Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VIII nr. 43 (397) joi 19 octombrie 1961

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

8 pagini 50 bani

SALUT FIERBINTE CELUI DE-AL XXII-LEA CONGRES AL P.C.U.S!

Drumul urmat de partidul nostru a avut o însemnătate uriașă pentru întărirea unității țărilor socialiste, pentru întărirea unității mișcării comuniste și muncitorești internaționale, pentru menținerea păcii generale și pentru preîntîmpinarea unui nou război mondial. Au crescut și mai mult prestigiul și autoritatea statului sovietic pe arena internațională. Consfătuirile reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești au dat o înaltă prețuire rolului P.C.U.S. în mișcarea comunistă și muncitorească internațională.

(Din Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C.U.S. la cel de-al XXII-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, prezentat de primul secretar al C.C., tovarășul N. S. Hrușciov).

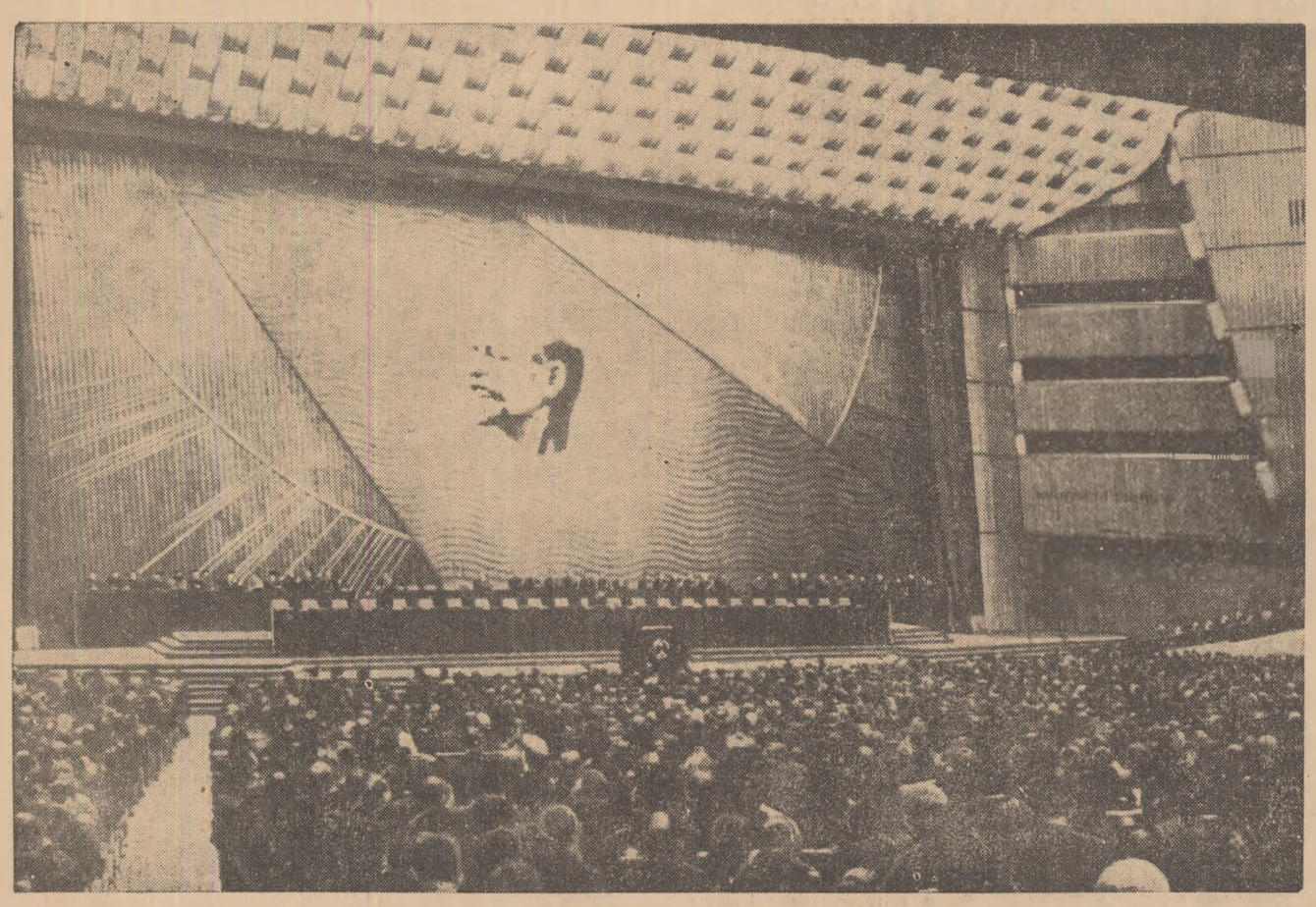

În sala Congresului

Ziua de mîine

Grăind despre comunism, proiectul de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, arată că munca va înceta de a fi numai un mijloc de existență și se va transforma într-o adevărată creație, într-un izvor de bucurie. „Omenirea, — spune proiectul de Program — intră în perioada unei măreți revoluții tehnico-științifice, legate de stăpînirea energiei nucleare, de cucerirea Cosmosului, dezvoltarea chimiei, automatizarea producției și alte realizări dintre cele mai importante ale științei și tehnicei...". „Numai socialismul poate să înfăptuiască această revoluție și să folosească roadele ei în folosul societății...".

Într-adevăr, numai comunismul va putea instaura pacea și munca în liniște, și nimeni nu va mai plînge pe pămînt, decît doar la bucuriile prea mari! Omenirea are de construit și de iubit soarele și toate frumusețile! Acesta este adevărul ce se desprinde din cuvîntul Proiectului: liniște, pîine, poeme și monumente... Oricine citește Proiectul, se uită înainte cu bucurie, speranță și încredere. Dacă farmecul ne-ar putea preumbla prin incomensurabilele stadii ale timpului, n-am afla alt document care să reverse în sufletul uriaș al omenirii torente de speranțe... Cuvîntul Proiectului depășește tot ce a nădăjduit omenirea atît de chinuită în lungul atîtor războaie, și spulberă toate nesiguranțele și îndoielile. Cuvîntul „Pace" va rămîne însemnat veșnic în inima omenirii, această orgă gigantică atît de des cutremurată de furtunile istoriei, va dăinui în curgerea generațiilor, și tot ce se va construi va fi datorat comunismului.

Dacă n-ar fi Uniunea Sovietică să înfrîneze cu puterea ei și să răspundă prompt oricărei agresiuni, tot ce a scornit geniul omenesc, toate descoperirile din lungul timpurilor, toate bunurile adunate mii de ani, s-ar prăbuși în haos, omul ar deveni groparul istoriei lui pline de zbucium.

Distrugerile le rîvnesc cei ce pun la cale masacrul, urmînd legile unei contabilități dracești, în birourile fabricanților de bombe atomice... Însă acești contabili sinistri uită un amănunt considerabil, că popoarele cer și strigă din toată inima, „Pace.." Evaluînd cîștigurile de pe urma unui eventual măcel, acești contabili uită că pentru război trebuiesc oameni, și oamenii de bună credință, luptătorii pentru pace din toată lumea, au arătat omenirii întregi că nu trebuie să se mai lase înhămați la carele morții...

Asupra acestor adevăruri cugetam într-o zi de toamnă, și țin minte cum am stat locului, și cum m-am uitat cu și mai multă iubire la pămînturile natale din Nord... Începutul de toamnă pusese primele culori de foc frunzelor, și pe cîmpiile golite umblau tractoarele. Mă uitam la oamenii tineri, și parcă îi vedeam luminați de zorii viitorului. Pace totală și definitivă pe pămînt? Ce altă fericire poate visa inima tînără, deschisă spre muncă și iubire, ca floarea-soarelui? Văzduhul limpede al meleagurilor mele era străbătut de stoluri albe, ca de niște învîlvorări de mătasă, evoluînd spre soare necontenit. Și înainte de a se izări dincolo de cheutoarea orizontului către miazăzi, stolurile călătoare se întorceau iar și mereu, parcă luîndu-și rămas bun, și parcă urînd omenirii ca la primăvară, la întoarcerea lor, să ne afle mai aproape de arborele păcii definitive a comunismului, sădit pînă în adîncul timpului, iar la ferestrele noastre să afle mai multe zîmbete, mai multă lumină... M-am apropiat de oamenii tineri și i am văzut cum înfig, cu și mai multă putere plugurile desțelenitoare, și cum ochii lor parcă aveau în adîncimi farmecul holdelor din viitor... Satele de pe întregul pămînt crescute la înflorire de orașe, toate înapoierile umilitoare și toate rămășițele de înapoiere definitiv lichidate din viața oamenilor, toate valorile creatoare ale popoarelor ieșite la iveală... toate uneltele construind în cîntările păcii și bucuriei... iată viitorul omului!

Nimic n-ar fi fost cu putință, însă, dacă omenirea n-ar fi avut un titan ca Vladimir Ilici Lenin, și o putere generatoare de incontinue valori materiale și morale, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice. Aștrii construiți de mîna omenească au ridicat la înălțimi incomensurabile numele lui Lenin și faima Revoluției, pînă în scînteietoarele continente de sus... Fără lupta lui Vladimir Ilici Lenin, fără mintea lui înaripată, ar fi întîrziat cine știe cît atîtea din minunile secolului XX și mîndria de constructor a omului n-ar fi cunoscut apoteoza prezentului! Ideile comunismului ne învață să visăm, să îndrăznim a vedea vîrfurile falnice ale stejarilor într-o ghindă și marea într-o cîmpie, la o fîntînită veche unde se adună în sobor doar păsările singurătăților! Pînă acum cîțiva ani, își puteau sfărîma capul toți geografii din lume,

Eusebiu CAMILAR

(Continuare în pag. 3-a)

OMUL ÎNĂLȚIMILOR

Nespus de drag ne este acest om sovietic, măreț în simplitate și în curaj, încrezător în forța poporului, a partidului care l-a învestit cu misiunea de a se desprinde de globul terestru, de a cerceta și studia necunoscutul înălțimilor, pînă la Gagarin și pînă la el atît de abstract și de îndepărtat percepției umane. O călătorie în cosmos, o privire asupra bătrînului pămînt, este pentru oricine mai mult decît un vis, un act grandios, o contribuție uriașă adusă științei și progresului. Iar această izbîndă extraordinară a fost posibilă numai datorită socialismului, orînduirii care a generat schimbări radicale în societate, dînd impuls, dinamism și energie construcției materiale, orînduire în care efortul creator se îmbină armonios cu previziunea.

Ne-a vizitat timp de trei zile Gherman Stepanovici Titov, erou cosmonaut, oaspete și prieten apropiat. L-am văzut într-o zi însorită de toamnă coborînd din turboreactorul IL-18, l-am privit cu încîntare la mitingul oamenilor muncii de la sala Palatului R.P.R., apoi la conferința de presă ce a avut loc la Casa Scînteii. Dar, mai ales, l-am auzit vorbind, rostind cuvintele cu același glas vibrant, care la 6 și 7 august ne anunța din eter:

„Pe bord totul e în ordine".

„Am luat masa, mă simt perfect".

„Suport excelent starea de imponderabilitate",

„Mă culc. Dragi moscoviți, noapte bună".

Cu Gherman Titov, omul care a trăit 17 zile și 17 nopți în 25 de ore, care a fișiat o eșarfă din negura cerului pentru a descoperi în fața tuturor visătorilor realități neștiute, păminteanul care a întins mîna mai aproape de stele și care a privit cu ochi uluiți frumoasa Terra din înălțimi, cine n-ar vrea să se întîlnească? Mulți, foarte mulți dintre noi au avut acest prilej; Bucureștiul, Ploieștiul, Brașovul și alte localități l-au întîmpinat cu steaguri și flori, l-au petrecut în urale nesfîrșite, ca pe un sol iubit din răsăritul luminos. Iar el, zîmbitor și emoționat, de la tribună sau din mijlocul mulțimii, a ținut să ne asigure de dragostea lui fierbinte, spunîndu-ne: „Voi povesti prietenilor mei, oamenilor sovietici, cum am fost primiți în Romînia, ce calde sentimente de prietenie nutrește poporul romîn față de poporul sovietic".

Da, așa este, Gherman Stepanovici Titov, nouă ni-i deosebit de scumpă prietenia cu Marea Uniune Sovietică, cu poporul care a construit, primul în lume, orînduirea socialistă, făcînd un salt colosal în istorie și care, prin Congresul al XXII-lea al P.C.U.S., prin Programul aflat în dezbatere, deschide noi și măreți perspective spre societatea comunistă atît de apropiată.

Ștefan GHEORGHIU

UN EVENIMENT DE ÎNSEMNĂTATE ISTORICĂ

Cel de-al XXII-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și-a început lucrările. Privirile întregii umanități sînt îndreptate spre Moscova, spre Congresul ce va adopta noul Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, constituție grandioasă a construirii comunismului, eveniment ce deschide întregii omeniri o perspectivă de lumină și de fericire.

Într-adevăr, niciodată nici un partid, nici o forță politică nu și-a asumat o misiune mai complexă ca gloriosul partid al lui Lenin. De la apariția în arena lumii a Manifestului Comunist ce purta semnăturile lui Marx și Engels, cel de al treilea Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice este documentul cel mai de seamă pe care l-a elaborat vreodată mintea omenească, chezășie a unor înfăptuiri gigante, avînd un singur obiectiv: fericirea omului.

Programul pe care-l va adopta Congresul, și care va deveni în acest chip un statut uriaș de muncă și creație pentru toate popoarele marii patrii ce construiește comunismul, depășește frontierele Uniunii Sovietice, constituind un orizont de lumină și încredere pentru oamenii muncii de pretutindeni, pentru toate popoarele doritoare de progres și de pace.

Planeta întreagă, emoționată și stăpînită de un adînc sentiment de încredere, știe că acest Program va fi adus la îndeplinire și depășit, fiindcă a fost elaborat și reprezintă rodul eforturilor acelora care au realizat Revoluția din Octombrie, i-au înfrînt pe intervenționiști, au pus bazele și au înfăptuit primul stat socialist din lume, au înfrînt pe hitleriști, redînd omenirii liniștea, dreptul la viață și la speranță.

Toate aceste rezultate istorice, influențînd în chip pozitiv progresul întregii omeniri, sînt o chezășie că sarcinile puse de Program vor fi duse la capăt în mod exemplar.

Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, prin adoptarea tezelor conținute în Program, constituie o contribuție esențială la îmbogățirea gîndirii marxist-leniniste și a practicii revoluționare, fapt pentru care a și fost numit de mințile cele mai înaintate ale vremurilor noastre Manifestul Comunist al epocii noastre

Acum un veac și mai bine, Marx și Engels au dăruit umanității o însuflețitoare făgăduială și o chemare viguroasă la luptă. Manifestul epocii noastre dă oamenilor de pretutindeni asigurarea că visul concret, lucid și exact, nutrit veacuri întregi de oamenii muncii de pe întregul glob, se apropie de atingerea țelului său suprem.

În zece ani și în cel mult douăzeci de ani societatea comunistă va fi construită ca o rampă magnifică de la înălțimea căreia își vor lua zborul spre cuceriri similare alitea nenumărate alte popoare.

Comunismul nu este o marfă de export, și fiecare popor ajunge la acest prag suprem al gîndirii și al creației prin eforturi proprii. Dar gigantul cosmodrom, fără precedent în istorie și fără asemuire, pe care-l reprezintă societatea comunistă a popoarelor sovietice, înseamnă un ajutor grandios dat istoriei contemporane. Așa cum, îndărăt cu patruzeci și patru de ani, salvele Aurorei anunțau lumii nu numai sfîrșitul împărăției țariste, dar și începutul noului ev, tot astfel Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, cea mai exemplară concentrare de forțe creatoare din istoria omenirii, sintetizează chemarea eroică adresată umanității pentru construcția celei mai bune dintre lumi, înăuntrul căreia Omul, această mîndră ființă atotputernică, născocitoare de minuni uimitoare, își va dobîndi climatul ideal de viață și izbînzi.

Încă o dată, Uniunea Sovietică își achită datoria sa internaționalistă cu fidelitate și generozitate.

Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice reafirmă încă o dată poziția statului constructor al comunismului în chestiunea păcii și a războiului. Niciodată armele n-au putut decide diferendele dintre popoare într-un chip echitabil. Nu războiul este cel chemat să videze conflictele dintre oameni, ci rațiunea sănătoasă și efortul creator. Imperialiștii înțeleg să răspundă umanismului sovietic cu zăngănitul săbiilor. E firesc ca Uniunea Sovietică să-și ia toate măsurile de apărare, pentru ca acei ce zăngăne armele să fie readuși la luciditate. Nu este pentru nimeni un secret că patria lui Lenin, că întregul lagăr socialist are astăzi asemenea arme capabile să dea un răspuns fulgerător și nimicitor oricărei inițiative, oricît de hazardate și irresponsabile ar fi. Puterea Uniunii Sovietice, cunoscută și stimată de oamenii muncii de pretutindeni, nu formează obiect de controversă nici mă-

Zaharia STANCU

(Continuare în pag. 2-a)

Cea mai înaltă conștiință

Un monumentalul proiect de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice se acordă o importanță considerabilă dezvoltării armonioase a personalității umane. Acestei dezvoltări i se creează, în perioada construcției desfășurate a comunismului, condiții extrem de prielnice. Învățămîntul public, se spune în proiectul de Program, „va contribui la formarea membrilor multilateral dezvoltați ai societății comuniste, la rezolvarea uneia dintre cele mai importante probleme sociale — înlăturarea deosebirilor esențiale dintre munca intelectuală și cea fizică".

Dacă ținem seamă de punctul din proiectul de Program extrem de important care prevede reducerea timpului de lucru, ceea ce va avea drept rezultat că „timpul liber al oamenilor muncii se va mări considerabil", vedem ce uriașe proporții va lua creația culturală în următoarele două decenii și ce largi posibilități de participare la această creație se deschid pentru toți membrii societății. Realizare de o însemnătate capitală, nemaiîntîlnită pînă azi în istoria omenirii și care nu putea să apară decît într-o societate în care, cum a prevăzut Marx, „autoînstrăinarea" omului de el însuși din cauza proprietății private este desființată, ducînd astfel la „completa emancipare a tuturor simțurilor și însușirilor omenești".

Odată și paralel cu crearea și dezvoltarea bazei tehnice materiale a comunismului, în Program se acordă un loc larg construcției culturale, asigurîndu-se acesteia un rol primordial: „De creșterea nivelului cultural al populației depind într-o măsură enormă avîntul forțelor de producție, progresul tehnicii și organizarea producției". „Cultura comunismului care a preluat și dezvoltă tot ce a creat mai bun cultura mondială, reprezintă o treaptă nouă, superioară în dezvoltarea culturală a omenirii".

Odată cu transformarea economică și socială, în construcția desfășurată a comunismului se efectuează o profundă transformare morală a omului. Odată cu bazele materiale ale societății se construiesc bazele ei morale, prin educarea oamenilor în spiritul moralei comuniste, căreia Programul îi

Al. PHILIPPIDE

(Continuare în pag. 6-a)

Izvor de bucurie

La ora cînd va ajunge numărul de față al revistei noastre în mîna cititorilor, aparatele telegrafice și cablurile telefonice din lumea întreagă vor tăcăni și vor zumzăi și mai sonor, inimile oamenilor vor bate mai puternic, imaginația le va fi devenit mai exuberantă, iar cuvintele vor fi mai aprinse de înflăcărare, dat fiind că trebuie să exprime salutul nostru către delegații intruniți la Moscova, la cel de al XXII-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, pentru a dezbate și a adopta cel de-al treilea Program al Partidului lor, programul construirii societății comuniste! Obiectul Congresului va exercita o influență de importanță istorică, dar nu numai asupra dezvoltării popoarelor sovietice ori a popoarelor celorlalte țări socialiste. Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. deschide o nouă eră pentru populația întregului glob pămîntesc.

Ce înseamnă societatea comunistă pentru noi? La întrebarea aceasta răspunde, pe 160 de pagini, noul proiect de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, pe care de luni de zile îl dezbate întreaga omenire. Să-i rezumăm esențialul în așa fel ca pentru oricine să fie limpede: În societatea comunistă se împlinesc toate acele nenumărate lucruri mai Frumoase, Superioare, pe care cei mai renumiți ginditori nemarxiști ai omenirii socoteau că s-ar găsi fie într-un viitor foarte îndepărtat, fie în lumea viselor. Omul sovietic le-a apropiat toate acestea pînă la o perspectivă de abia douăzeci de ani. Vorbind despre această societate a viitorului apropiat obișnuiam noi să cităm definiția dată de clasicii marxism-leninismului: aceasta va fi o societate în care va munci „fiecare după capacitatea lui" și va primi „fiecare după nevoi".

Proiectul de Program arată de pildă că „producția comunistă cere un înalt grad de organizare, precizie și disciplină, care se asigură nu prin constrîngere, ci pe baza înțelegerii datoriei față de societate și care sînt determinate de întreaga structură

NAGY István

(Continuare în pag. 2-a)

Un oaspete drag

Anul acesta, luna prieteniei romîno-sovietice se desfășoară sub semnul unor evenimente deosebit de importante: după vizita în Uniunea Sovietică a delegației noastre de partid și guvernamentale, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej; în plin Congres al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice care dă imaginea comunismului; în entuziasmul vizitei pe care eroul cosmosului, Gherman Titov, a făcut-o în țara noastră.

Vizita lui G. S. Titov a dat manifestărilor de prietenie romîno-sovietice un simbol prețios și cuprinzător. A păsit pe pămîntul patriei noastre, ne-a văzut Capitala cu oamenii ei ospitalieri și entuziaști, a văzut priveliștile munților și cîmpiilor noastre, ne-a văzut orașele, satele, i-a cunoscut pe oamenii muncii, pe țăranii colectivelor, acel care poartă în gene pulberea sclipitoare de stele și pe chip trăsăturile tinere și luminoase ale unui cuceritor al cosmosului.

Gherman Stepanovici Titov s-a arătat în ochii noștri ca unul ce întrupează, prin lupta sa fără precedent, triumful științei și al tehnicii puse în slujba păcii și a prieteniei între popoare, ca și curajul și forța eroică a omului sovietic însuflețit de cel mai înalt ideal al lumii contemporane.

Dar prezența lui aici nu a adus doar un salut al marelui popor sovietic prieten. El a fost purtătorul unei semnificații, generînd nu numai simpatie și entuziasm, ci gînduri și meditații mai largi.

Născut în 1935 într-un mic sat din Altai, dintr-o familie de învățători, el este în toată structura ființei sale un fiu al socialismului, crescut de el în învățătura marxist-leninistă, în mijlocul unei societăți socialiste. Și apoi, fapta lui nu este independentă de fapta oamenilor de știință și a tehnicienilor sovietici care au alcătuit acea navă-minune, „Vostok 2", ce a țesut filigran de căi prin spații astrale. El este încununarea victoriei socialismului și a omului nou, omul sovietic.

Cucerirea cosmosului de către Uniunea Sovietică nu este o întîmplare. Numai un stat socialist care nu a precupețit nimic pentru valorificarea la maximum a însușirilor spirituale ale fiecărui om, a putut să creeze oamenii și condițiile în care cucerirea cosmosului să fie nu numai visată dar și realizată.

În leagănul familiei Titov n-a apărut atunci, în 1935, un cosmonaut, ci un copil. Cosmonautul e opera socialismului, a unei noi concepții de viață, a întregului climat de știință și cultură dintr-o uriașă țară, a unei educații în spirit eroic, a unui întreg popor de eroi, plin de vise îndrăznețe. Și el nu poate fi despărțit de savanții și tehnicienii sovietici, frații lui spirituali, lăcături minunate ale aceluiași socialism.

Gherman Stepanovici Titov nu poate fi prețuit aparte de spiritul care a inspirat proiectul de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

El este o strălucită întrupare a omului nou, sovietic, o demonstrație ilustră a ceea ce poate crea morala comunistă: devotament față de cauza comunismului, dragoste față de patria socialistă, muncă pentru binele societății, înaltă conștiință a datoriei obștești, ajutor reciproc tovărășesc, cinste și sinceritate, puritate morală, simplitate, modestie...

Gherman Stepanovici Titov este încă de astăzi un om al anului 1980, un cetățean cu anticipație al primului stat comunist din lume.

Viața materială a cetățenilor Uniunii Sovietice va arăta în comunism așa cum o prezintă proiectul de Program, dar omul care va trăi atunci, cetățeanul comunismului, trăiește de astăzi în mii și sute de mii de exemplare în Uniune, și chipul lui arată așa cum arată chipul moral al lui Gherman Stepanovici Titov.

El trăiește, cu anticipație, nu numai în anul 1980 ci în anul 2000. Pe străzile Bucureștiului, în noile lui cartiere, la Brașov, a fost un om al anului 2000.

Ochii lui care ne-au privit, care și-au împărțit privirile tuturor, cu dărnicia luminii soarelui ce se divide și rămîne întreagă în fiecare rază, — cum spune Rostand — acel Titov al vremii viselor de călătorii în stele, — să nu uităm că de acolo de sus, de la sute de kilometri au cuprins în cîmpul aceleiași priviri țările noastre vecine, laolaltă, ca pe-o unică grădină.

Și privirea aceea a realizat viziunea cosmică a prieteniei romîno-sovietice.

Demostene BOTEZ

G. S. TITOV despre literatură și Cosmos

Îmi place o carte care-mi spune: iată ce oameni trăiesc în lume, ce oameni minunați trăiesc pe pămînt. Cred că scriitorii, oamenii de artă sînt datori să creeze în operele lor chipul contemporanilor noștri. Atît al contemporanilor, aș spune eu, cît și al oamenilor viitorului. Acest lucru este foarte important. O dată cu construirea societății comuniste în țara noastră omul nu numai că se va îmbrăca bine, se va hrăni bine — în comunism omul va munci după vocația sa. Așadar, el va munci cu mai multă tragere de inimă și astfel, în domeniul respectiv se vor realiza succese și mai mari. Tocmai de aceea spunem că cucerirea Cosmosului este direct legată de construirea comunismului în Uniunea Sovietică. Din moment ce în comunism omul va munci cu mai multă tragere de inimă, vor apare nave cosmice mai bune, care-l vor duce spre alte planete ale sistemului nostru solar. Și, după părerea mea, tocmai despre acestea trebuie să se scrie. Iată ce legătură văd eu între literatură și Cosmos.

(Dintr-o declarație făcută presei noastre).

ÎN ACEASTĂ SĂPTĂMÎNĂ... POEZIA

Carnet liric de G. Tomozei („Luceafărul" din 15 oct. a.c.) constituie un ciclu izbutit, împlinit, în înțelesul propriu și uitat, de „cerc" al cuvîntului — chiar dacă linia nu este egal de fermă. Noțiune convențională, grupaj mai mult sau puțin întîmplător, ciclul nu implică, în principiu, obligația unității interne. Versurile componente sînt tot atît de legate între ele, cît foile unui carnet, ca să rămînem în limbajul poetului. Nu este neapărat necesară nici unitatea, să spunem externă, de temă, care — oricum — nu conferă prin sine un merit. Cînd însă există, omogenitatea e binevenită. De ce natură este solidaritatea poeziilor la care ne referim? Mai subtilă, ținînd de o țesătură, o stare de spirit identică, dincolo de coincidențele tematice, reale, dar restrînse la cîteva poezii, și dincolo de motivul de sezon al toamnei, care, e adevărat, furnizează autorului cîteva elemente pentru formele utilizate, din bagajul ei tradițional, — frunze căzute, copaci desfrunziți, lumina auriu-stinsă, — și care, mai mult decît atît, alcătuiește un fundal pentru majoritatea poeziilor, un ecran de proiectare puternică sau discretă, a imaginii. Starea de spirit unificatoare a acestor meditații despre pace și viitor ar putea fi definită printr-o contemplație mîngîioasă a elementelor și unor ipostaze ale omului contemporan (ca și cum poetul s-ar plimba cu degetele peste univers) dar activă, susținută de încrederea în triumful vieții, în forțele noi ale societății.

Punct de plecare, toamna stîrnește melancolii și reflecții pe marginea dizolvării formelor de viață sau de civilizație. În „Grădini semiramide", dezolarea peisajului se asociază cu amintirea simbolică pentru soarta atîtor monumente și culturi, întristarea se dizolvă însă aproape fără crispare, în convingerea nutrită de bogate confirmări, că civilizația comunismului este în stare să producă noi creații înscrise într-o continuitate superioară, întrucît, ieșite din mîna omului sînt închinate lui. În plus, ele răscumpără eforturile consumate în durere, ale anonimilor care au ridicat grădinile Semiramidei, în orice întruchipare: „Răscumpărăm speranța ucisă, clipe curse — / și truda cheltuită-n minuni fără pereche / și visul sfînt și steaua din vîrful Marei Urse / restituindu-ne legenda veche". În „Cîntec", atitudinea se pronunță la un mod declarat: „Nu, toamna nu e marea ce leagănă amare / corăbii vechi ca osemintele de sare / ...Iar somnul nu e moarte, nici stea în coborîre / pe-nsîngerate dîre." Impulsul nostalgic, dispoziția spre abandonare, se convertesc într-o redresare a energiilor și o invocație a păcii, în care accentul: „și ești flămînd de pace, / flămînd, flămînd, flămînd" nu degajă atît înverșunare, cu atît mai puțin exasperare, cît subliniază o particularitate a spiritului nostru, o trăsătură a omului. Polemica cu toamna, reluată în „Pădure moartă, pădure vie", să nu ne înșele asupra climatului lăuntric al poetului. Același deșert al naturii, pe care se grefează viziunea prăpădului atomic, uneltit de vrăjmașii păcii, e sinistru doar dacă, printr-o suspensie a imaginației sau într-o clipă de disperare, am concepe planeta fără oameni și lumea, societatea, fără luptătorii socialismului, fără dușmanii războiului. Ipoteza este strict retorică. Credința în puterea vieții și a idealului comunist, exclude eventualitatea: „Fără noi, ziua se năruie... Fără noi, sub mari ciuperci de fum / ca o cămașă de zale, groaza, oarbă, / s-ar lipi de pielea pămîntului, / tatuată cu fire de iarbă"... „Sîntem umanitatea-n marș spre stele /, Înaintăm. / Prima stea cucerită e steaua pe care stăm". În această perspectivă, viitorul, firește, apare ca o realitate nu imanentă, ci prezentă, trecerea de la un timp la altul efectuîndu-se ca pe un plan înclinat, ca pe o pantă dulce. Viitorul nu este așteptat și nici solicitat cu anxietate. A și sosit. Iar dragostea pentru el, pentru ceea ce altădată ar fi fost cel puțin o incertitudine, de nu o sursă de tăgadă, crește din atașamentul pentru pămînt, simbolul duratei, al permanenței. Trecutul se deschide, îmbrățișează viitorul. Imaginea propriu-zisă a viitorului cosmic se articulează din date curente, „domestice", și relațiile care se vor generaliza, au de pe acum un caracter intim, urmînd să stîrnească aceleași emoții, ca și acelea care ne animă în spațiul nostru terestru, în viața de toate zilele: „Știm, va veni o zi / cînd crainica emisiunilor de radio / ne va vorbi: Cuvintele s-or cerne / ca niște frunze de argint, subțiri: / Dragi ascultători, bunăseara. / Buletinul de știri. De peste hotare, / Moscova: Agenția Tass ... / New York: A venit primăvara! / A venit primăvara..." În „Frunze", în decorul în care toamna înscrie pe frunze numele poetului, acesta așteaptă avionul poștei interplanetare ce trebuie să aducă scrisori de la prietenii din Lună, fără febrilitatea distanței, cu liniștea cu care știi că sosește factorul. Concepția despre cucerirea viitorului, ca o transpunere a raporturilor de pe pămînt, — lipsită însă de nota bucolică, semănătoristă a unor versuri mai vechi, în care pe Lună se instalau pajiște cu mioare, — se transformă într-o adevărată idee artistică cînd se consideră asaltul astrelor, ca o formă de apropiere tot mai adîncă de visul esențial al omului, fericirea pe pămînt: „Cu fiecare navă fulgerînd / tărîile, sub steaua depărtării —, / Sîntem tot mai aproape de pămînt, / abia acum, aproape de pămînt, / zburînd / pe traiectoria de lacrimi a visării".

În această modalitate poetică, în care formele alunecă una spre alta, în care viața biruie moartea, pacea învinge războiul, iubirea își lasă chiar după ce se stinge, urme în ambianța lucrurilor, pe care le-a însuflețit precum „sonorele surisuri vibrînd prin încăpere", iar „străvezimile garoafe" ce-au fost o clipă-n mîna ta captive... „ca litere subțiri, de epitafe, par zugrăvite în culori naive / pe masă". Trecerea timpului, ar fi... prematur să vorbim de bătrînețea poetului, e simțită ca dispariția, pierirea unei stele din infinitele mulțimi de pe boltă, și în orice caz senînătatea fundamentală nu e tulburată. Cîștigînd în conturare, începînd să-și delimiteze zonele interioare, universul poetic spre care tinde Tomozei se afirmă într-un „carnet liric" cu mai multă convingere. Ne aflăm într-o atmosferă „în care idei diriguitoare ale epocii circulă, îndrumate de certitudinea realizării lor, ca niște curenți sonori într-o natură stufoasă, majestuoasă. Dacă „orele comunismului sună în talgerul pămîntului", — arborii toamnei sînt pilaștrii legendelor luminate, fiecare frunză o treaptă spre o grădină magică, „arginturile reci ale tăcerii / pilpîie într-ale mării oglinzi", pămîntul vibrează sonor. Așa cum am mai spus cîndva la apariția primului volum al lui Tomozei, și cum au observat și alții, postura poetică preferată își are — cultivată exclusiv — reversul ei. Poezia poate să devină poetizare, feeria — idilă și imaginea — scris caligrafic, și chiar, fără voie să estompeze efortul, încordarea luptei ce se duce pentru lumea „armoniilor visate", a noului împotriva vechiului. Consecință indirectă este poezia închinată lui Hemmingway, „Moartea", în care dezmodămîntul unei vieți de om și artist atît de lucid, de realist, sobru, chiar în lirismul său difuz, este închipuit într-un decor de un fantastic puțin teatral, și ca un rezultat al luptei cu un destin simbolizat de... Luna aurie, Luna adevărată. În afară de asta, ici-colo se recunoaște cîte un ecou prea accentuat din poezia altor poeți; precum „cenușa surisului", „cenușa omului zuruind ca bolovanii munților", — din Jebeleanu — sau versul amintit mai sus: „steaua cucerită, steaua pe care stăm" — provenind de la Zaharia Stancu. Alteori constatăm urmele unor înclinații, în mare parte depășite, către simbolurile minuite convențional: în „Doftana", speranța celor închiși apare ca un condor ce se revarsă peste noapte, surpîndu-și aripi albe. Repetînd aprecierea pozitivă, considerăm „Carnetul liric" ca o expresie a progresului realizat de Tomozei în definirea sa ca poet, în stăpînirea modalității sale proprii, în lărgirea orizontului său de gîndire.

Mihail PETROVEANU

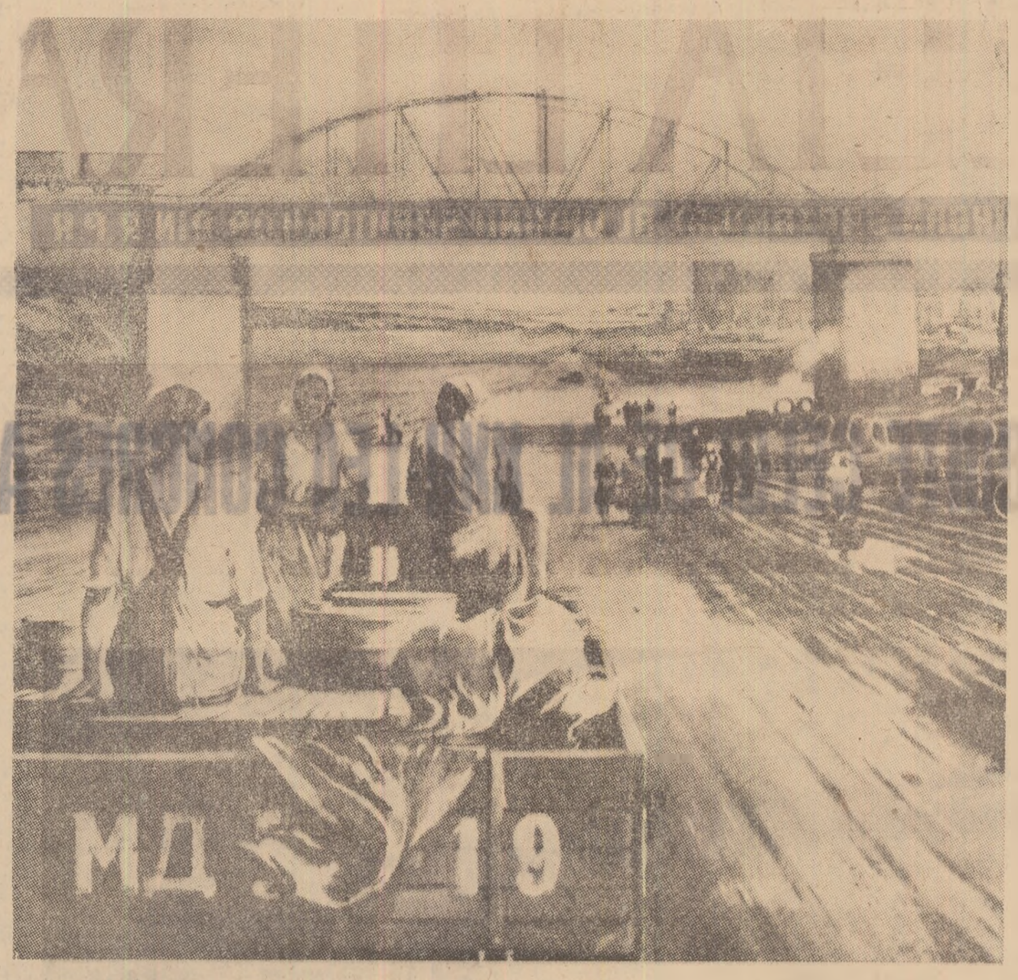

IURI PIMENOV (U.R.S.S.) — *„Spre noul șantier"*

UN EVENIMENT DE ÎNSEMNĂTATE ISTORICĂ

(Urmare din pag. 1)

car înăuntrul Pentagonului. Conștientă de puterea sa, dar neconținînd credincioasă principiilor umaniste ale politicii externe sovietice, urmată în chip neabătut în întreaga existență a primei patrii libere, ridicată cu mîinile lor de muncitorii, țăranii și soldații care au răpus absolutismul țarist, fidelă tuturor documentelor sale din toate epocile care mereu și mereu au chemat popoarele lumii și toate statele, indiferent de natura orînduirii lor politice și sociale, la înțelegere și colaborare, — politica externă a Uniunii Sovietice, cheamă din nou la aceeași politică de înțelepciune, de seriozitate și de simț de răspundere.

Problemele litigioase pot și trebuie să fie tratate pe cale pașnică, în căutarea celei mai bune soluții care să ducă la eliminarea norilor ce întunecă actualmente orizontul lumii. Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice a luat în discuție în fața întregii omeniri programul fericirii, — și nu a unei fericiri biblice, făgăduite în nu știu ce rai ceresc, ci al unei fericiri cotidiene și apropiate, pentru izbutirea căreia Uniunea Sovietică luptă consecvent din prima clipă a făuririi sale.

Poporul nostru cunoaște de 17 ani binefacerile politicii de prietenie și colaborare cu marile popoare ale Uniunii Sovietice. Recunoștința noastră nu va fi niciodată prea mare pentru tot sprijinul pe care ni l-au dat atunci cînd ne-a fost greu și, cum spune rominul, „buza amară". Existența în lume a Uniunii Sovietice a înlesnit și altor țări, printre care și țara noastră, ca să rupă cu trecutul de împovărare, exploatare și umilință capitalistă și să pășească eroic pe drumul construirii unei vieți noi, socialiste.

Ne bucurăm de fructele bogate ale acestei vieți și ne bucurăm, știind că, nultumită existenței Uniunii Sovietice pe planetă, toate popoarele făcînd parte din lagărul socialist vor intra în veacul de aur al societății comuniste. Privim cu un sentiment de nețărmurită încredere acest viitor științificește prevăzut. Ne bucurăm știind că ne apropiem de el cu pași uriași și pentru că, spre deosebire de bunicii și străbunicii noștri, nu-l mai privim ca pe o himeră îndepărtată, ci ca pe o realitate nemijlocită.

Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice este fereastra largă, luminoasă, prin care ne privim propria noastră zi de mîine, îmbelșugată, darnică, spornică, aducătoare de imense bucurii. Împreună cu întreaga umanitate, dornică să-și știe asigurat acest viitor și ferit de spectrul nefericit al războaielor pustiitoare, puternici, tineri, plini de elanul vieții, ne îndreptăm privirile spre Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și spre lumina lui dătătoare de nădejdi.

Oamenii artei din Republica Populară Română, beneficiari ai unor ani de liniște spornică în care paginile lor au crescut pe temeiul climatului socialist, de muncă, pe care ni-l asigură orînduirea noastră, știu că în viitor vor avea condiții și mai bune pentru desăvîrșirea lucrărilor lor. Comunismul înseamnă cea mai înaltă cultură, arta cea mai exemplară. Se cuvine să fim la înălțimea acestor ceasuri de însemnătate istorică pe care le nutrește umanitatea! Să sune hartele noastre mai amplu ca niciodată! Să sondăm realitatea ce ne înconjoară cu nelistovită pasiune! Să așezăm în mijlocul cărților noastre chipul eroic al constructorului comunismului, moștenitor al unei epoci și al unei vieți pînă la înălțimea cărela nu s-a ridicat nimeni niciodată în trecut! Să fie cărțile noastre epopei incandescente de sentimente alese, de gîndiri inaripate, purtînd blazonul unei nobleți umane fără precedent.

Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice ne înarmează și ne obligă la un nou spor de eforturi, și la urcarea pe o treaptă mai înaltă a muncii noastre responsabile.

Să nu uităm: sîntem contemporani cu un eveniment istoric grandios. Vom spune nepoților și strănepoților noștri: am trăit în zilele celui de al XXII-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Această mărturie se cuvine să o însoțim cu opere patetice și la înălțimea ceasului de victorie pe care îl trăim.

Zaharia STANCU

IZVOR DE BUCURIE

(Urmare din pag. 1)

a societății comuniste. Munca și disciplina nu vor fi o povară pentru om; munca va înceta de a fi numai un mijloc de existență și se va transforma într-o adevărată creație, într-un izvor de bucurie".

Pentru această activitate creatoare, pentru acest izvor de bucurie, trebuie să dispară însă deosebirile esențiale dintre munca intelectuală și fizică. Oamenii muncii sovietici (și oamenii muncii de la noi, dat fiind că aci este vorba și de viitorul nostru) trebuie să se ridice la un nivel de cultură, cunoștințe, spirit de sacrificiu, convingere marxist-leninistă, care n-a constituit încă pînă acum, însușirea caracteristică a fiecăruia. Facultățile lor trebuie să se formeze în toiul muncii gigantice prin care, în următoarele două decenii, producția industrială va crește în Uniunea Sovietică de aproximativ două ori și jumătate, iar cea agricolă de trei ori și jumătate, față de cea de azi. În Program a fost inclus un grad foarte înalt de automatizare a producției industriale și agricole. În Uniunea Sovietică va fi schimbat cursul fluviilor care-și rostogolesc apele către miazănoapte, iar mările din sud vor fi legate cu cele din nord. Numai așa — prin obținerea multor altor uriașe prefaceri asemănătoare acestela, prin dezvoltarea pînă la proporții nemaiauzite a aptitudinilor omului și prin lichidarea deosebirilor existente între sat și oraș — se va putea obține asemenea belșug încît fiecare om sovietic se va putea folosi în mod gratuit de locuințele și serviciile publice, de mijloacele de transport în comun, corespunzătoare gustului său și necesităților sale și, concomitent, întreprinderile și instituțiile vor putea trece treptat la aprovizionarea gratuită a muncitorilor lor, iar organizațiile obștești vor putea satisface necesitățile culturale, artistice și literare, în nemăsurată creștere.

Fără pace însă, drumul acesta este de neconceput. Pentru a îndepărta din calea construirii societății comuniste obstacolele care periclitează munca pașnică, oamenii muncii sovietici trebuie să facă apel încă de pe acum la cele mai bune aptitudini ale lor. Proiectul de Program precizează categoric, clar, că: „Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, bazîndu-se pe sprijinul unanim al întregului popor sovietic, susține și apără cu fermitate, cuceririle socialismului, cauza păcii în lumea întreagă și luptă neobosit pentru a izbăvi definitiv omenirea de războaiele agresive. Principiul leninist al coexistenței pașnice a fost și rămîne principiul general al politicii externe a Statului Sovietic."

Putem spune că alături de inimile delegaților la Congresul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice bate și inima oamenilor muncii din țările nesocialiste. Nici vorbă că nu numai din pricina aceasta se îndreaptă azi privirile din toate regiunile lumii spre Moscova, ci și pentru că aceia care nu au de pierdut decît lanțurile robiei salariate știu pretutindeni că la Congresul al XXII-lea al P.C.U.S, va fi prevăzut în planuri de perspectivă viitorul întregii omeniri. Iar nouă, fiilor patriei socialiste, ne înfățișează viitorul apropiat. Doar nu numai copiii sau nepoții noștri îl vor putea vedea îndeplinit, ci și aceia al căror păr este încărunțit de fire argintii. Într-adevăr, noi înaintăm încă pe calea desăvîrșirii construcției socialiste, dar dacă încă de pe acum vom încerca să muncim în așa fel, dacă încă de pe acum vom dezvolta în noi facultăți care sînt caracteristice omului comunist, vom face pași însemnați spre societatea comunistă.

În raportul la al III-lea Congres al P.M.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta: „Pășim într-o etapă nouă de dezvoltare, care deschide poporului nostru perspectiva luminoasă a victoriei depline a socialismului și trecerii treptate la comunism, cauză pentru care au luptat și s-au jertfit cei mai buni fii ai clasei muncitoare și ai întregului popor romîn".

În aceste zile, cînd are loc al XXII-lea Congres al P.C.U.S. și se adoptă hotăriri de importanță istorică, oamenii muncii din țara noastră înfăptuiesc cu avînt sporit sarcinile trasate de partid, își aduc un aport însemnat la întărirea cauzei păcii și socialismului.

NAGY István

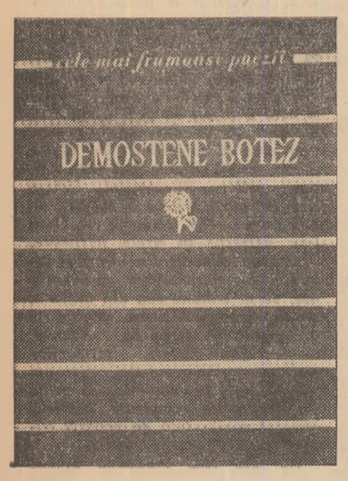

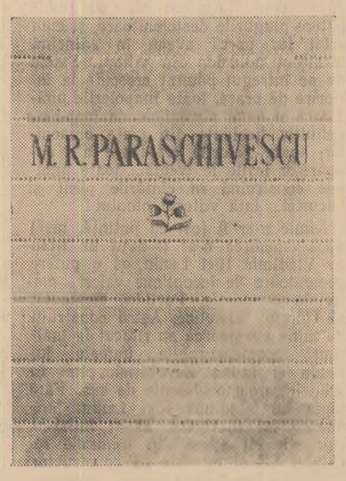

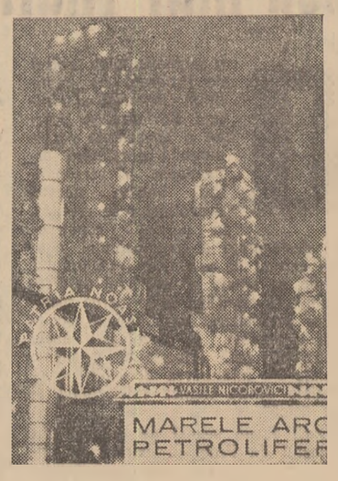

In colecția „Cele mai frumoase poezii" au apărut versuri de Demostene Botez și M. R. Paraschivescu, iar în „Patria noastră" volumele de reportaj „Dobrogea în marș" de Petru Vintilă și „Marele arc petrolifer" de Vasile Nicorovici.

CRONICA literară

REVOLUȚIA ȘI ARTISTUL *)

de PAUL GEORGESCU

Tema romanului este, pînă la un punct, formația unui artist, analiza psihologiei creației, astfel încît romanul s-ar fi putut intitula „istoria unei simfonii". Artistul apare ca realizare a conceptului romantic al geniului, dezechilibru superior, dezvoltare aproape monstruos unilaterală a unei calități, de unde inadecvarea sa aparentă pe planul realului, neputința de a se adapta la cotidian, alienarea socială ca efect al polifoniei interioare, al „vocii subterane". Reamintind acest motiv care traversează romantismul de la Byron la Eminescu, de la Vigny la Lermontov, reamintim și conceptul opus, apollinic, al enciclopediștilor și al lui Goethe (acesta a infuzat o parte din ideile romanticilor, depășindu-le) în care geniul, natură solară, țîșnește armonios și acordat la societate. Nu e locul să analizăm cele două concepte opuse, din care decurg totuși atîtea consecințe estetice, dar observînd că ideea romantică despre artist a supraviețuit romantismului, curent literar, putem spune că faptul e firesc, într-o societate din ce în ce mai ostilă artistului și omului ca atare. Idealul goethean purta în sine un germene de oportunism și acordarea artistului la societate ar fi însemnat acordul — imposibil! — cu lumea burgheză. Arta ca opoziție la capitalism se afla în „daimonul" lui Byron, Lermontov, Hugo, Eminescu etc. Artistul frondeur, nonconformist, revoltat și chiar revoluționar, descindea din conceptul romantic.

Dar refuzînd societatea burgheză, acest artist a refuzat uneori socialul, astfel încît din geniul romantic s-a desprins, cu timpul, o direcție asocială, care a dus la estetism și formalism (firește, în anumite condiții social-istorice). Ar fi o greșeală elementară dacă am explica estetismul și formalismul doar prin degenerarea Demonului romantic, izolat și opus societății (burgheze), mai mult, condițiile știute care au generat formalismul au dus și la această evoluție a conceptului romantic despre geniu; să nu ignorăm, însă, că în mod dialectic conceptul amintit, — determinat social istoric, — a devenit la rîndul său o cauză, a exercitat o influență pe panta alunecoasă a decadenței. Printr-un proces dialectic, artistul care se izolase de societate din oroare față de burghezie, devine un sprijinitor și un exponent al degradantei agonii a capitalismului. Toate acestea au făcut pe unii comentatori mai vechi ai lui Fedin să vorbească despre „ideea greșită a tragismului artei" care s-ar afla în romanul „Frații". Ei greșeau însă prin unilateralitate, căci involuția de care am amintit constituie doar o latură a fenomenului.

Conceptul romantic al geniului a cunoscut și o altă dezvoltare care, printr-unele din operele pe care le-a produs, merită o deosebită atenție. Romain Rolland (ciclul „Cu sufletul fermecat" sau „Viața lui Beethoven", „Michelangelo" ș.a.), Feuchtwanger, („Războiul evreilor", „Evreul din Roma", „Goya" ș.a.", personajele lui Camil Petrescu, Jules Romains („Jean Barois"), Sinclair Lewis („Martin Arrowsmith") etc. (ultimii doi eroi sînt oameni de știință) au dezvoltat — cu deosebirile specifice — o concepție eroică și tragică a intelectualului. Tragismul provine din izbirea inegală între intelectual și mașinăria crudă a capitalismului, infinit mai puternică decît individul izolat; eroismul constă însă în faptul că acest intelectual, conștient de slăbiciunea sa, necunoscînd forța solidarității proletare, revoluționare, se opune totuși capitalismului în numele valorilor umane pe care nu le trădează. Este inutil să mai reamintim aici limitele cunoscute ale realismului critic, deosebirile de conținut între scriitorii citați sau faptul știut că în romanele lor istorice unii dintre ei căutau izvoare de energie pentru lupta împotriva capitalismului. Ceea ce ne interesează acum este o altă latură a dezvoltării conceptului romantic al geniului (la scriitori în general neromantici). În condițiile respective concret-istorice, eroismul tragic al artistului nu era o invenție ci o realitate din care reținem dorința de disociere între societate și societatea burgheză, dorința de a apăra umanitatea omului în condițiile unei orînduiri care deforma, dezumaniza. Că acești scriitori erau cinstiți ne-o dovedește atitudinea cunoscută, a celor mai mulți dintre ei, față de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie sau, la alții, față de mișcarea muncitorească, după cel de-al doilea război mondial.

O încercare interesantă realizează Thomas Mann în „Doctorul Faust". Desfășurîndu-se printre evenimente contemporane, romanul răstoarnă mitul faustic goethean dacă nu în esență, cel puțin în condițiile sale. Nelinștea lui Faust (Goethe) provine din atingerea limitelor cunoașterii, savantul avînd dorința firească dar irealizabilă de a cunoaște totul (în limbajul epocii anterioare, de a cunoaște absolutul), uitînd că această cunoaștere este un proces practic infinit, o tendință spre un punct ipotetic. Aici stă și una din diferențele dintre cunoașterea științifică și teologiile care promit atingerea imediată a unui punct etern, de nedepășit, o „summa" care poate da putere, glorie, avere. Într-un singur moment fulgerător. Faust dorește clipa supremă pe care, negăsind-o în știință, o caută în „trăire". Dacă Faust renunță la cunoaștere pentru senzații, eroul lui Thomas Mann renunță la viață, la trăirea personală, la dreptul său la fericire, pentru realizarea sa ca artist. Mitul are, la Thomas Mann, o permanentă explicație psihologică, la prieteni, la iubire, la familie, la glorie, pentru a realiza intensitatea supremă a trăirii exprimată în Muzică. Romancierul subliniază și explică această mentalitate de alchimist prin elementele feudale ale societății germane de la începutul secolului; iar prin povestitorul întîmplărilor, umanistul Serenus Zeitblom, se delimitează de tragedia prietenului său, comentîndu-l critic.

S-a spus că Nikita Karev, eroul romanului „Frații" este intelectualul

individualist și apolitic care se apropie de Revoluție. Afirmația este doar parțial adevărată și simplifică prea mult. În realitate, Nikita Karev nu se opune nici un moment Revoluției, nu-i neagă utilitatea, nu are îndoieli cu privire la scopul și mijloacele ei, deci nu constituie tipul atît de frecvent în literatură al intelectualului care se tot dumirește fără să înțeleagă și despre care te întrebi ce nu a înțeles... Drama lui Nikita Karev este de altă natură. Originalitatea lui Fedin în acest roman (scris în 1928!) constă în introducerea conceptului romantic despre geniu, în condițiile Revoluției.

Dacă acest concept despre artist s-a născut în condițiile sufocante ale capitalismului și în opoziție cu el, era firesc ca artistul să vadă în răsturnarea burgheziei propria sa eliberare, iar în Revoluție, descătușarea propriilor sale energii creatoare. De aceea, Karev va fi de la început, alături de bolșevici, iar simfonia sa va fi apreciată ca o expresie a vremii sale.

Există la Nikita Karev o contradicție principală și una secundară. Contradicția secundară constă în părerea compozitorului că el trebuie să slujească Revoluția cu mijloacele sale specifice de artist (în acest sens interpretez confruntarea cu fratele său, bolșevicul Rostislav). Or, printr-o psihologie subtilă a creației, Fedin demonstrează că momentele de participare sînt și acelea de fecunditate artistică, iar izolarea (în vederea creației) e sterilizantă. Cea de-a doua contradicție, și pe care o considerăm esențială, constă în dezacordul lui Karev cu sine însuși, din neputința lui, ca individ, de a fi fericit. În timp ce el este în acord cu societatea socialistă în formație și reușește să o exprime în muzică, el eșuiază în raporturile sale cu familia, cu femeia pe care o iubește, cu femeia care-l iubește. Este aici un aspect cu totul nou în evoluția conceptului amintit și de care ne vom ocupa în numărul viitor.

*) „Frații", roman de Konstantin Fedin (B. p. t.)

DIN LITERATURA SOVIETICĂ

COLINELE LENIN

Lîngă noua clădire a Universității din Moscova, pe colinele Lenin, există un colț îndrăgit de pictori. Îi poți întîlni aci și dimineața, și ziua, și seara — din zori pînă-n zori își caută sprijin trepiedele lor; strălucesc culorile pe marile palete de placaj, foșnesc foile albe și rebele de carton.

Într-adevăr, văzută de aici, Moscova e superbă, și dacă aș fi fost pictor, aș desena-o numai de pe colinele Lenin, de pe acest deal verde care coboară abrupt spre rîu. De aici orașul se vede distinct, nu te împiedică nici o ramură, nici o sîrmă de telegraf. Poți să desenezi priveliștea întregii capitale sau un colț — uriașul stadion care în avîntul său atinge cu pieptul panglica albastră a rîului Moscova; sau turnul luminos al bisericii Novodevicia care se iscălește cu penița de aur pe cerul înserat...

Din păcate, nu sînt pictor, dar ceva mă cheamă mereu spre familia aparent dezbinată, dar de fapt unită, a acestor oameni tăcuți, concentrați, murdari de vopsele, care-și pironesc privirea pe chipul Moscovei.

Nu împiedic pe nimeni. Mă așez pe iarba galbenă, tomnatecă, în spatele unuia dintre pictori, privind cu coada ochiului celelalte pînze întinse.

Sub ochii mei, pe terenul viran al pînzei crește treptat, cît într-un basm, orașul meu — cu palate și parcuri, uzine și piețe, străzi și grădini.

În asemenea clipe mi se pare că asist la nașterea Moscovei, și toată istoria ei multiseculară se perindă în fața privirilor mele. Și nu asist numai, ci particip iarăși la marea ei construcție. Cobor cu cizme de cauciuc pline de lut în prima stație a metroului, montez semafoarele macaralelor,

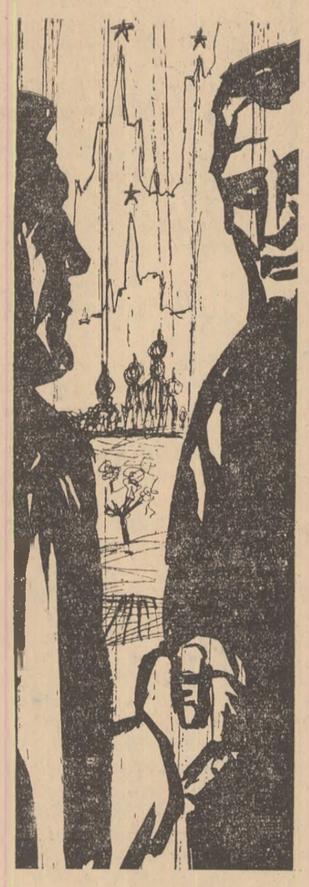

urc cu mistria — ca o inimă — pe schelele clădirilor înalte pînă la cupola care vibrează și se leagănă în vînt. Privesc iarăși ferestrele încă lipsite de geamuri, rostogolesc butoaiele de lemn pline cu ciment, pășesc mîndru pe primul asfalt negru, încă fierbinte și lucitor al străzii Gorki, și cîntecele comsomoliste ale tinereții sună în sufletul meu:

Din somnul pașnic scoală-te
Cu flori și ierbi...
Trezește-te, tu, țara mea,
În soare, fierbi!

Așa mi se întîmplă de fiecare dată cînd mă aflu pe colinele Lenin, în locurile îndrăgite de pictorii moscoviți. Așa a fost și acum, dar poate că am uitat unde mă aflu — și am cîntat tare: „Din somnul pașnic scoală-te...“

Pictorul așezat cu spatele la mine s-a întors brusc, tuburile culorilor sale nenumărate s-au împrăștiat pretutindeni.

— Cîți ani, cîți ani nu ne-am văzut!

— Tu ești?

— Chiar eu!

E brigadierul Vasiliok Kuznețov. Și Moscova lui și a mea, se ridică tot mai frumoasă acolo, după arcul rîului sclipitor, și aici, pe pînza brigadierului.

...Și amîndoi, rîzînd fără rost, ne tîrîm prin iarba înaltă, tomnateca, și stringem culorile risipite.

Și chiar dacă le vom strînge pe toate, tot vor fi prea puține, mult prea puține!

Garoafe purpurii

Lîngă satul Gluhovo există un monument funerar. De fiecare dată cînd trec prin aceste locuri mă opresc aici și mă uit îndelung la trupul ostașului cioplit în marmură, care stă într-un genunchi la căpătîiul de granit.

Soldații dorm liniștiți sub drapelul desfășurat al regimentului. Vegheate de catifeaua lui grea, florile cresc năvalnice.

Cîte inimi dorm aici? Dacă din fiecare inimă s-a urcat o floare — nu pot să le număr, atît sînt de multe...

Am mai văzut asemenea monumente pe lîngă Moscova, dar nicăieri nu erau atîtea flori ca aici — numai garoafe înalte și purpurii...

Și cu cît cercetez mai atent chipul de marmură mată al ostașului, cu atît mai precisă devine senzația mea că l-am întîlnit undeva, că-l cunosc demult. Și acum ca altădată, privesc monumentul cu aceeași tulburare. Are părul deschis, tuns cît se poate de scurt. Obrazul îi e puțin trasși extrem de tînăr. Capul aplecat înainte. Ochii larg deschiși sînt plini de blîndețe și de ură în același timp. Mantaua e prea largă pentru trupul său subțire, stofa e aspră, se vede că ostașul a îmbrăcat mantaua de curînd.

Desigur că-l cunosc! A fost în regimentul meu, pleca în cercetare alături de mine, primea ca și noi plicuri triunghiulare de acasă (de la mamă sau de la logodnică); răspundea conștiincios „sînt bine sănătos“, și n-a răspuns doar la ultima scrisoare. Și asta poate pentru că n-a vrut să mintă...

Mă străduiesc să-mi amintesc numele lui, și silabele prind contur în memoria mea.

Poate că e chiar prietenul meu Kuzea, cum îi spunea sergentul regimentului de gardă 214 din brigada de parașutiști? Poate că în jurul său înfloresc atît de năvalnic garoafele în această zi pașnică, însorită, pătrunsă de boare?

Asemenea garoafe n-am văzut nicăieri; pe tulpinile lor puternice, florile sînt aproape cît un stat de om; polenul lor plutește în jur, îmi intră în ochi, încît pleoapele încep să mă usture.

Dacă n-aș fi citit de atîtea ori inscripția dăltuită în granitul negru, probabil că n-aș putea s-o citesc acum: vîntul aspru îmi aduce în față pulberea și polenul garoafelor. Dar o știu pe de rost: „Cei vii vă sînt veșnic datori“.

Nu știu de unde e luat versul, dar cînd îmi amintesc de mitraliorul Kuzea, vreau și eu să-mi scrlu numele sub aceste cuvinte.

Și fetelor acelea care merg cu brigada prin cîmp, cîntînd un cîntec meditativ și puțin trist, polenul garoafelor le ustură pleoapele.

Iar bătrîna aceea, cred, nici nu părăsește garoafele. De aceea or fi crescut atît de înalte.

Multe iscălituri pot fi puse sub acest vers — „Cei vii vă sînt veșnic datori...“

În românește de CRISTINA LUCIAN

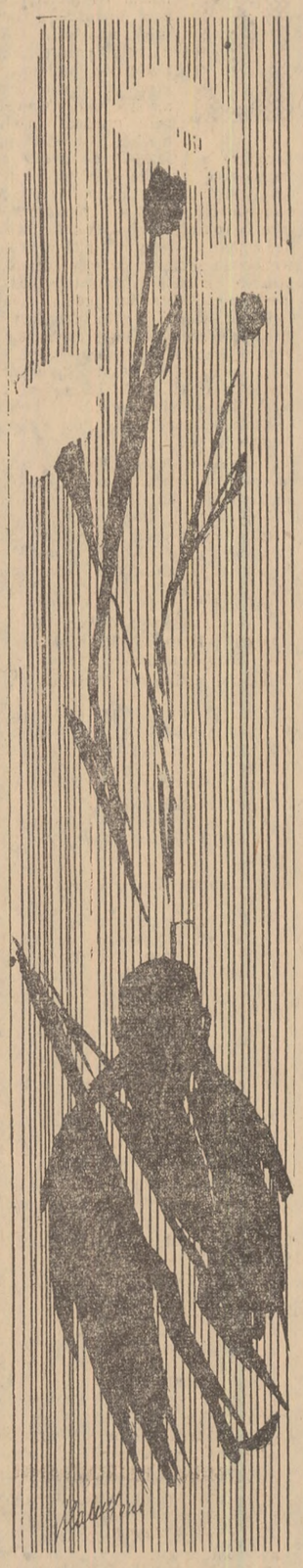

Desene de ION VLAHU

VIKTOR TELPUGOV

CELE MAI INALTE PRINCIPII

Viața literară sovietică cunoaște o deosebită efervescență în zilele Congresului XXII al P.C.U.S. Cunoscutul critic literar V. Ermilov precizează în articolul său intitulat semnificativ „Cele mai înalte principii“ însemnătatea pe care o are proiectul de Program pentru problemele vitale ale literaturii sovietice. „Toate punctele acestui document de înaltă valoare teoretică — scrie V. Ermilov — au o legătură directă sau indirectă cu literatura, teoria literară și critica, din simplul motiv că literatura, dacă este într-adevăr artistică, critica și teoria literară pot exista numai cu condiția participării depline la evenimentele și nazuințele epocii lor“.

V. Ermilov evidențiază în articolul său legătura indisolubilă care se stabilește între valorile progresiste ale literaturii clasice ruse (între creația lui Lev Tolstoi, de pildă) și patosul revoluționar al eroului de astăzi, comunist. Acesta din urmă are un rol esențial în înflorirea literaturii realist socialiste; dar acest erou, om simplu, nu trebuie înfățișat ca om mărunt. Calitatea de constructor al unei societăți noi îi conferă demnitatea pe care n-a avut-o niciodată Platon Karataev, celebrul erou tolstoian. Personaj central, comunistul, este „stăpînul vieții, ridicat sub conducerea Partidului Comunist la crearea conștientă și revoluționară a istoriei, inspirată de morala revoluționară a clasei muncitoare“.

Realismul socialist ridică în acest fel pe o treaptă superioară umanismul, relevînd esența creatoare a personalității umane. În aceste condiții devine firească repudierea de către literatura sovietică a oricărei literaturi antiumaniste. „Realismul socialist, afirmă V. Ermilov, este străin de influența unei literaturi pline de dispreț față de om, a unei literaturi care prezintă omul ca pe o fiară lașă și crudă, și care în ultima instanță îl ponegrește pe om“. Situarea în centrul literaturii sovietice a eroului comunist subliniază în același timp rolul și însemnătatea Partidului Comunist în dezvoltarea societății sovietice. Sub îndrumarea Partidului Comunist au fost elaborate principiile de bază ale unei literaturi realist-socialiste, sinteză a spiritului popular cu cel partinic.

Literatura sovietică bazată pe aceste principii, în urma indicațiilor partidului și ale tovarășului Hrușciov personal, s-a îmbogățit în ultimii 6—7 ani cu trăsături care-i conferă valori și semnificații noi. În articolul intitulat „O nouă etapă“ din „Literaturnaia Gazeta“, cunoscutul critic literar Alexandr Dementiev relevă aceste caracteristici.

O primă trăsătură deosebit de rodnică o constituie, după părerea sa, „creșterea inițiativei creatoare, ca răspunderii scriitorului sovietic față de destinul țării sale și al întregii umanități“. Una din modalitățile artistice caracteristice acestei trăsături este asaltul elementului publicistic și liric în proza sovietică. Alexandr Dementiev precizează însă înainte de toate însemnătatea saltului intervenit în conștiința personajelor și în însăși concepția operelor literare. Eroii lui Șolohov, din „Pămînt desțelenit“, vol. II, se analizează pe ei înșiși, dezbat problemele esențiale ale contemporaneității. Criticul sovietic citează în același sens opere recente ca „Bătălie în marș“ de Galina Nicolaeva, „Casa din piață“ de Em. Kazakievici, „Stepa vulturilor“ de M. Bubenov, „Sarea pămîntului“ de Gheorghi Markov.

Același proces caracterizează poezia sovietică a cărei realizare majoră — poemul lui Tvardovski — reflectă tendința spre generalizări filozofice. Reportajele semnate de V. Ovecikin, A. Kalinin, V. Tendriakov vin și ele în sprijinul acestei observații.

O altă calitate nouă a literaturii sovietice, pe care o surprinde Alexandr Dementiev, este „o mai mare apropiere a literaturii, de viață, de temele esențiale ale actualității, într-un cuvînt îmbogățirea experienței ei“. Semnificative sînt în acest sens opere pătrunse de adevărul vieții ca „Pămînt desțelenit“, vol. II, „Soarta unui om“ de Șolohov, sau romanele dedicate războiului de I. Bondarev, G. Baklanov, K. Simonov. Literatura sovietică dă viață în acest fel tezei partinității leniniste, devenind în adevăr o armă de cunoaștere și transformare a realității.

Literatura sovietică și Congresul XXII al P. C. U. S.

Literatura sovietică din ultimii ani „atacă, plină de curaj, probleme ale formării caracterului, problemele umanismului“. Acesta din urmă, arată criticul sovietic, a căpătat valențe noi devenind în același timp mai adînc și mai complex. Strîns legate de îmbogățirea calitativă intervenită în mesajul operei literare sînt problemele măiestriei artistice. Alexandr Dementiev remarcă în această privință o considerabilă creștere a măiestriei artistice, considerînd acest fenomen drept o urmare necesară a exigenței sporite pe care o manifestă poporul sovietic față de artă. Un fenomen legat de evoluția formelor este labilitatea accentuată a hotarului dintre poem și povestire, dintre reportaj și roman.

Cunoscutul poet Stepan Șcipaciov precizează sfera noțiunii de caracter contemporan al operei literare în articolul său „Tinerețe, dragoste de viață, comunism“. După ce se referă la marele prestigiu al literaturii sovietice, S. Șcipaciov concluzionează: „Cartea contemporană este aceea care oglindește fenomenele pe care însăși viața le pune în prim-plan, fenomene care preocupă societatea contemporană“.

Poetul sovietic citează în acest sens volume ale unor scriitori consacrați („Stepa vulturilor“ de Mihail Bubenov, „Vi-l prezentăm pe Baluev“, de Vadim Kojevnikov, poemele lui Mihail Lukonin, povestirile lui Iuri Naghibin), pe lîngă opere ale unor tineri prozatori, ca de pildă: romanul „Fetele“ de Boris Bednii, nuvelele „Marele minereu“ de Gheorghi Vladimov și „Noi locuim aici“ de Vladimir Voinovici.

În încheierea articolului său, S. Șcipaciov exprimă sentimentele care animă în aceste zile întregul front literar sovietic. „Programul care va fi adoptat de Congres deschide în fața literaturii sovietice perspective măreațe, și sînt sigur că scriitorii sovietici își vor îndeplini misiunea“.

C. L.

NADEJDA POLEAKOVA

Nemuritoare sînt

Voi îndreptați spre mine arma grea,
Dușmani ai Cubei, ucigași din Congo,
Dar tînără-s. Pe gura mea
Port urme de magnolii și de mure.
Sub mîngîierea vîntului alerg
Prin valurile ierbii din pădure,
Și-n păr port stropi de rouă sclipitori,
Ce se revarsă cu miresmele din flori.

Nemuritoare sînt.
Astăzi din fata cu surîsul de copil
Se-naltă, matură, femeia din Havana.
Și din Leopoldville.
Nemuritoare sînt. Sînt mama negrilor
Cu ochii mari, privind a fericirii stea.
Nu poate să ucidă arma voastră,
Iar eu nu pot cădea.
Da, sînt nemuritoare,
E-al meu triumful, cîtă vreme-n zori
Se vor uni într-un sărut o fată și-un flăcău
Cît timp la sînu-mi încălziți,
În leagăne, copiii dormi-vor fericiți.
Cît timp, pe-ntregul glob, vom ști
Din noapte, că se întregește o nouă zi.
Și cîtă vreme florile în vînt
Și-or răspîndi polenul și mireasma pe pămînt.

În românește de TAȘCU GHEORGHIU

ANATOLIE KORȘUNOV

Volga

Domol și vast, cum omul după treabă
Se mișcă-ncet în molcomit răgaz,
Rusescul fluviu curge fără grabă;
A izvorît din mlaștină de iaz...

Deasupră-i graiuri repezi de sirene
Și pescărușii de nea, buluc sbughesc;
Orașul Gorki, oglindind prin gene,
Lumini, uzine, fumuri ce plutesc...

Ce simplu-i și măreț în calea-i mearsă:
A străbătut atîtea depărtări;
Nu-mi pare,-mi spun, că-n mare se revarsă
Ci în destinul nostru, larg, prin zări.

În românește de
NICOLAE ARGINTESCU-AMZA

ZIUA DE MÎINE

(Urmare din pag. 1)

să caute unde vine Marea Țimleanskaia. Și marea aceea exista totuși, săpată de mîna omenească, de puterea constructoare a comunismului! Dar o astfel de mare există astăzi și la noi! Degeaba și-ar fi bătut capul geografii de altădată, căutînd pe harta țării noastre altă mare decît străvechiul Pontus Euxinus! Și, totuși, astăzi marea aceea există, și Ceahlăul se miră în fiecare zi cînd își zărește în adîncul ei tîmplele bătrîne și cînd vede migrînd peste Bărăgan pescărușii și cormoranii tocmai de la străvechea Mare Neagră... Apele Mării Bicazului, energia ei incalculabilă, care va transforma țara, se datoresc și ele ideilor înaripate ale comunismului! Ori pe unde umblăm, oriunde vedem copii zîmbind la apariția luminii, ne amintim de ideile acestea, și ne amintim de făuritorul lor, Vladimir Ilici Lenin, ale cărui bucurii sînt bucuriile întregii umanități! Ideile lui sînt tot mai vii cu cît trece timpul, și ele n-au moarte, căci oamenii le vor eterniza în hidrocentrale, în universități, în mări săpate de mașinile secolului; ideile acestea n-au moarte, pentru că ele au în cuprinsul lor sîmburele miraculos al fericirii omenești...

II

Forța electrică luată în stăpînire de oamenii sovietici îndată după Revoluția din Octombrie avea să ajungă culmi de nevisat căci ei au pornit să schimbe înfățișarea pămîntului, și forța aceasta avea să dea naștere celei mai puternice industrii, avea să prefacă tehnica din rădăcini, punînd-o cu adevărat numai în slujba omului! Pentru prima dată în istorie, s-a hotărît izgonirea înapoierii de la pragul omului, înverzirea și fertilizarea pustiurilor; deșerturi măcinate de arșițe, unde nu creșteau nici spinii, unde apele nu se arătau niciînd, au prins viață sub puterea mîinii omenești! Sub puterea aceluiași braț, apele au luat alt curs, și, pentru prima dată în geografia lumii, au răsărit grădini în pustietăți de gheață și de nisipuri fierbinți! Uriașele uzine hidroelectrice de pe Volhov, Svir și Ribinsk, au deschis Uniunii Sovietice largile drumuri ale progresului în tehnică. Dar Dniprogheșul? Electrificarea a mers înainte cu pași de gigant, și s-au săpat munți, s-au domolit ape, și s-au transformat în orașe civilizate, localități umilite și secătuite! Mă gîndesc de asemenea la înflorirea stepelor Zapoliei, la supunerea vîntului uscat care usca recoltele, pustiind zeci de milioane de hectare... Și vîntul acesta a întîlnit împotrivirea brațului omenesc, cu toate că puterea lui distrugătoare ajungea pînă departe în Tataria...

Omenirea a văzut cu uimire și admirație, ceea ce Uniunea Sovietică a realizat cu forța electrică doar într-un sfert de secol, și de curînd a rămas uimită de uluitoarele foloase trase din descoperirea puterii atomului! Care va fi viitorul acestei descoperiri, pînă la ce dimensiuni și înălțimi va ajunge, nu poate prevedea nici imaginația cea mai înaripată! Oricum, Pacea și Munca, aceste două surori bune, vor putea viețui în liniște. Proiectul de Program prevede abaterea cursurilor unor ape, spre irigarea locurilor sterpe, prevede mai departe, folosiri de zăcăminte, crearea de mari centre de industrii; dar spre a vedea cît de frumos și măreț are să fie viitorul, trebuie să ne gîndim pînă la ce trepte ale valorilor morale va fi urcat, și cît de profund va fi transformat în comunism, omul...

III

Zilele trecute, mă aflam la mine în sat. Contemplam adîncul rîului. S-a apropiat de mine o ceată de copii. Am părăsit contemplarea adîncului și m-am întors spre ei, cu simțămîntul contemplării viitorului, căci ei, cei răsăriți în primăvara socialismului, ca iarba de primăvară, vor străbate timpul pînă dincolo de anul 2.000 și vor ospăta deplin piinea pe care o frămîntăm noi astăzi! Aș fi vrut să urc împreună cu ei pe-o culme, să le arăt viitorul. Industrializarea deplină, șiragurile ca de cocori ale stîlpilor de înaltă tensiune, hornurile fabricilor, țîșnite spre cer ca niște fete zvelte, reîntinerirea și reconstruirea orașelor, dispariția diferențelor dintre sat și oraș... și peste toate dominînd navele cosmice, ducînd bunuri și vești de la o planetă la alta... Am închis ochii, închipuindu-mă împreună cu copiii pe culme, și m-a cuprins un fior puternic, parcă izvorît din toate fibrele pămîntului, din toate puterile creatoare ale milioanelor de mîinți și brațe, care construiesc necontenit cu un entuziasm fără egal, leagănul de mîine al omenirii, comunismul! Inima lui Vladimir Ilici Lenin și energia Partidului Comunist al U.R.S.S. vor trăi în edificiile comunismului, vor zvîcni în forța hidrocentralelor, curgînd ca un fluid prin liniile de înaltă tensiune, vor lumina întinderi, transformînd paragina în ogor și pustietatea în grădină... Ele vor domina glorioasa epocă a viitorului și vor trăi veșnic în faptele constructorilor neîntrecuți, în gîndirea savanților, în imnurile poeților. Ele sînt izvoarele nepieritoare și numai prin ele ridicăm treptele spre viitor! Învățătura Partidului Comunist al Uniunii Sovietice dă oamenilor fluidul îndrăznelii, curajului și vitejiei, cum pămîntul cel bun dă sevă stejarilor! Cît va exista sete de progres, cît vor exista idealuri, cît timp omul va fi însetat de frumos, ideile comunismului vor fi astru de călăuză!

Îndrăznim prin ideile cele mai luminoase și înfăptuim prin ele „Pace și pîine“, cuvinte scrise în cîntarea tineretului, se vor înfăptui deplin, spre fericirea tuturor popoarelor! Strugurii vor fi grași și plini de lumina aurie a soarelui; pîinea va fi deplină pînă la sat; iubirea oamenilor tineri nu va mai fi întunecată de spectrele morții, ci și cîntarea dragostei va fi deplină, pentru prima oară de cînd există pe pămînt!

Pacea și munca vor alcătui o singură cîntare! Că așa va fi, cred cum cred în lumina soarelui! Constructorii comunismului și-au dat marele examen în fața omenirii, cînd au pușcat în Haos primele nave... Drumul viitorului e deschis. Popoarele au pornit în marș compact, spre o pace și o muncă netulburate de tropotul înspăimîntat al cavalerilor și de răsunetul goarnei!

Eusebiu CAMILAR

DMITRI KABALEVSKI

Viața și cultura artistică

Pe marginea proiectului de Program al P. C. U. S.

Actuala etapă în dezvoltarea culturală a patriei noastre e caracterizată în proiectul de Program al P.C.U.S., ca **etapă finală a măreței revoluții culturale.** Particularitățile acestei etape se relevă încă de pe acum în toate manifestările vieții și îndeosebi în năzuința conștientă a unui număr tot mai mare de oameni sovietici, de a-și însuși o înaltă cultură. Această năzuință devine una din cele mai importante caracteristici ale timpului nostru. Pe zi ce trece, cercuri tot mai largi de oameni își dau seama că comunismul înseamnă nu numai un înalt nivel material de viață, ci și un tot atît de ridicat nivel de cultură, că el înseamnă nu numai belșug de bunuri materiale, ci și belșugul bunurilor spirituale. Ei își dau seama că numai cei care stăpînesc o înaltă cultură, care au o bogată viață interioară pot construi cu succes comunismul.

Atitudinea față de cultura artistică, parte componentă obligatorie și esențială a lumii spirituale a omului, devine la rîndu-i caracteristică a noului, în viața culturală a oamenilor sovietici. În conștiința lor pătrunde tot mai adînc ideea că domeniul frumosului nu se limitează numai la artă ci se extinde literalmente la întreaga noastră viață înconjurătoare, la natură, (infinit de complexă în frumusețea ei primordială), la urbanitatea interioară și exterioară a locuințelor și a clădirilor oficiale, la vitrinele magazinelor și culoarea autobuzelor, la obiectele de utilitate zilnică.

Se schimbă vizibil și atitudinea față de arta însăși. Tot mai mulți și mai mulți ajung astăzi la înțelegerea faptului că arta în toate aspectele ei — de la cele mai simple pînă la cele mai complexe — îi interesează nu numai pe cei care și-au ales-o ca profesie, ci pe fiecare om al zilelor noastre, căci ea pe lîngă faptul că înfrumusețează viața, îmbogățind-o estetic, ajută totodată la formarea conștiinței, a lumii interioare a omului. Devine tot mai prețioasă înțelegerea faptului că domeniul esteticului este indisolubil legat de acela al eticului, al moralei. Despre omul care vorbește inteligent, poporul spune că are o vorbire „frumoasă“, viața unui om de treabă este o viață „frumos“ trăită, faptele unui erou sînt manifestarea superioară a „frumuseții“ spiritului uman.

În prezent, asistăm tot mai mult la manifestarea tendinței din ce în ce mai conștiente de a privi viața în toate manifestările ei interioare și exterioare, așa cum o vedea Marx însuși, cînd o numea creată **„după legile frumosului“.** Această tendință se manifestă în forme esențialmente noi, necunoscute înainte. Se deschid pretutindeni școli populare, universități de artă și cultură, create în zilele noastre. Sute de mii de auditori își însușesc cu sete cunoștințele de cultură, își îmbogățesc orizontul intelectual, își satisfac înclinația mereu crescîndă pentru frumos.

Niciodată și nicăieri în lume n-au mai pătruns atît de adînc în viața omului cartea, teatrul, cinematograful, pictura. Adevărate galerii de tablouri și reproduceri de artă, poți afla astăzi pînă și în modeste localități muncitorești, în colhozuri, în școli și în taberele pionierești.

Niciodată încă, nu a existat o afluență atît de masivă a copiilor și a tinerilor către școlile și institutele de arte plastice și muzicale, către cercuri și colective diverse de activitate artistică.

Cînd vorbim de cultura estetică a tineretului nostru ne îndreptăm atenția spre combaterea manifestărilor unor gusturi estetice îndoielnice, de proastă calitate. Din păcate asemenea gusturi pot fi întîlnite în activitatea unor cercuri artistice de tineret, și trebuie să le combatem, așa cum am combătut și lichidat analfabetismul. Dar aceste manifestări negative nu trebuie să ne facă să uităm faptul îmbucurător că în esență tineretul nostru tinde necontenit spre cultură, spre arta bună, adevărată.

Chestiunea însă nu constă numai în văditul interes crescînd al poporului, și îndeosebi al tineretului, pentru arta autentică. Ne e dat să simțim tot mai mult năzuința conștientă a maselor de a ridica nivelul estetic al întregii vieți, de a înfrumuseța orașele, satele, parcurile și grădinile, de a imprima gust și eleganță mobilelor care ne populează locuințele, hainelor, încălțămintei, în așa fel încît „legile frumosului“ să stea la baza vieții și activității oamenilor care construiesc comunismul.

Întîlnim din ce în ce mai des termeni ca: bun (în sens de bine lucrat), frumos, inteligent, minunat. Iar rezultatele lucrului bun, inteligent alcătuit, produc omului nu numai mulțumire rațională ci și încîntare estetică. Aș vrea să amintesc versurile unei tinere poete din Novaia Kahovka, apărute acum un an în „Pravda“, care sunau astfel: „Nedespărțite sînt în inima celui ce muncește / Frumosul și munca dimpreună!“

Munca și frumosul! În societatea socialistă există o organică relație între conținuturile acestor două noțiuni, întrucît pentru prima oară în istoria omenirii munca se transformă dintr-un mijloc chinuitor de întreținere, într-o necesitate interioară care se însoțește cu bucuria și fericirea. Munca aceasta este o muncă liberă, creatoare, pe care fiecare și-o alege după îndemnul inimii și minții sale, este o muncă frumoasă în deplinul înțeles al acestui cuvînt. Ea îl înnobilează pe om, îmbogățindu-i universul său interior. Consider că înstăpînirea tot mai largă în viața noastră a acestui tip de muncă, superior, determină în rîndurile maselor de constructori ai comunismului tendința vizibil crescîndă de a-și însuși valorile spirituale umane, literatura și arta. În proiectul noului Program al Partidului se arată minunat că: **„elementul artistic însuflețește avîntul în muncă, înfrumusețează existența și-l înnobilează pe om“.**

Procesele care au loc astăzi în orizontul spiritual al oamenilor sovietici se desfășoară cu atîta avînt și rapiditate, încît în multe privințe, activitatea unor instituții și organizații care ar fi trebuit să călăuzească aceste procese, să dirijeze inițiativa maselor, a rămas în urmă. Însăși viața impune crearea unor noi forme de organizare a inițiativei populare în domeniul culturii, al educației estetice.

Trebuie declarată o luptă cu caracter obștesc împotriva oricărei banalități, a lipsei de gust, a maculaturii, oriunde s-ar manifesta acestea, trebuie declarată o ofensivă cu caracter obștesc în vederea atingerii unui înalt nivel estetic în toate domeniile vieții, astfel încît cultura estetică să devină nu numai un deziderat, ci o componentă obligatorie a orizontului interior, a lumii spirituale, a fiecărui constructor al societății comuniste.

În încheierea articolului, D. Kabalevski propune, pentru o mai bună coordonare a muncii de educare culturală, înființarea pe lîngă Sovietele de deputați a unor comisii obștești de cultură estetică, discută componența acestor comisii și atribuțiile care ar trebui să le revină.

Constatînd că în unele orașe și raioane ale Uniunii Sovietice au și fost create, din inițiativa organelor locale, cîteva comisii de tip asemănător, autorul articolului arată în încheiere:

„În fața acestor organizații se deschide un vast cîmp de activitate, al cărei scop este acela de a face ca întreaga viață a țării să devină tot mai frumoasă și desăvîrșită, pentru ca frumosul, în sensul cel mai adînc și mai nobil al acestui cuvînt, să pătrundă în conștiința fiecărui om sovietic“.

(Articol apărut în ziarul „Pravda“. Text prescurtat.)

VERONICA PORUMBACU

Comuniștii

Așa sînt :
coloane-ale bolții,
ce poartă zidirea pe umeri.
Așa sînt :
niciodată ostenind,
niciodată gemînd sub povară,
niciodată clintiți.
Așa sînt :
eroi — de cîte ori anonimi ? —
sprijinindu-ne lumea de mîine.

Nel mezzo del camin...

Spre vîrsta nouă talgerul se-nclină.
Două decenii sînt... Nu le-am uitat.
Pe străzile ca sihla, cu lumină

de mult ucisă-n cerul răsturnat,
cutreeram — la jumătatea vieții —
hățișul uriaș, însingurat.

Cu palma n-ajungeam la forma feții,
și — sfîșiată negura de-am vrut —
eu singură, cu prețul dur al vieții,

lovindu-mă de trunchiuri, am căzut.
Dar tu m-ai ridicat, nu ca o umbră :
dintre genuni, prin tine-am renăscut.

Și împrejur, într-o pădure sumbră
mi-ai fost o călăuză în infern ;
în treer am văzut, în grea penumbră,

cum la răscruce lumile se cern.
Aveam de-ales : napoi ori înainte ;
însingurarea ca o rană-n stern

și coaja cariatelor cuvinte —
ori simțul omenirii, solidar,
cu tot ce e uman și nu ne minte.

Și — am ales. Ca bornă de hotar
la jumătatea vieții — tu o știi !
e urna unde-am ars ca să răsar.

Să-nșir, în bolgii, nopțile-stihii,
cînd în exod porneam pe sub pămînturi,
în adăposturi, unde morții vii

trăiau în beci ca între patru scînduri,
și, spulberați, nici viermilor n-au dat
un craniu fără piele, fără gînduri ?...

Nu. Nu vreau să m-adun din colindat,
ca racle dezgropate-n subterane.
Tu degetele-n stele-ai răsfirat

și stele, prin ruine și mormane
își licăreau lumina lor dintîi
pe fețele cu ochii arși de foame.

Eu n-am avut o pernă căpătîi
și nici răgaz, cum nici în purgatoriu
nimic nu mi-ar fi spus atunci : Rămîi !

Căci devastat era și iluzoriu
orice acoperiș, orice popas.
Doar tu, far viforît, pe promontoriu

o flacără statornică-ai rămas.
— Îți răspundeam, cu degete-nstelate :
aveam un chip, dar nu aveam un glas

...Un static paradis de libertate
în jaful tinereții năzuiam.
Nematură erai, naivitate !

Ca soarele în tandăre de geam,
îmi culegeam frînturile de viață —
Pe mine în ceilalți mă căutam

și alții și prin mine-aveau o față.
Și-abia cînd dialogul nesfîrșit
la dunga nopții către dimineață

cu glasul tău solar s-a contopit
în neumbrite porți de paradise.
și eu visam în arc nemărginit

să-mplînt pe culme ramura de vis.
ca, istovită, să m-așed o clipă,
cît țin eternitățile deschise, —

atunci simții că-mi crește o aripă,
și fața-mi dogorî de noul dor
și tihna toată, spulberată-n pripă.

se prefăcu în uriaș popor :
un sculptor modelînd nu o femee —
obrazul de lumină-al tuturor.

Spărgînd zăgazul căilor lactee,
la fiecare pas mai sus mă sui,
cu mîinile-nstelate de-o scînteie ;

stăpîn — deasupra stolului de grui, —
cu glasul ce mi-ai dat, format în luptă,
încă din anii grei, ai nimănui

cînd flăcăruia-anemică și suptă
țîșnea din magma vechilor vulcani...
O jumătate viață. Ne-ntreruptă :

Îți minte ?-Aveam vreo douăzeci de ani !

Literatura în școli

Odată cu începerea noului an școlar, „Gazeta literară" a întreprins un scurt raid-anchetă printre colectivele de profesori și elevi ale unor școli medii din Capitală, care urmărea în linii mari o tot mai mare apropiere a „Gazetei" de o categorie largă și demnă de obiectul unor atenții susținute, a cititorilor ei. Am voit să reflectăm — în măsura în care o permit mijloacele unei astfel de acțiuni — efortul unit al colectivelor de profesori și elevi depus în vederea asimilării bogatei moșteniri literare în lumina învățăturii marxist-leniniste, în vederea apropierii fenomenului literar contemporan, a familiarizării cu elementele esteticei marxiste și în sfîrșit, depistarea unor probleme deschise de istoria ori critica literară în elucidarea cărora „Gazeta literară" și-ar putea aduce contribuția ei.

Au răspuns la întrebările noastre, printre alții, tov. prof. Alexandru Piriianu și E. Daisa (Șc. medie „Gh. Lazăr") tov. prof. Monica Verdeș (Șc. medie de fete „Zoia Kosmodemianskaia") tov. prof. Maria Lipan și Elian Maria (Șc. medie nr. 15 „Elena Sîrbu") colectivul clasei XI C (de la Școala medie nr. 5 „Mihail Sadoveanu") eleva Popescu Ileana (Șc. medie nr. 5, „M. Sadoveanu").

Iată și întrebările noastre :

1. — CUM ÎNTREBUINȚEAZĂ ELEVII TIMPUL LOR LIBER, ÎN CE MĂSURĂ ATENȚIA LOR SE ÎNDREAPTĂ ASUPRA LITERATURII SAU ASUPRA SPECTACOLELOR, FILMELOR etc.

— Elevii preferă spectacolele, în special filmele.

(prof. Monica Verdeș)

— Elevii preferă spectacolele, mai ales teatrul. Unele piese au fost vizionate în colectiv, adică de întreg colectivul clasei. Din dramaturgia clasică au fost vizionate mai ales spectacolele :

„Apus de soare", „Fîntîna Blanduziei", „Ovidiu", „Vlaicu Vodă", „Despot Vodă", și, bineînțeles, au fost vizionate piesele lui Caragiale.

Din dramaturgia modernă :

„Take, Ianke și Cadîr", „Titanic-Vals", „Omul cu mîrțoaga".

Din dramaturgia contemporană :

„Mielul turbat", „Trei generații". „Cîtadela sfărîmată", „În Valea Cucului", „Cînd scapătă luna", „Cetatea de foc".

2. — CE AUTORI CONSACRAȚI SE CITESC MAI MULT ?

— Atenția și interesul elevilor se îndreaptă în primul rînd spre Rebreanu, Camil Petrescu și Cezar Petrescu. În poezie primele locuri le ocupă Eminescu, Coșbuc, Goga, Șt. O. Iosif, Panait Cerna și Topîrceanu. Sînt citați cu deosebire M. Sadoveanu și T. Arghezi.

(prof. Alex. Piriianu)

— În proză, elevii preferă literatura contemporană : V. Em. Galan „Bărăgan" ; M. Preda „Moromeții" ; se citește și teatru, în special Aurel Baranga.

În poezie : Eminescu, Coșbuc, Topîrceanu, M. Beniuc, D. Deșliu, V. Tulbure, E. Frunză și Eugen Jebeleanu („Bălcescu", „În satul lui Sahia").

Se citesc mai ales clasicii studiați în programă : Eminescu, Creangă, Caragiale, Coșbuc, Slavici, Delavrancea.

(Popescu Ileana, elevă)

3. — LA CARE AUTOR APAR GREUTĂȚI ÎN INTERPRETAREA OPEREI ?

— Greutăți în interpretare ne oferă nu numai Eminescu, ci și activitatea inegală a lui Dobrogeanu-Gherea, G. Ibrăileanu, Goga, Panait Cerna, Șt. O. Iosif, Arghezi, Bacovia și chiar Cezar Petrescu și Camil Petrescu. Ne interesează felul în care anumiți autori care au avut perioade de activitate mai lungi sau mai puțin lungi în cadrul unor curente și școli literare ce promovau o ideologie străină artei realiste, nu s-au abătut totuși în creația lor de la linia artei realiste (Cezar Petrescu — grupul „Gîndirea" etc.).

(prof. Alex. Piriianu)

— În lectura romanului „Moromeții" de Marin Preda, elevii au întîmpinat dificultăți în sesizarea rolului și atitudinii lui Ilie Moromete Studiul tovarășului Mihai Novicov : „Realism — realism critic și realism socialist" ajută substanțial la înțelegerea critică a personajului principal, lucru ce în manual rămîne oarecum pe un al doilea plan. O altă problemă este aceea pe care o ridică drumul pe care îl parcurge eroul Mitru Moț din romanul „Setea" de Titus Popovici. Oscilațiile acestui personaj, în carte, deschid adeseori discuții în clasă precum și în colectivul nostru de profesori de limba română.

(prof. Lipan Maria)

— În ceea ce privește interpretarea operei lui Sadoveanu și mai ales în susținerea tezei apropierei autorului, în opera sa, de o cît mai profundă reflectare a problematicei sociale precum și procesul dialectic de înțelegere — în creația sa — a luptei de clasă este sărac ilustrată în manual. Romanul „Mitrea Cocor" ce reprezintă locmai punctul cel mai înalt al acestei evoluții, apărut ca o necesitate firească a acestei adînciri a înțelegerii creatoare este. la fel foarte puțin discutat sub acest aspect.

(prof Monica Verdeș)

4. — MIJLOACE DE POPULARIZARE A LITERATURII ÎN AFARA PROGRAMEI ANALITICE ?

— Pe scurt : lectura și abonarea elevilor la presa literară, vitrina de cărți, bibliografia dată la începutul anului și la începutul fiecărei teme, concursuri „cine știe cîștigă", seri de basme, cercuri literare, invitarea scriitorilor, legătura profesorilor de limbă română cu biblioteca, urmărind numărul cititorilor și a operelor citite. Într-un scurt sondaj făcut de noi la bibliotecă a rezultat : 95% cititori din clasele I—IV.

80% cititori din clasele VIII—XI.

Se citesc clasici ai literaturii universale și române ca : Tolstoi, Balzac, Al. Dumas, Molière, Shakespeare. Sadoveanu, Eminescu.

În clasele I—IV se citesc basme și povestiri de Tolstoi, Cehov, Perrault, Ispirescu, Creangă, Frații Grimm, Hauf și basmele lui Vladimir Colin.

În clasele V—VII : descoperiri geografice.

În clasele VII—XI cărți legate de procesul de învățămînt.

(prof. Monica Verdeș)

— Organizăm simpozioane, procese literare în jurul lucrărilor noi apărute. Dintre simpozioane citățm unul cu tema Teatrul contemporan și Poezia noastră nouă.

Sînt programate simpozioane cu tema : Dramaturgia nouă și eroul comunist, la care vor fi invitați dramaturgii Mihail Davidoglu și Horia Stancu.

(colectivul cl. XI C, Șc. medie nr. 5 „M. Sadoveanu")

— Noi popularizăm literatura la „ora revistelor". Elevii sînt abonați la presa literară. Discutăm poeziile și proza scurtă. Facem cronici la cărțile noi. Am reușit să facem să se citească mult, în afara programei: Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, Nina Cassian, E. Frunză, Nichita Stănescu, Gh. Tomozei, A. E. Baconsky, Cezar Baltag, ș.a. — Mai interesează literatura de aventuri, precum și prezentările biografice.

(prof. A. Piriianu și E. Daisa)

5. — CUM POATE SPRIJINI „GAZETA LITERARĂ" CLARIFICĂRILE DIN RUBRICA : ISTORIE LITERARĂ?

— În legătură cu aceasta, voi semnala o greutate pe care profesorii de română o întîlnesc în predarea nuvelei „Desfășurarea" de Marin Preda. Atitudinile diferite ale eroilor nuvelei lui Preda în problema înființării gospodăriei agricole colective din satul Udupu (pe de o parte, Ion Nicolae, prim secretar raional, și Prunoiu — președintele organizației de bază a partidului în sat și Turlea — al doilea secretar raional). Manualul justifică atitudinea greșită a celui dintîi prin slăbiciunea și carierismul lui.

— În altă ordine de idei, se simte nevoia redităriii unor valoroase opere de critică literară epuizate, printre care semnalez studiul tov. M. Novicov: „Realism — realism critic și realism socialist" (epuizat în primele zile).

— Prin serii de articole consacrate caracteristicilor realismului critic și realismului socialist — cu exemplificări — din literatura noastră și universală.

(prof. Maria Lipan)

— Să se dea mai multe amănunte, să se publice chiar articole din presa muncitorească pînă la 1944. pentru a ilustra lupta P.C.R.

(prof. Maria Verdeș)

— „Gazeta literară" ne poate sprijini, acordîndu-ne o pagină unde să se discute pe larg problemele nerezolvate încă în istoria literaturii, asupra unor capitole, cum este disputa dintre realism și curentele decadente, moderniste, dintre cele două războaie, influența mișcării muncitorești asupra unor scriitori, prezentări interesante asupra procesului de creație (făcute de scriitorii înșiși) aspecte biografice din viața scriitorilor.

(prof. A. Piriianu)

— „Gazeta literară" ar veni în ajutorul profesorilor de limba română și al elevilor din clasele X și XI dacă ar publica articole referitoare la poezia lui Tudor Arghezi de dinainte de 23 August, la înțelegerea căreia elevii întîmpină greutăți, deoarece orele prevăzute în programă sînt insuficiente, iar materialul cuprins în manual nu-i poate lămuri pe deplin.

(prof. Elian Maria)

— „Gazeta literară" să dea extensiune rubricei de istorie literară, să sprijine programa școlară. Așteptăm articole despre periodizarea istoriei literare, despre curentele literare, probleme ale literaturii noi.

(colectivul cl. XI C, Șc. medie nr. 5, „M. Sadoveanu")

6. — ÎN CE MĂSURĂ SE SIMTE NEVOIA UNOR OPERE DE SINTEZĂ CARE SĂ ANALIZEZE PROBLEMELE GENERALE ALE LITERATURII ACTUALE ?

— Avem mare nevoie de sinteze legate de industrializarea socialistă, transformarea socialistă a agriculturii, tema folclorului, eroul comunist în literatură.

(prof. A. Piriianu)

— Să se retipărească studii privind operele mai vaste de după 23 August, pentru faptul că materialul bibliografic, indicat de profesor se găsește cu greu, fie din cauză că este răspîndit prin revistele din anii anteriori, fie că studiile critice apărute în volum s-au epuizat în mare parte.

(prof. Elian Maria)

— Avem nevoie de cît mai multe opere de sinteză asupra literaturii de actualitate care să servească elevilor la examenele de maturitate ori la cele de admitere la facultate (în special la filologie). Mai sînt necesare sinteze privind spiritul partinic în literatură și măiestria artistică a scriitorilor contemporani. Așteptăm și studii cu privire la limba operelor literare și mai ales cu insistențe asupra limbii poeților și prozatorilor contemporani.

(colectivul cl. XI C, Șc. medie nr. 5 „M. Sadoveanu")

— Așteptăm articole de sinteză asupra literaturii pe etape, asupra literaturii contemporane ; articole de critică asupra măiestriei artistice a scriitorilor contemporani, în sinteze din care să rezulte evoluția artei lor.

(prof. Maria Verdeș)

REPORTER

RAID-ANCHETĂ

G. S. Titov la conferința de presă de la „Casa Scînteii".

CEZAR BALTAG

Apusul capitalismului

Lunecă burghez orizont. În toamna ta palidă
sub vîntul de gumă al norilor care-o despart
își întretaie elipsele triste poeții
cu pași inegali și timpanul frumosului spart.

Descrește lumina și cerul prin care respiri
ca o piele de tobă își strînge uscîndu-se porii
și vîntul îngheață la nori și se face tavan
în cădere înceată și-ți sperie zgîrie-norii.

Zvîrcolindu-se iată, scorpionii de aur ai tăi
reciproc își înfig cozile lor veninoase
aplecînd în țărînă soarele strîmb pînă cînd
vor albi în nisip o meschină ruină de oase.

În urmă te las și te-apleci și îți cad rădăcinile.
refluxul privirilor mele te izbește la mal
și-ți afli drumul închis ca-ntr-o cochilie
de melc, presimțind în adînc un perete final.

Dimineață a simțurilor

Țărmul sunat trezindu-mă ușor
desfășura din trupul meu într-una
chematul somn ca dintr-un crin enorm
cînd îl atinge în răstimpuri luna.
Răsfrîntă taina fragedă-a pupilei
trupul sensibil deveni ocol
de oglindire împrejur, coloană
a văzului în nesfîrșitul gol.
Ajung materia. Ca dintr-un turn sonor
pe rîuri în spirale mă cobor
și propagîndu-mă, aștern în zare
filtrate straturi de argint fecund
azurul suplu, căile stelare...
canalele realității le desfund
Îmi scutur negre, pletele nervoase,
mișcării iată brațul mi-l aștern,
al respirației val de mătase
evacuîndu-l din stern.
Ivesc orașe în podiș, încheg coloane
de tensiuni supreme în pustiu,
și mări acolo unde rătăcisem
meridiane în nisip tîrziu.
Miracolul prefacerii îmi umple
pieptul deschis și mi-l pulsează iar,
în spațiile străvezii din tîmple
explozii de creație tresar.
Și-nveșmîntat egal de repezi arii
magnetice, în ziua revărsată
ca sunetul în spații vast rotit
mă-ndrept în toate părțile deodată !

Marină tîrzie de dragoste

Coapse limpezi. Valuri limpezi.
Marea umbra-n nori își suie
Și-i alt țărm lîngă acesta
și un singur tors, statuie.

Despletită îți dai drumul
într-un cosmos de oglinzi
și de mări multiplicate
te apropii, te desprinzi...

Cerului plutind în ape
i te-adaogi uimitor :
fruntea în Cassiopeea,
gleznele-n Săgetător.

...alge-n valuri înoptate
și picioarele-notînd
și te fură jumătate
emisferul mării blînd.

Emoție

Priveam la steaua polară. Cuvintele
parcă de departe mi le-auzeam.
Iată-mi spuneam — gîndul meu suie
și chipul îmi crește la geam.

În toamna ce sufletu-mi scald
suiau comuniste zidiri
ca o afirmație caldă
a propriei mele gîndiri

Eram un golf deschis către mare.
mă lumina fiece gînd
ivindu-se din depărtare
și-n valurile mele trecînd.

Sîngele continuam să-l aud
în artere. Peste multele case
dimineața, sora mea visătoare
brațele-n aer își ridicase.

ZBORUL

lui G. S. Titov

Cînd mama fu încredințată că a adormit, coborî încet din pat și în vîrful picioarelor ieși afară din odaie. Ușa o închise cu multă atenție, ca nu cumva cu scîrțîitul ei, să-l trezească pe băiat. Dar în după-masa aceea de vară, căldura era atît de puternică, încît somnul băiatului era firav. Ceva din zgomotul ușii pătrunse în somnul lui și el se trezi.

În odaie era întuneric, ferestrele erau acoperite cu hîrtie albastră. Dincolo de ferestre se simțea ziua de vară, strălucirea ametitoare a soarelui, lumina aceea fierbinte oprită în hîrtia geamului. Undeva la vecini se auzea un fierăstrău tăind lemne, iar pe pragul ușii de la bucătăria care dădea în curte, fratele mai mare cînta la muzicuță. Se întorsese de la rîu, cu părul ud, muzicuța întrase și ea în apă și sunetele care ieșeau din ea nu erau tocmai armonioase. La un moment dat fierăstrăul tăcu și atunci rămase doar cîntecul muzicuții și căldura de afară.

Toate astea le asculta băiatul, apoi coborî din pat și se duse la ușă cu intenția să iasă afară. Ușa era însă încuiată și-i fu frică să bată, să-și cheme fratele să-i descuie ușa.

Mai era încă o ușă în partea cealaltă a odăii, o ușă pe care niciodată el nu o deschisese. Clanța era însă prea sus și înălțimea lui de copil de trei ani, nu-i permitea să ajungă la ea. Aduse atunci un scaun, se urcă pe el și deschise ușa. Odaia în care intră n-avea mai mult de doi metri pătrați, o odaie strîmtă cu pereții albi. Din mijlocul odăii urca o scară de lemn, era scara de la pod. Ușa de la pod era trasă puțin și în cămăruța întunecoasă o fîșie de lumină cădea de-a lungul scărilor. Inima băiatului începu deodată să bată. Îl cuprinse o bucurie și o frică neînțeleasă...

Băiatul fu cuprins de dorința să urce scările acelea de lemn, să ajungă la pătratul puternic luminat al ușii, să urce în pod. E drept că treptele erau prea îndepărtate unele de altele, scara era cam veche și cam scîrțîia, chiar sub pașii lui nu tocmai grei, totuși reuși să ajungă pînă la ușa podului. Se strecură prin deschizătura destul de strîmtă a ușii cu mare greutate și în sfîrșit ajunse în pod. Acolo era o lume nouă și emoția îl strînse de gît. Fusese doar atît de curios să știe unde duceau scările...

În pod erau geamantane vechi, pline cu cărți cu coperte groase de carton negru, cărți pe jumătate roase de șoareci. Mai erau în pod o pereche de pantofi fără tocuri, două roți de bicicletă fără spițe, un sac de picioare cu blana toată roasă, o icoană cu o sfîntă cu inima roșie scoasă din piept și cioburile unei oglinzi sparte. La capătul podului era o ușă care dădea într-un balcon. Dacă ai fi privit de afară casa, ai fi crezut că acolo e o mansardă. Ușa care dădea în balcon era mare, de sticlă. Prin ea pătrundea soarele.

Băiatul se apropie de ușă, o deschise și se trezi undeva aproape de cer. Jos se vedeau casele cu acoperișurile roșii, iar departe cîmpiile și rîul.

Iar acolo departe sînt munții, dar el e mai mare decît munții, el e mai mare decît casele, el e un uriaș. Pămîntul e și el acum pe mărimea înălțimii lui. Se vede că pe măsură ce te urci mai sus pămîntul devine mai mare, pe măsură ce te urci mai sus pămîntul e nesfîrșit de mare... Și pentru că nu mai era nici o scară pe care să se urce, pentru ca sub el să crească pămîntul, copilul dori să zboare.

Și din nou i se păru că el e un uriaș, un uriaș care e destul să întindă mîna ca să mîngîie soarele. O întinse, dar nu ajunse pînă la el și atunci din nou dori să zboare să ajungă pînă la el.

Sorin TITEL

ÎN FRUNTE COMUNIŞTII

Eroul literaturii şi al zilelor noastre

Există adevăruri pe care le cunoaştem demult, dar care ne emoţionează din nou la un moment dat, cu forţa inedituluí şi gravitatea responsabilităţii. Ideea că literatura generaţiei noastre va dăinui peste secole mi-a reapărut tulburătoare, la imaginea plastică a unui colocviu viu, pasionant, cu urmaşii. Este imaginea ce şi-a făurit-o un contemporan al secolului 17, cercetător al preţioaselor lucrări dăinuind din secoli trecuţi: „Lectura tuturor cărţilor bune este ca o convorbire cu cei mai aleşi oameni ai vremurilor trecute".[1]) Ne-o spune Descartes. O va spune şi generaţiilor următoare ce vor dori, desigur, să-i cunoască pe „cei mai aleşi" dintre oamenii secolului nostru; adică figurile cele mai reprezentative pe drumul realizării „umanismului desăvîrşit", coordonata definitorie a omenirii comuniste. Era, Descartes, nu doar un iubitor al tomurilor ce s-au constituit în preţioasa moştenire culturală ci şi unul dintre „aleşi" printre contemporanii săi. Trebuie, deci, să completăm: părintele raţionalismului se referea la „autorii acestor cărţi". Noi, — la eroii literaturii epocii noastre. Ei întruchipează imaginea pe care realitatea o reflectă în oglinda-conştiinţă a scriitorului comunist. Aderarea totală a scriitorului la idealul de viaţă al celui mai înaintat erou al operei sale, comunistul — aceasta o vor observa cititorii din totdeauna ai „cărţilor bune" de azi. Căci eroul literaturii noastre este omul „cel mai ales" al zilelor noastre.

Fiecare epocă literară a promovat tipul său de „erou". Repetăm un adevăr cunoscut ca să subliniem că vom avea o literatură nouă, originală, promovînd un nou tip literar. Străină sterilelor căutări formaliste, literatura epocii noastre este originală avînd un nou conţinut de idei a cărui întruchipare artistică o constituie reprezentantul clasei muncitoare, cea mai înaintată forţă a epocii de construire a socialismului. O literatură care să prezinte „aspectele fundamentale ale luptei eroice ale poporului muncitor pentru construirea socialismului şi din istoria ultimelor decenii", aşa cum se arată în documentele celui de al II-lea Congres al P.M.R., trebuie în mod necesar să aibă în centrul ei figura comunistului şi să arate cum se defineşte ea în această luptă. După cum remarca Mihai Novicov în volumul „Chipul luptătorului comunist în proza contemporană", literatura ultimilor ani „a depăşit formula întîlnirii revelatorii cu comunistii" trecînd la „romanul creşterii experienţei de muncă şi de luptă a unui comunist". Scriitorului epocii noastre în comparaţie cu colegii săi din alte secole îi revin sarcini sporite care decurg din complexitatea sporită a epocii noastre.

Şi pentru că pornisem de la Descartes (clasicii, s-a mai spus, sînt mereu actuali): cu autorii cărţilor ce dăinuie peste secole pentru că au fost contemporane cu secolul lor, putem duce „o convorbire chibzuită, în care ei nu ne dezvăluie decît cele mai valoroase dintre gîndurile lor". Gîndurile „cele mai valoroase" ale scriitorului de azi nu pot fi decît cele ce reprezintă o viziune personală şi o sensibilitate originală, vibrînd în spiritul înţelegerii marxist-leniniste a epocii în care trăieşte. Doar aşa vor putea apărea interesanţi cititorului ce peste vreme va voi să cunoască viaţa din epoca de astăzi.

Există o evoluţie a felului în care literatura a prezentat chipul comunistului, în sensul că acesta a devenit, mereu mai mult, figura organic-centrală a operelor literare, ea fiind mereu mai mult nucleul constitutiv şi declanşator al filonului epic sau al timbrului liric. Pe acei oameni care au ridicat în ţara noastră baza tehnică-materială a socialismului, îi concepem definindu-se în muncă. O comparaţie care relevă deosebirile fundamentale dintre capitalism şi socialism se poate constitui pe baza acestei noţiuni, prin compararea modului în care conţinutul ei s-a schimbat de la o epocă la alta. Căci în „Manuscrise economico-filozofice" Marx arăta că în epoca de brutală exploatare capitalistă „munca este ceva exterior muncitorului, adică nu ţine de esenţa sa, că de aceea muncitorul nu se afirmă ci se neagă în munca sa, nu se simte bine, ci e nenorocit, nu-şi dezvoltă energia fizică şi intelectuală în mod liber, ci îşi mortifică fizicul şi îşi distruge spiritul".[2]) Urmaşii, ajungînd cu studiul la epoca noastră vor constata că universul interior al omului s-a îmbogăţit cu o nouă dimensiune: eroismul muncii. Este aceasta o rezultantă a modului în care se rezolvă vechile conflicte generate de epoca capitalistă, fapt ce ne situează pe drumul comunismului considerat de Marx drept „umanism desăvîrşit": „adevărata soluţionare a conflictului dintre om şi natură, dintre om şi om, adevărata soluţionare a conflictului dintre existenţă şi esenţă, dintre obiectivizare şi autoafirmare, dintre libertate şi necesitate, dintre individ şi specie"[3]). Programul P.C.U.S. vorbeşte despre „creşterea posibilităţilor de educare a omului nou, în care se îmbină în mod armonios bogăţia spirituală, puritatea morală şi perfecţiunea fizică".

Oamenii aleşi ai acestei epoci sînt constructori pasionaţi ai comunismului şi ai armoniosei, complexei lor alcătuiri. Despre ei vorbim în cărţile noastre.

Adriana ILIESCU

1) Descartes — „Discurs asupra metodei", pag. 35.

2) Marx-Engels — „Despre artă şi literatură", pag. 43.

3) Marx-Engels — „Despre artă şi literatură", pag. 109.

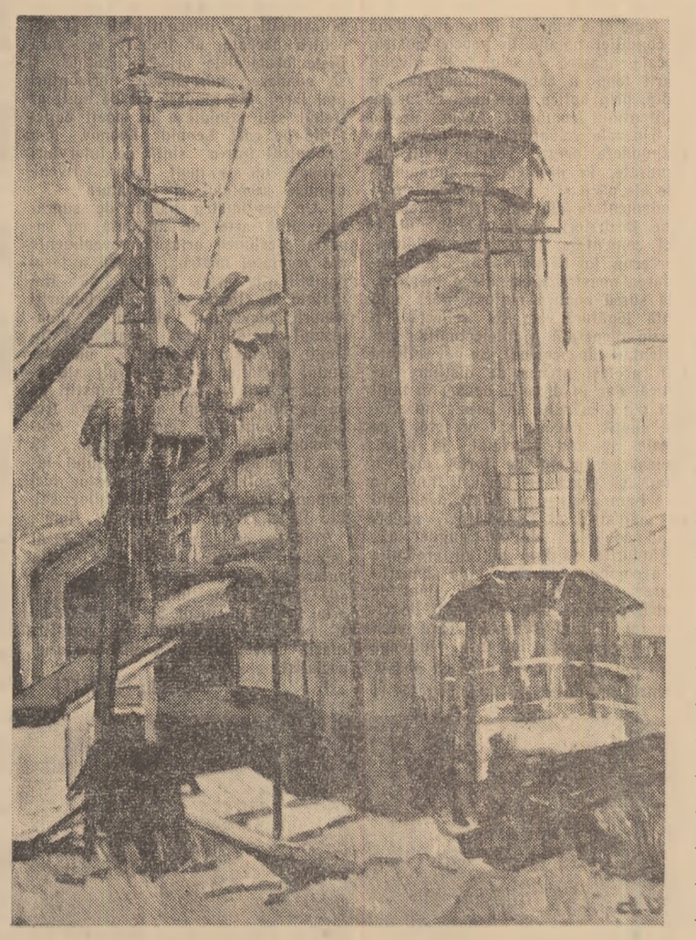

VIRGIL DEMETRESCU-DUVAI — „Un nou furnal la Reşiţa"

PORTRETUL UNUI TÎNĂR COMUNIST

Insemnări de la Reşiţa

Q-am cunoscut în primăvară la Oţelăria S.M. a Reşiţei. Nu are mai mult de 25 de ani. Membru de partid e însă de pe cînd avea 21. Lucrează nu aşa cum m-aş fi aşteptat într-o brigadă de topitori, ci la zidirea oalelor, e şamotor. Cînd l-am cunoscut mai bine, mi-am dat seama că deşi nu îndeplineşte o muncă „spectaculoasă", laudele pe care îndeobşte le închinăm de pildă topitorilor nu pot ocoli efortul şi măiestria celor ce asigură securitatea şarjelor elaborate de aceştia.

Cunoscîndu-l pe Ion Cernita, îţi dai seama cum viaţa marelui combinat metalurgic şi-a întipărit ceas de ceas efigia asupra lui, fortificîndu-i eforturile limpezindu-i aspiraţiile.

A venit la Reşiţa „incognito", în 1952. Fugise din satul lui de prin părţile Severinului, dar nu din casa părintească, ci din casa unuia Brezoi, unde trei ani de zile rînise grajdurile şi păscuse 4 boi, 2 vaci şi vreo 20 de oi...

La Reşiţa însă, în faţa comisiei, la şcoala profesională, îşi dădu seama că abia mai cunoaşte tabla înmulţirii. Puţin a lipsit ca să nu fie respins.

Cunoscîndu-l azi şi urmărindu-l cu cîtă siguranţă calculează indicii de rezistenţă, consumul de materiale sau economiile realizate de echipa lui — nici nu-ţi poţi închipui că odinioară acest tînăr abia silabisea matematica. Saltul, înregistrat încă în primul an de şcoală, a fost urmarea sutelor de nopţi de studiu peste program, de-a lungul cărora el, „urma clasei", fostul argat, cu o îndărătnicie pe care numai viaţa de pînă atunci i-o dăduse, avansează ferm cu învăţătura, pînă ajunge în frunte.

Anii şcolii profesionale au fost hotărîtori pentru el. Cînd doi ani mai tîrziu intră în producţie, se simţea mai sigur pe sine, hotărît să înveţe mai departe, să execute zidiri de cea mai bună calitate. La douăzeci de ani, era nu numai un muncitor cu bună pregătire, dar şi cu o atitudine înaintată faţă de muncă. Adamirov Mihai, unul dintre cei mai talentaţi zidari în vîrstă, ar putea să depună oricînd mărturie despre cele spuse aici, — şi aceasta, între altele, şi pentru faptul că s-a convins „pe pielea lui" de intransigenţa colegului mai tînăr. Şi iată cum: Adamirov era unul dintre aceia care, pe lîngă stăpînirea meseriei, mai au şi darul de a o destăinui novicilor, dar cu o singură condiţie — aceştia să dea „de băut". Pe Cernita, procedeul l-a mîhnit. Nu că n-ar fi putut intra şi el la restaurant să-şi cinstească din cînd în cînd dascălul, dar în sufletul lui se statornicise o cu totul altă concepţie despre intr-ajutorare şi despre transmiterea experienţei. Fără să bănuiască de fel că se comporta ca un „erou pozitiv", el ar fi vrut de pildă ca schimbul de experienţă între generaţii să se facă potrivit înţelegerii conştiente a sarcinilor de producţie — toţi îi dădură dreptate, pînă şi nea Adamirov...

Cernita şi-a dat însă seama că, pentru a dovedi o atitudine înaintată faţă de muncă, nu-i de ajuns să-i critici pe alţii şi să explici cum ai procedat tu însuţi. Încă din primii ani de muncă la zidărie, se dovedi preocupat de sporirea rezistenţei căldărilor de turnare. Erau însă ani de studiu şi, fără a cunoaşte foarte bine tainele cărămizii refractare, el nu se încumetă nunaidecît să făgăduiască de la început că va spori numărul turnărilor de fiecare căldare în parte. Ajuns, între timp, şeful unei echipe, acumulînd pînă aici experienţa a sute şi mii de oale, Cernita — cel care cot la cot cu ceilalţi şamotori se străduise să realizeze îmbinări cît mai durabile ale cărămizilor — ştia acum că se poate bizui pe tovarăşii săi şi că vor putea efectua turnări suplimentare, prin care se realizau mari economii de timp şi cărămidă.

Trebuie să te afli neapărat în hala mare a oţelăriei cînd se efectuează asemenea turnări suplimentare, ca să-ţi dai seama ce înseamnă simţul de răspundere al comuniştilor, şi felul în care, după turnare, cei care la început se vor fi dovedit neîncrezători rămîn muţi de uimire şi admiraţie, — dar mai ales se poate vedea atunci foarte bine că cei ce porunciseră materiei refractare indici superiori de rezistenţă aşteaptă izbînda finală cu acea certitudine izvorîtă dintr-o adîncă cunoaştere de sine.

Alături de maiştrii căldărilor impecabile, cum sînt comuniştii Mircea Teodor, Moszer Engelbert sau Bolteanu Gh., tînărul Cernita Ion, şi el comunist, mi-a revelat, în săptămînile petrecute la Reşiţa, o meserie deosebită, o artă care nu-i de loc mai prejos de cea a topitorilor. M-a impresionat mai ales acea stăpînire de sine, acea autocunoaştere a calităţii muncii, în stare să se ridice în faţa celor de la controlul tehnic şi să spună: „Nu, nu demolăm! Cu căldarea aceasta se poate efectua încă o turnare". Şi, mult mai mult decît aceste cuvinte, mi-au plăcut graficele, faptele: nici o perforare, nici un rebut...

Am trecut alături de Cernita prin hala spaţioasă unde, nu departe de gura cuptoarelor, se făuresc noile căldări. Fiecare căldare are vîrsta şi istoria ei. În zeci dintre ele, Cernita a intrat încă înainte de a se fi răcit definitiv, — pentru a demola, pentru a construi din nou, mai repede... La multe a lucrat împreună cu tatăl soţiei sale, comunistul Cîrgoi Cornel cu care îmi făcu cunoştinţă.

Spre casă, pleacă de obicei împreună. Dar nu totdeauna; Cernita e şi secretarul organizaţiei U.T.M. de la Oţelăria S. M. Şi fiindcă în ziua aceea, aveam de scris un reportaj despre echipa de tineri topitori a lui Bălan Florea, secretarul încredinţa cîteva instrucţiuni socrului, pentru a le transmite soţiei, din care reieşea între altele că undeva prin vecini se află o excelentă ţuică de Bozovici, care ne va aştepta la întoarcere. Ceea ce în fond, dovedea încă odată că „bătrînul" Adamirov fusese criticat nu din motive subiective.

Mihai NEGULESCU

NICHITA STANESCU

Cîntec despre cea mai înaltă idee

O, dans rotund al stărilor de spirit,
cu o idee numai te învîng,
Aşa cum rupi din saltul fără isteţime
un taur furibund sticlind lumine
cu-o frînghie-ntinsă şi ţinută bine.
Pe fundul oceanului de aer,
alături de coloane şi de păsări,
lăsai în voie să-mi plutească-n jururi
emoţia cea schimbătoare de contururi,
mereu crescîndă, descrescîndă pururi.
Visam tot timpul linii drepte
şi-o febră a plecărilor în sus,
cu cornul m-a izbit în pieptu-ncins
sau, tandră, străvezimea mi-a cuprins
ca florile de gheaţă geamul nins.
Şi sentimentele porneau-nainte-mi,
de-un roşu-aprins făcîndu-se sub ramur.
cînd unduindu-şi nuanţele, mereu,
la pleoapa zării răzbăteau violaceu
şi-albastru mat luceau peste irisul meu.
Întîiul ochi ce l-am deschis pe lume
s-a redeschis deodată spre zenit
şi-n graba lui, imaginile toate
le-apropie-ntre ele şi le zbate,
jumate fermecat, uimit pe jumătate.
Iar sentimentele mărunte, bune doar
să fie, peste clipă, martori
ciocnirii-ntre consoane şi vocale,
mureau ca de prisos, încet, şi moale
se destrămau în rotocoale.
Cu un surîs, îmi e de-ajuns
să vă alung stări ne-nchegate.
Eu nu pe voi v-aleg, vă caut,
ci sentimentul dulce flaut
şi frate geamăn cu iubirea, îl aplaud
ce smulge ţărmul şi îl dă de-a-dura
şi-mpinge lungi carene în necunoscut,
tendoanele luminii, de-ncordare
sunînd ca valul ridicat din mare,
pe care trupul, înotînd, le taie şi le doare.
Păstrez doar sentimentul dens
al Comunismului strălucitor de sens
al celei mai înalte din idei
al flăcării iscate din scîntei,
ce mistuie trecutul din temei.
E o cunoaştere aidoma cunoaşterii dintîi.
cînd lumile-ţi încep la căpătîi
şi-ţi bat în văz şi în auz, anume,
şi mîna-ntinsă simte o dimensiune
şi fiece mirare e un nume.
E sentimentul bărbătesc
al celei mai umane din idei
ce-nfrăgezeşte piatra-n faţa ei
şi schimbă-n trepte lungi trupul de stea
al lumii care-o suie după ea.

Şi alta nu-i mai e, asemenea.

NICULAE STOIAN

Prima poezie

Primului meu dascăl întru poezie,
unui bătrîn fierar comunist

Nu, n-am uitat. Sub mîluri de uitare
Bătrîne dascăl, nu e chip să cazi.
Ca o albină spre întîia floare
Spre tine zboară gîndul meu şi azi.

Doar tu, fierarul ce ştiai prea bine
Să baţi cu sete fierul cît e cald,
Tu ai trezit şi cîntecul în mine,
Împrumutîndu-i glasul tău înalt.

„Şi-acele începuturi le ştiu toate:
Uneau pe-atunci ţăranii de la noi
Pogoanele în gheare sfîrtecate
De haita de răzoare şi nevoi.

Bătea în prag grăbită, sărbătoarea,
Cînd ai cerut tu, meştere fierar,
Să nu înceapă inaugurarea
De nu-i slăvită într-un vers măcar;

De nu-i un cîntăreţ în capul mesei
Să-şi treacă peste strune-arcuş de foc,
Zicîndu-i noul cîntec al miresei
Cîmpiei prinse-ntr-al rodirii joc.

Cuvîntul lui, nu încăpea-ndoială.
Era ca ziua de adevărat;
Şi prima adunare generală
Înalta hotărîre-a şi luat.

Fidelă ei, întîia-mi poezie,
Se-mpurpură, precum de flori un ram
Şi-a fost, cred eu, şi prima datorie,
Ce faţă de partid o împlineam.

Dar cum de-atunci se tot inaugurară
De pe Bicaz, pe Mureş, ori pe Jiu
Şi colective şi uzine-n ţară
A trebuit să scriu.
Şi scriu.
Şi scriu.

GHEORGHE TOMOZEI

Tînărul ucis la vîrsta sărutului — Vasile Roaită —

Cînd ridicaţi mîna dreaptă-n văzduh.
în căutarea cuiburilor de vulturi,
scobite în piatră;
cînd vă ridicaţi mîna
în calea unei frunze galbene,
întîrziind cu o clipă, căderea în toamnă-a pădurii;
cînd braţul drept vi-l ridicaţi
pentru a desena în aer arcul unui viitor viaduct,
ori conturul uzinei neridicate încă,
ori traiectoria unei cosmice nave,
gîndiţi-vă la tînărul ucis.
cu mîna încleştată de sirenă...

În jumătate din făptura noastră
pîlpîie sîngele lui,
surpat, ca lespedea, în aerul unui februarie
ferecat de zăpezi...

A murit la vîrsta primei întîlniri de dragoste,
a murit la vîrsta sărutului,
la vîrsta surîsului,
la vîrsta primelor ţigări.
Există poate pe lume o femeie care aşteaptă întîiul
„te iubesc"
rostit de tînărul ucis
şi care nu poate să moară,
există o casă care-i aşteaptă somnul
— un port străvechi, cu toate farurile aţintite
spre corabia ce nu se mai întoarce —
cunosc ploi care-i caută chipul
şi ştiu că există, undeva, un carnet roşu, un carnet de partid.
care-i aşteaptă numele...

OVIDIU MAITEC — „Utemistă"

Pagină realizată de organizaţia U.T.M. de la Uniunea Scriitorilor

Probleme ale poeziei actuale

Lirica şi situaţia internaţională

Încă pe tema poeţii noştri şi situaţia internaţională am alcătuit o antologie, fără îndoială că toţi poeţii noştri ar fi reprezentaţi în chip firesc. Tematica practic infinită a poeziei noastre noi e reflectarea activă a gîndurilor şi sentimentelor proprii omului care construieşte socialismul pe străvechiul pămînt al Mioriţei. Acest om a devenit om politic în întreaga lui existenţă. El se simte participant la viaţa mondială, ca membru al unei colectivităţi care joacă pe arena lumii un rol de seamă în apărarea progresului, a libertăţii şi a păcii. Lupta poporului din Angola, să zicem, îl priveşte parcă direct — o urmăreşte cu un sentiment de solidaritate profundă, e alături de ea cu cele mai intime gînduri ale sale. Depărtările se anulează în acest proces de osmoză spirituală cu aspiraţiile, durerile şi bucuriile unor popoare ale căror nume şi istorie îi erau pînă nu de mult neştiute. Un sondaj în mase ar constata, sînt sigur, că pagina internaţională a ziarelor a ajuns una dintre cele mai asidue lecturi în ţara noastră. Ca şi cum ar aştepta veşti de la cei apropiaţi, omul nostru caută, în fiecare dimineaţă, rîndurile care-i spun ce se mai întîmplă în Laos şi în Congo, în Algeria şi în Brazilia. E natural ca poeţii să reflecte această psihologie, militantă în esenţă, — care e şi propria lor psihologie de cîntăreţi ai omului. Creaţia lor, ocazională, depăşeşte nu odată caracterul unui răspuns poetic prompt şi momentan, pentru a-şi cîştiga caracterul peren al unei poezii a secolului 20, a luptelor istorice duse de omul epocii comunismului, a eliberării popoarelor şi a cuceririi Cosmosului. Nu voi da exemple ilustre, care se cer ierarhizate într-o ordine care să realizeze recordul imposibil al satisfacerii orgoliului unor poeţi fruntaşi. Amintesc însă, drept un exemplu între multe, poezia în care Nichita Stănescu denunţă crima înfăptuită de uneltele imperialiştilor în lagărul de prizonieri de la Fu Loi, în Vietnamul de Sud. A trecut de atunci destul timp şi altfel alte crime oribile ale asupritorilor s-au succedat, încît memoria abia le mai reţine individualizate în torentul de sînge şi foc al ultimului veac colonialist. Dar Cîntecul de protest al tînărului poet, cuprins într-o plachetă de debut, despre Sensul iubirii, va dura, sînt sigur, păstrînd indignarea omenirii în faţa unei fapte monstruoase de care cititorii de mai tîrziu nu vor şti decît ca despre o mărturie a trecutului. Caracterul ocazional a dispărut, localizarea concret istorică s-a şters parcă, unii cititori poate nici nu vor şti exact unde e „îndepărtatul Fu-Loi", cînd a avut loc asasinatul feroce şi în ce împrejurări, dar vor reţine numele şi fapta, în semnificaţia ei generală, ca pe un simbol al unei epoci revolute. Nu vor fi necesare adnotări în subsolul paginei.

Amintind, la întîmplare, cîteva poezii închinate luptei Africii, aş zice că oricîţi ani vor trece îşi va păstra valoarea de legendă adevărată, printre multe altele, Inscripţia pe un arbore închinată de Ion Brad amintirii lui Lumumba („Gazeta literară" din 31 august 1961). Îşi va păstra valoarea de solidaritate afectivă o strofă ca aceea a încă prea puţin preţuitului poet din generaţia veche, Constantin Nisipeanu: „Inima fratelui meu din Africa / este caldă şi bună / ca o pîine proaspătă / scoasă acum din cuptor" („Cîntec de laudă", în Gaz. lit din 7 sept. 1961).

Nu am în faţă acum, versurile închinate lui Lumumba de către Geo Bogza, dar amintirea lor fără cuvinte mă zguduie şi acum.

Ocazionalul înseamnă, pentru un poet autentic, sursa nemijlocită a unei expresii artistice ce depăşeşte momentul şi întrupează un simptom definitoriu al epocii. De aceea localizarea precisă şi unică rămîne doar ca exponent sau se confundă într-o categorie generală, ca numele asasinilor lui Lumumba în memoria popoarelor africane astfel cum îl sugerează Dimos Rendis într-o Elegie neagră. („Contemporanul" din 17 febr. 1961). „A fost asasinat / de către Hamesbeld, Hemsbutu — sau cam aşa ceva — / asasinii aveau nişte nume complicate / imposibil de pronunţat /, şi au fost denumiţi: Colonialism".

Dincolo de sursa directă, ocazională, generaţiile viitoare vor afla sentimentul omului nostru din piesa antologică de artă majoră a lui Miron Radu Paraschivescu — „Anticolonialism". (Viaţa rom. Nr. 6 din 1961): „Nu-mi spune nici o floare de soarele din Sud, / Feline moi nu taie prin gangul nopţii geamuri / Cît timp al libertăţii răsuflet nu-l aud / în somnul tuturora ca-n mugurele crud / Ce-n primăvara lumii pocneşte-n Mai, pe ramuri."

Poezia „situaţiei internaţionale" constituie unul din izvoarele nesecate ale unei poezii a sensului suprem al secolului 20 şi depinde de poeţii înşişi ascensiunea de la izvor la acest sens suprem. Cînd Gh. Tomozei, tînăr poet talentat, şi-a publicat poemul despre Cuba, ca o suită de ode pastelate bogat, („Luceafărul" din 15 febr. 1961) a făcut să vibreze unele coarde poetice de remarcabilă autenticitate, în ciuda unor nefericite figuri de stil cu grabă remarcate de confraţi. Dar ridicarea la un sens epocal n-a realizat-o, cu acest prilej, cum n-au realizat-o adesea nici poeziile altora, mai virstnici şi mai tineri, limitaţi — aş spune neartistic — la semnificaţia izolată a momentului poetizat. Prefer, la Tomozei, aceea mică poezie a epocii noastre în care sentimentul păcii este indestructibil legat de cel al vigilenţii necontenit treze: „Trebuie să veghezi această linişte / prin inima ta / să treacă oamenii din schimbul de noapte / şi-ntr-un tîrziu s-adormi — pe jumătate numai — / gata să te înalţi într-o clipă. / ca un cantonier de cale ferată / tresărind, între traversele somnului..." („Veghe" în „Viaţa Românească Nr 8 din 1961).

Poezia momentului internaţional îşi are semnificaţiile ei în sine, ca răspuns al poetului la fiecare eveniment de răsunet mondial şi ca eficienţă politică. În ansamblul ei, această poezie înseamnă astfel mai mult decît prin fiecare componentă, individualizată. Răspunsul colectiv al poeziei noastre în fiece moment internaţional e o sumă care creşte în calitate aspectul civic şi de valoare artistică, al fiecărui semnatar

Dar se cere mai ales marea poezie a epocii, marea poezie a „situaţiei internaţionale" în această a doua jumătate a secolului 20. Dincolo de evenimentele istorice şi de faptele semnificative ale zilei este epoca însăşi, în care se înfruntă lumea nouă a socialismului şi a comunismului cu lumea veche a capitalismului şi a tuturor asupririlor, în care colonialismul se zbate inutil să înfrîngă legitatea istorică, în care pacea şi războiul alcătuiesc extremele vitale ale omenirii într-o tensiune maximă şi în care geniul omului îşi poate valorifica extraordinarele victorii în cucerirea tainelor vieţii şi ale cosmosului sau în distrugerea apocaliptică a propriului său leagăn, pămîntul.

„Situaţia internaţională" nu e doar, pentru poezie, o acumulare succesivă de teme ci o mare şi integrantă temă a condiţiei umane în veacul nostru. Poezia noastră se ridică la nivelul marii teme a contemporaneităţii în luptă, prin optica atotcuprinzătoare a militantului comunist. Avem nevoie de o poezie a sentimentului nostru de răspundere pentru soarta lumii, de fermitate, în problemele fundamentale ale păcii şi războiului, problemele fundamentale ale omenirii contemporane. Dezbaterile de la O.N.U. sînt direct comentate în articole cotidiene. Dar ecoul lor în afectivitatea şi în cugetarea noastră constituie o inepuizabilă sursă poetică majoră. Fără aparentă legătură, ele se reflectă în poezia disperată a intelectualilor dezorientaţi din occident. Se pot reflecta prin acelaşi proces de distilare artistică, dar în direcţie opusă, în mult mai mare măsură, în poezia noastră Am simţit nevoia, ca receptor de poezie, să văd exprimat în lirică, acelaşi sentiment de forţă, masivă, calmă şi gravă în acelaşi timp, pe care l-am găsit exprimat în documentul magistral al Declaraţiei guvernului sovietic din 31 august a.c.

Rîndurile de faţă nu au pretenţia de a compune un articol de „generalizare" şi „sinteză". Sînt, mai de grabă, confesia unui deziderat de cititor al poeziei actuale care vrea să-şi regăsească într-insa întreaga stare de spirit. Mi se pare că poezia noastră ar putea fi mai bogată şi mai activă în reflectarea superioară a „situaţiei internaţionale" şi că, pentru aceasta, ar trebui să sară peste obstacolele oricărei rutine şi să sondeze, îndrăzneaţă, orizonturi mai largi. Mă gîndesc cît de mult ar trebui să-i stimuleze pe poeţi cugetările pe care Leonid Leonov le-a comunicat într-o suită de interviuri adunate nu de mult, despre „Evenimentele secolului şi literatura".

„Un centimetru pătrat de suprafaţă utilă artei de altădată nu suportă presiunea uriaşelor evenimente ale secolului nostru... Pentru a lărgi posibilităţile artei, trebuie să fim înainte de toate pe deplin lămuriţi asupra adevărului simplu că umanismul socialist este umanismul întregii omeniri... Principiile umanismului socialist sînt principii ale apropierii tuturor oamenilor cinstiţi de pe pămînt. Ele sînt acelea care trebuie să constituie temelia artei contemporane şi a artei viitorului... În epoca noastră, creaţia artistului începe cu reflecţii asupra acestor idei comune tuturor contemporanilor săi. Ele îl leagă de lume şi de timp".

Trebuie, cred, ca poezia fiecărui „moment internaţional" să aibă puterea de a se lega, în acest mod, „de lume şi de timp" de a atinge, prin fiecare moment al ei, individual şi concret determinat, perspectiva marii universalităţi a umanismului socialist.

Savin BRATU

Canal în Deltă lîngă Mahmudia — *Foto DAN GRIGORESCU*

POEZIA DE IDEI

Istoricitatea străbate poezia de idei a zilelor noastre, istoricitate implicită în orice meditaţie filozofică, explicită în sinteze poetice cum e „Cîntare Omului" de Tudor Arghezi. Poem al ascensiunii omului din adîncurile existenţei biologice pînă pe piscurile imperiului libertăţii, „Cîntare Omului" presupune o înţelegere marxistă a acestei evoluţii multimilenare, în care elementele propulsoare au fost munca şi lupta de eliberare socială. Poezia uneltei umile, prezentă şi în opera trecută a lui Arghezi, se învecinează, în acest ciclu, firesc şi armonios, cu vaste viziuni ale istoriei în marş şi culminează în evocarea lui Prometeu. Este un final apoteotic spre care urcă istoria lungă, dureroasă, marcată de înfrîngeri şi victorii a omului răvăşit de dorinţa cunoaşterii. Comparaţia cu alte poeme similare ca tematică — cu „Legenda veacurilor" de Victor Hugo de exemplu — dă o măsură a distanţei străbătute de la meliorismul utopic pînă la optimismul hrănit de o gîndire dialectică.

Ideia libertăţii pe care atîţia poeţi progresişti ai trecutului au glorificat-o în versuri, capătă şi ea o nouă accepţiune — filozofică — în opera poeţilor ce scriu în socialism. Relaţia libertate — necesitate, acordul necesar între aspiraţia individuală şi mersul obiectiv al istoriei a sugerat lui M. Breslaşu cîteva fabule. „Nu sînt nebun să-mpiedic mersul apei: ajut doar să rămînă-n firul ei", *spune castorul constructor de stăvilare păstrătorului anarhic şi jucăuş („Stăvilarul). Iar piriul individualist care refuză să intre în matca fluviului şi doreşte să facă drum întors spre izvor, se supune fără voie imensei, obiectivei necesităţi,* „Nu vreau! Nu vreau să ascult / vicleana ta chemare!", *protestează el:* „Dar se vărsase de mult / în Mare".

Se conturează, odată cu absorbirea gîndirii filozofice marxiste, cu fuziunea totală dintre un sistem de idei şi cele mai intime sentimente ale unei conştiinţe artistice, un nou tip de poet liric. Prejudecata după care poezia lirică ar sta într-un raport de contradicţie cu luciditatea, după care imaginaţia poetică ar fi sărăcită de setea de cunoaştere raţională, după care metafore şi simboluri s-ar usca în contact cu gîndirea ştiinţifică se spulberă. Într-un poem erotic ca „Spectacol în aer liber", Nina Cassian face elogiul cunoaşterii. Iar oda pe care o închină luciditaţii, în ultimul volum apărut, sugerează o caracterizare a noului tip de poet liric: „Bucurie neînţeleasă e numai o jumătate de bucurie, // ca şi cînd ai intra în mare cu ochii închişi, „/ ca şi cînd ai săruta o gură necunoscută; / puterea fără conştiinţă e înceată ca milul..." *„Poet cerebral" era, pînă nu de mult, o caracterizare ce punea în discuţie forţa imagistică şi intensitatea pasională a unui poet. Nichita Stănescu, a cărui tinereţe poetică se manifestă violent, între altele, printr-un gigantism metaforic, face uneori elogiul luciditaţii:* „Mi-amintesc cu uimire şi acum / de timpul în care aveam / o gîndire învălmăşită de fum, / în care amintirile şi dorinţele şi iubirile se frîngeau / şi aşteptam să adorm, să mă azvîrl în somn / ca un pescuitor de perle, căruia marea / şuviţe de sînge îi smulge din nări". *Altă dată mulţumeşte Partidului* „pentru gîndirile mele care s-au cristalizat asemenea quarţului". *Există un tip de luciditate care nu numai că nu exclude emoţia, dar o adînceşte, o îmbogăţeşte cu cîştigurile cunoaşterii.*

Adeziunea versificată la vreo idee, salutarea vreunei victorii ştiinţifice nu e poezie cîtă vreme emoţia nu zguduie conştiinţa. Omul care şi-a propus să versifice „Manifestul Comunist" nu era poet. Epocalele zboruri cosmice înfăptuite de cosmonauţii sovietici au stimulat pana multor scriitori. Se cunosc versurile de salut care exprimă declarativ uimirea sau entuziasmul. Alegem primul exemplu, care ne cade sub ochi: „Tocmai mă-nălţam spre piscul / viitoarelor decenii / date de gîndirea clară / a partidului lui Lenin / ... / cînd în Răsărit văzură / ochii mei pe lîngă soare / cum se-nalţă într-o clipă / nava cosmică ştiută / mesager al lumii noastre / comuniste / ... / şi-au simţit cîtu-s de mare, / ce puteri adun în mine / cînd mă ştiu cu el alături / spulberînd orice miracol, / doar cu gîndul însoţindu-l / într-o zi şi-o noapte numai / pe maiorul Gherman Titov / de pe nava Vostok-2" *(Ion Horea — „6 august 1961"). Despre un dezechilibru între ideie şi afect nu se poate vorbi, fiindcă ideia este anemică iar sentimentul, în ciuda exaltării verbale, superficial.*

Există însă poeţi, în care aceste victorii ale omului socialist au declanşat o emoţie cutremurătoare, au lărgit nu numai harta universului, dar şi aceea a simţirii umane, poeţi care au comunicat viziunea cosmică a omului din veacul socialismului, aşa cum în vremea Renaşterii, revelaţia produsă de viziunea lui Copernicus, cel ce a spart sferele solide îngrăditoare ale spaţiului, a născut un fior niciodată resimţit pînă atunci, a alimentat sentimentul infinitului.

O poezie semnată de Cezar Baltag, poate nu în mod imediat inspirată de epocalele zboruri, sugerează ceva din sensul revelaţiei produsă de lărgirea ulultoare a orizontului uman şi din consecinţele ei morale: „Căci nepasarea dacă m-ar fi acoperit / sau umbra îndoielii cu desfrînări de linii // o, înapoi m-ar fi impins uimit / reculul formidabil al luminii. / Negat aş fi plutit în tulburi plasme / pe treptele materiei în spasme".

Există sentimentele şi emoţiile eterne: iubirea, prietenia, înflorarea la gîndul morţii. Meditaţia asupra morţii a fost dintre toate, întotdeauna, mai intim legată de un sistem de idei filozofice sau religioase. Tema apare în creaţia poeţilor noştri Antologica poezie a lui M. Beniuc: „Înaintea iernii", *cu tulburătoarea ei melancolie sugerează finalul printr-o alegorie — a morţii ca Mioriţa ci a vieţii:* „Cop... / pe caj bălaj la moşi... curînd / S... / face totuşi seară şi spre casă / Plecăm scîncînd că nu vor să ne lase părinţii — ori destinul — mai departe / Să ne învîrtim la bîlci şi după moarte". *Teama de iarnă care* „cerne, cerne / zăpezi pe lume şi tăceri eterne", *regretul atenuat de gîndul liniştitor „că alţii vin" plasează meditaţia cu această temă în interiorul unei poezii afirmative. Şi oricum, nici unul din poeţii contemporaneităţii socialiste nu afirmă ca scepticul cugetător din veacului al XVI-lea „Que vivre c'est apprendre à mourir".*

Etică înseamnă filozofie aplicată în împrejurările vieţii, în relaţiile dintre oameni. Etica comunistă este rezultatul confruntării dintre filozofia marxistă şi împrejurările construirii unei noi societăţi. E de neconceput, astăzi, un poet cugetător neinteresat de problematica etică. Epoca îşi pune amprenta pe conştiinţele individuale — e o concluzie a gîndirii marxiste. Labiş scria: „M-am cufundat în mine la mare adîncime / Afară doar un murmur filtrîndu-se se ţese / Filtrat prin straturile dese, / Afară doar un murmur înăbuşit se ţese / Însă aici răsună întreaga împrejurime". („Intima comedie"). *Omul răspunde în faţa epocii pentru gîndurile şi faptele sale — e altă concluzie a gîndirii marxiste. Nina Cassian pătrunde noaptea în sala de şedinţe,* „solarul amfiteatru al colectivităţii", *simbol al noilor relaţii între individ şi colectivitate:* „Aici, între aceste scaune cu tăietura netă / e locul activ, şedinţa comunistă / ... Turnul însingurării se cutremură, / se prăbuşeşte întîi întunecoasa scară interioară, spirala individualismului / şi prin spărtura de sus / se vede cerul proaspăt şi rece..." *Ca şi natura şi societatea, individul uman progresează prin luptă cu ceea ce este depăşit în sine.* „Lupta cu inerţia", *titlu pe care în viaţă N. Labiş şi l-a ales pentru un volum ce avea să apară după moartea sa, caracterizează o atitudine etică.*

Construcţia socialismului nu favorizează dezbateri morale de tip hamletic, dar naşte o problematică, pe care dacă n-ar trăi-o intens şi n-ar exprima-o patetic, poeţii noştri ar fi anacronici. Să formulezi principii de viaţă morală înseamnă neapărat să tragi concluziile unei filozofii temeinic digerate, profund încorporate conştiinţei tale. E evident — şi aşa trebuie să fie — poeţii noştri tineri, maturi, virstnici, scriu poezie de idei.

Vera CĂLIN

(Vezi „Gazeta literară", nr. 42/1961)

Căutări şi împliniri

De la apariţia „Torentului" (au trecut peste doi ani de atunci), Maria Banuş a publicat în presa literară, fără a şi le fi adunat încă în volum, numeroase poeme care solicită, din partea criticii, interesul datorat unei activităţi creatoare încununate de semnificative succese. O prejudecată, poate niciodată mărturisită neted, dar uşor de constatat în efectele ei, operează o demarcaţie mai mult sau mai puţin categorică între tinereţea unui artist — perioadă a căutărilor, — şi maturitatea lui, — perioadă în care frămîntările, dezbaterile interioare îşi află, într-un fel aproape magic, soluţiile adecvate în planul creaţiei. Manifestîndu-ne opoziţia faţă de un asemenea punct de vedere, implicit în multe judecăţi critice, am prefera pentru ideea unei continue extinderi şi intensificări a căutărilor, bineînţeles cînd ne referim la artiştii autentici, feriţi de rutină şi de închistare. Abdicarea de la căutare, comoditatea, „liniştea", reprezintă un climat totdeauna potrivinic adevăratei creaţii. Aceste reflecţii ne-au fost prilejuite de lectura ultimelor poeme ale Mariei Banuş, care ne-au cîştigat tocmai prin efervescenţa care se bănuieşte în spatele lor. Momentele de oboseală — traduse prin versuri discursive şi corecte — sînt rare. Impresionează, în general, diversitatea gesturilor lirice, care exprimă o personalitate unitară şi dinamică. Fireşte, personalitatea se defineşte în primul rînd prin permanenţele ei. O ramură a matematicii moderne — topologia — se ocupă cu studierea proprietăţilor invariante ale unor figuri geometrice în neîntreruptă mobilitate (ca şi cum aceste figuri ar fi desenate pe planuri de o infinită elasticitate, solicitate într-o infinitate de direcţii). Şi personalitatea — stabilind o analogie — îşi are invariantele ei, care însă nu pot fi concepute decît în cadrul mişcării. Cu alt prilej, constatam că una din caracteristicile fundamentale ale lirismului Mariei Banuş e raportarea la universul copilăriei. În „Ţara fetelor" se realizează o viziune a fabulosului infantil, remarcabilă poetic, în ciuda unor nuanţe psihanalitice. Mai tîrziu, poezia Marici Banuş a păstrat şi accentuat preocuparea pentru copilărie, dintr-o perspectivă a împlinirii materne. În ultimele ei poeme, motivul copilăriei revine destul de frecvent. Ecourile din vîrsta infantilă se constituie într-un ciclu — „Ochii copilului" — care ar putea fi considerat ca un fel de pandant la poeziile despre copilărie din „Ţara fetelor". Acum, identificarea cu sufletul infantil păstrîndu-se (poeta foloseşte mereu persoana I-a), apar limpezi factorii sociali care înăbuşeau şi umileau elanurile copilăriei în orînduirea burgheză. Regăsim acea viziune mitică — a miturilor casnice — din „Ţara fetelor": „Ce mare-i bufetul, cu burtă şi labe, / Şi-nlunecat. / Şi poartă coroană de lemn zimţuită, / Ca Negru-mpărat. / În faţă, sofaua, cu sul şi speteză, / E soţia lui Negru-mpărat, / Şi are şi ea o coroană mai mică, / Peste pluşul mîncat". Dar viaţa cotidiană, de familie, amestecă mitul animist cu percepţia unei realităţi brutale, care răneşte candoarea copilului: „Dinadins m-au lăsat în odaie, pe seară, / Şi au încuiat. / „Tata o bate pe mama", îmi mormăi / Un cîntec ciudat. / De-alături vin vorbe cu spume mîndare / Şi-un plîns înfundat. / Şi monştri pe labe se uită la mine. / Şi s-a-noptat.„ („Monştri"). Criza economică are repercusiuni asupra traiului familiei („Ne-am mutat la mansardă") şi copilul asistă, în încăperea sordidă („Sub tavanul cel scund / lîngă godin / i-o căldură înecăioasă / şi miroase a ouă de cocs") la o scenă în care mătuşa dă în cărţi: „Tanti Flora taie pachetul de cărţi / ciupite, soioase / şi le-ntinde pe masă. / Şi-apleacă guşa ei moale / peste destin. / Şi craii de tobă, craii de verde, / zvelţi, aerieni / se grăbesc pe drumuri de seară, / prin praful portocaliu, scăpărător / al amurgului, / şi pică intocmai ca nişte snopi aurii seceraţi de destin, / pică la aşternut". Identificarea cu sufletul infantil nu aboleşte o anume tensiune critică, de condamnare a vremii care striveşa copilăria, o mutila; perspectiva lucidă sporeşte dramatismul mărturisirilor directe. E de reţinut hiperbola „faliментului": „Deasupra noastră / şi dedesubt, / printre norii zdrenţuiţi / se cască un gol: / Faliment! / Falimentul e o genune, / un hău inspăimîntător, / cu pereţi verticali, / lunecoşi, / ca de marmură neagră, / cu faţade de bănci crenelate, / cu porţi dantelate de fier, / casierii şi ghişee. / Şi bărbaţi disperaţi cu barbişon / se agaţă de porţi, / îşi trag un glonte în cap, / se clatină / cad în fundul prăpastiei" etc. Semnificativă pentru orientarea actuală a poetei faţă de copilărie ni se pare şi poezia „Istorie", care încheie ciclul discutat. Capacitatea de simbolizare proprie mentalităţii infantile e pusă, în chip limpede, în serviciul unei idei: şi totuşi identificarea cu sufletul copilului nu apare ca un simplu procedeu, ea se realizează liric, în tonuri autentice: „Noapte, copilărie... / Un tren fumuriu aleargă cu noi, cu mine / Unde? Spre ce? / Compartimentu-i îngust, sufocant. / Cîteva clipuri goale, triste, străine. / Afară, o noapte ce fuge, cu arborii-n urmă, / la geam şiroaie strîmbe de ploaie. / Roţile-adînc, dedesubt: / Vino cu mine, vino cu mine! // — Unde mergem, mamă? // Ce ciudat, nimeni nu ştie". Exprimată noţional, analitic, metafora trenului-istorie şi-ar pierde forţa de sugestie. De aceea preferăm să citîm replica din ultimile versuri a mecanicului, a fochistului (cel care conduce trenul): „...Sînt adevărul. / Lasă-mi sufletul tău, / micul şi tristul, / am să ţi-l şlefuiesc, / am să-l trec prin lumină, / am să-l fac scînteie. / Vino cu mine, / vino cu mine, / vino cu mine". În contrast cu lumea sumbră şi strîmbă a trecutului, poeta elogiază cu emoţie prezentul socialist care restituie copilăriei sensurile firesti, altădată retezate de întocmirea socială nedreaptă („Grădina"). Interesante sînt însă proiecţiile în viitor ale dialogului cu copilăria. În „Viziune", un „prunc al omenirii" viitoare, „rod gingaş al iubirii", asemănat cu „micul Eros", provoacă o dureroasă confruntare spirituală: generaţia care sîngeră încă din rănile unor teribile lupte purtate, se simte parcă umilită de acest simbol al umanităţii perfecte de mîine, din comunism. Din perspectiva „pruncului omenirii", cu ochii viitorului deci, se realizează această confruntare: „Cu ochii lui îmi pare că mă zăresc: aproape / De virstele de piatră mă văd şi îmi măsor / Făptura mohorîtă, cu plumburii pleoape, / Sub care trec vedenii din codrul pînditor. / Şi totuşi eu, străbunul greoi îmi tai cărarea / Prin sîhlele-ncîlcite spre zarea lui de crin. / Cu ochii mei cei aspri văd dulcea arătare, / Cu tălpile-mi rănite în marş, trec riul lin". Ideea revine şi în alte poeme. „Scurtă întîlnire" este un dialog direct cu un copil al viitorului, „care se joacă printre obiecte ascultătoare", care prin prezenţa lui (căci viitorul e o dimensiune a prezentului), după cum spune poeta, „dă paşilor mei o cadenţă solemnă, / mersului meu măsură şi linişte. / E pasul în care urcau / scara cea largă de piatră, / pe dealul Acropolei / aducătoarele de ofrande, / la panathenee". Distanţa dintre virste, dintre cei care şi-au trăit copilăria şi adolescenţa în trecut (au suferit exploatarea, războiul, tortura fascismului) şi cei care s-au născut pe lumea socialistă nu e măsurabilă în unităţi de timp: „Nu, acesta nu-i carnavalul cel vechi / Obişnuita goană a vîrstelor. / Tu, bunule, nu înţelegi. / Ei sînt copii sănătoşi şi normali. / Cu mintea ne cred / dar sufletul refuză să creadă / şi fuge din faţa monstruoasei istorii. / Aerul acela irespirabil, / de scrum, putregai şi carne martirizată, / suferă-n nările lor trandafirii/ o rapidă metamorfoză; / miroase a hîrtie proaspătă şi a cerneală, / a manual şcolar de istorie, de-abia tipărit, / a vînt primăvăratic ce adie printre băncile scrijelate-ale claselor". În simbolicul carnaval, în care oamenii poartă măştile nu ale vîrstelor, ci ale unor epoci de istorie diferite, semnul recunoaşterii e crezul leninist („Totul e să nu ne recunoaştem, / să nu ne pierdem în iureş, copii. / Luaţi această însignă. / Puneţi-o în piept. / Pe ea e gravată fruntea imensă, / profilul lui Lenin, / boita raţiunii şi a severei iubiri"). În diferitele lui ipostaze, dialogul poetei cu copilăria se îmbogăţeşte cu noi semnificaţii în creaţia ultimilor ani. Acesta e numai un aspect. Ar mai fi de discutat şi altele: de pildă, efortul de a integra într-o măsură mai accentuată cotidianul în poezie (efort relevat şi în trecut de critică). Poeme ca „Pietrele sfinte" „Călătorul" etc., se înscriu pe această linie care se anunţă deosebit de fertilă pentru talentul Mariei Banuş. Paralel cu poezia cotidianului, uneori în intimă legătură cu aceasta, se dezvoltă filonul filozofic, reflexiv, a cărui prezenţă fusese constatată şi în ultimul volum, „Torentul". Asimilarea unor modalităţia ale poeziei goetheene (de altfel, poeta a tradus cîteva din capodoperele clasicului german) se vădeşte şi în creaţia mai recentă a Mariei Banuş: o tendinţă spre lapidaritate, o anume severitate a expresiei, asociată cu idealul echilibrului plenar, olimpian. Frecventarea miturilor greco-latine nu credem că e nici ea străină de contactul cu lirica lui Goethe. Interesantă e mai ales îmbinarea între preocuparea pentru surprinderea valenţelor lirice ale faptului diurn (în care se reflectă stadiul actual atins de civilizaţia socialistă) şi aceea de sinteză în spirit clasic a unor valori general-umane. Uneori (în poezia erotică în special) cea de-a doua latură menţionată capătă preponderenţă Făcînd abstracţie de unele poezii mai convenţionale (cum ni se par „Cîntec de viaţă lungă", „Şantier"), efortul de creaţie, căutările din ultimii ani ale poetei, ne par fecunde, stimulatoare de discuţii. O analiză mai amănunţită a lor credem însă nimerit a o întreprinde cînd versurile despre care am vorbit acum, — şi sperăm ca data să fie cît mai apropiată — vor apare în volum.

Matei CĂLINESCU

Cea mai înaltă conştiinţă

(Urmare din pag. 1)

consacră un capitol special şi la care se referă în toate capitolele sale. Se schiţează în aceste memorabile pagini profilul omului nou, al omului societăţii comuniste. În această vastă operă de educaţie, literatura şi arta au o însemnătate esenţială: „Operele literaturii au un mare rol ideologic-educativ, căci ele dezvoltă în omul sovietic calităţile de constructor al lumii noi. Datoria lor este să servească drept izvor de bucurie şi de inspiraţie pentru milioane de oameni, să exprime năzuinţele lor cele mai înalte".

Literatura şi arta vor fi, prin conţinutul lor adînc uman şi prin forma lor limpede şi viguroasă, accesibile tuturor. În acelaşi timp, datorită, cum am văzut, sporirii considerabile a timpului liber al oamenilor în societatea comunistă, toţi membrii acestei societăţi vor putea lua parte la creaţia artistică.

Dezvoltarea şi cultivarea gustului artistic al oamenilor şi educaţia lor artistică şi literară, constituie un punct esenţial al proiectului de Program şi importanţa sa este enunţată în chip foarte accentuat, realizarea lui fiind una din sarcinile de frunte trasate de partid: „Partidul se va preocupa neobosit de înflorirea literaturii, artei, culturii, de crearea tuturor condiţiilor pentru manifestarea cea mai deplină a aptitudinilor individuale ale fiecărui om, de educaţia estetică a tuturor oamenilor muncii, de cultivarea în rîndurile poporului a gustului artistic ales şi a deprinderilor culturale".

Această grijă adîncă, permanentă, esenţială, pe care o arată Partidul faţă de viaţa spirituală a omului în societatea în care se desfăşoară construcţia comunismului străbate tot acest magnific complex de idei, de directive, de sarcini organizatorice precise, de înalte principii ideologice şi de splendide precepte morale care este proiectul de Program pe care zilele acestea Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice îl discută în şedinţele sale. Călăuzindu-se după aceleaşi năzuinţe, Partidul Muncitoresc Romîn se preocupă de formarea conştiinţei socialiste a oamenilor muncii, de educarea lor în vederea înaltelor sarcini ale construcţiei viitoare.

Tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej în Raportul la cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn a precizat: „Ca urmare a transformărilor social-economice, în ţara noastră a luat naştere şi se dezvoltă tot mai mult o morală nouă, socialistă, o nouă atitudine faţă de muncă, faţă de bunurile obşteşti şi îndatoririle sociale, noi relaţii de într-ajutorare tovărăşească între cei ce muncesc. Viaţa arată ce forţă reprezintă conştiinţa tot mai înaltă a oamenilor muncii, identificarea lor cu interesele generale, încrederea lor în viitor, hotărîrea lor de a-şi aduce contribuţia la victoria deplină a socialismului".

La hotarul între două epoci ale omenirii, la pragul de unde începe, sub ochii noştri, pregătirea luminoasei ere comuniste, oamenii muncii din ţara noastră salută cu profundă emoţie cel de al XXII-lea Congres al P.C.U.S. care va adopta noul Program al Partidului şi care va marca un moment de mare însemnătate istorică pentru mişcarea muncitorească internaţională.

Al. PHILIPPIDE

Comemorarea clasicului sîrb DOSITEI OBRADOVICI

Duminică, 15 octombrie, în comuna Ceacova, regiunea Banat, s-a dezvelit o placă comemorativă pe casa în care s-a născut scriitorul sîrb Dositei Obradovici, cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la moartea scriitorului.

Au luat cuvîntul Iuliana Gorun, vicepreşedintă a Sfatului Popular regional Banat, acad. Al. Rosetti, Mihai Gafiţa, critic literar şi Draja Markovici, preşedintele Comitetului de sărbătorire a lui Dositei Obradovici din R.P.F. Iugoslavia.

La festivitate au participat reprezentanţi ai Ministerului de Externe, scriitori şi ziarişti din Timişoara, numeroşi ţărani colectivişti din Ceacova.

FESTIVALUL FILMULUI SOVIETIC

Inviera

Ce semnificație are revelația pe care o trăiește prințul Nehliudov ? Ca amploare și intensitate este o răsturnare de convingeri în chipul în care exclamă și Zarathustra : „Dumnezeu a murit ieri seară".

Dacă Andrei Bolkonski a înțeles brusc privind cerul, pe câmpul de la Austerlitz, deșertăciunea ambițiilor de căutare a gloriei, Nehliudov n-a recurs la un cadru atît de spectaculos. În sala

Cadru din film. În prim plan, Tamara Siomina (Katiușa Maslova)

unui tribunal, asistînd la interogatoriul unei prostituate, el a intuit însă pe neașteptate, cu înfiorare, o penibilă eroare în concepția sa de viață, eroare de proporții catastrofale. De aci înainte întreg ritualul convențiilor zilnice este supus unei reevaluări, demonstrîndu-se că orice acomodare la ordinea țaristă devine odioasă („totul e dezgustător și rușinos"). Subit, datorită iluminării necruțătoare, apare limpede pentru Nehliudov ipocrizia relațiilor mondene, corupția aparatului de stat și a familiei nobiliare, obtuzitatea propriilor preocupări, otrăvite de conformism și placiditate. Se prăbușește deci un mit, dar eroul are curajul de a scruta prăpastia, deși știe că astfel va pieri și liniștea existenței sale.

Ceea ce sporește imens înversunarea cu care judecă viața socială, este constiința propriei vinovății (seducerea Maslovei și apoi alte compoftări nedemne).

O redescoperire tragică a lumii, pe care se produc grave dislocări în convingerile înrădăcinate pînă atunci care îl face pe erou să poarte povara apăsătoare a culpabilității. De aceea incursiunile prințului în zonele vane ale aspirații, de care vrea să se despart, sînt determinate numai de dorința de a o salva pe Katerina Maslova și implicit de a se reabilita, de a se împăca pin la urmă cu sine — temă obsedant tolstoiană.

Ca să transpună pe ecran romanu „Învierea" realizatorii filmului (scenariu E. Gabrilovici, regia : M. Sveițer) a avut de învins dificultăți serioase. Ma întîi, prințul Nehliudov nu e un personaj lesne de definit cinematografic în sensul unei trăsături de caracte tranșante, pasibilă de acea „schemati zare" cu care operează de obicei prelicu a

Departe de a fi om de acțiune, ni revoltat pur și simplu, nici adaptabil', eroul tolstoian cunoaște plăcerea meditației și cugetă asupra ticului imprejurărilor. Apoi în carte există lungi reflecții psihologice, subtile și pătrunzătoare, prin care se pecetluiește configurația diferitelor caractere, în film s-a păstrat, cît s-a putut, acest comentar tolstoian, care indică străluci substanța cîte unui episod. Prin asemenea intervenții din afara limitelor convenționale ale ecranului sau chiar prin reproducerea monologurilor lăuntrice pătrunde psihologia în structura filmului.

Ingenios a rezolvat regizorul interferența planurilor, intercalînd între scene de destăinuire a josniciei în plicti-ul și blazarea juraților, momentele seraf ice ale întîlnirii Katerinei cu tînărul ofițer Nehliudov. De la privirea expansivă, încrezătoare, de o sinceritate cuceritoare a Katiușei, pînă la disperarea deținutei, trecută prin sălbăticii și depravări, pierzînd nalvitățile, fascinînd încă printr-o senzualitate a gestului, dar și printr-o onestitate nealterată, actrița T. Siomina s-a distins prin caracterul convingător al interpretării.

Filmul rămîne în genere fidel realismului tolstoian, neîngroșînd liniile, urmărind sobrietate în satira acidă.

Fiindcă ne aflăm la seria I-a „cruciada" lui Nehliudov (E. Matveev) pentru mîntuirea Maslovei nu capătă încă extindere, prințul traversînd abia criza decisivă.

S. DAMIAN

Un moment din filmul „Două vieți"

Două vieți

Filmul „Două vieți" realizat de Leonid Lukov este printre cele cîteva producții ale cineaștilor sovietici prezentate în premieră participanților la Congresul P.C.U.S. Cu multe zile înaintea acestei vizionări, Lukov mărturisea emoția pe care o resimte în fața evenimentului. Urmașii eroilor filmului vor aprecia autenticitatea reconstituirii pe peliculă a evenimentelor care au premers Revoluției din Octombrie. Această reconstituire a mai fost obiectul unor realizări cinematografice care marchează date în istoria filmului. Desigur viitorul ne rezervă alte filme avînd aceeași temă. Între toate acestea „Două vieți" își găsește un loc bine determinat, perfect individualizat.

Preluînd de la înaintașii săi tot ceea ce distinge arta sovietică a filmului consacrat marilor teme ale Revoluției — sufluI eroic, patosul romantic, prezența masei ca erou principal etc. — Leonid Lukov a reușit pe fondul general al evenimentelor să urmărească cîteva destine individuale. Planurile nu sînt însă distincte (unul avînd caracter de frescă iar altul de portret), ci se întrepătrund, se lămuresc reciproc. Cei doi eroi principali localizează ca într-un focar frămîntările generale ale fortelor care se înfruntau în zilele Revoluției.

Sînt oare atunci doar niște scheme aceste personaje ? Scenaristul Kapler și regizorul Lukov au evitat această primejdie. Dar au făcut-o fără să creeze false probleme eroilor. Individualizați prin opinii, reacții, gesturi. Ai mereu senzația că asupra oricărui figurant — și au fost folosiți peste o sută de mii de figuranți — s-ar opri operatorul, fiecare ar putea deveni eroul filmului.

...Într-un restaurant din Marsilia stau de vorbă trei turiști sovietici. Cei mai în vîrstă dintre ei își povestește viața. Intrarea în armată, participarea la Revoluție și la pregătirea ei, prima dragoste — în sfîrșit tot ceea ce înseamnă viața unui om. Este povestea simplă a unui țăran căruia puterea sovietică i-a deschis orizontul. Lîngă masă stă cheltuitorul care prinde frînturi din discuție. Dar cine este acest om care cunoaște limba rusă? Un fost cneaz fugit în Occident după Revoluție. Și iată din nou amintiri. De data aceasta ale cheltuitorului. Cei doi oameni s-au mai întîlnit în urmă cu ani în Leningradul anului 1917. Filmul urmărește în paralel destinele celor două personaje. Mă opresc aci cu relatarea subiectului, căci povestirea lui ar scădea interesul pentru acest film care te captivează. Fiecare moment al intrigii „romanului cinematografic" își are un loc bine stabilit în economia filmului care se desfășoară rapid, cu alternanțe bruște de planuri, mereu în așteptarea scenei următoare. Montajul răspunde ritmului acțiunii. Lukov dovedind că știe să folosească tezaurul experienței marilor cineaști sovietici, utilizînd totodată procedee moderne, originale. În această privință trebuie în mod deosebit apreciat jocul sobru al actorilor, modul cum au fost condusi de regizor. În rolul țăranului Semion Vostrikov apare Nikolai Ribnikov. Formarea conștiinței de clasă a lui Semion, realizată sub influența comuniștilor, este excelent redată de Ribnikov. Sub o înfățisare foarte comună, deosebesti, grație jocului actorului, omul adevărat care-și caută drumul în viață. Aparatul de filmat îl urmărește pe tot acest parcurs în înfruntarea cu o realitate complexă. Uneori Semion greșește, alteori nu pricepe clar ce se întîmplă în jurul lui. Comuniștii îl ajută, sînt mereu lîngă el, ca și lîngă mîlle de soldați care, condusi de bolsevici, cuceresc nu numai puterea dar și demnitatea umană. Remarcabil tratează de asemenea Lukov latura satirică a filmului, momentele de caricatură grotească a faunei nobilimii tariste. Se remarcă astfel, între altele, ridicolul procesiunii unor demnitari țariști, care, din oportunism, în speranța că vor putea înșela pe cineva si-au pus la butoniere cocarde roșii.

Viaceslav Tihonov joacă rolul cneazului Serghei Nasciokin, personaj complex, bine interpretat. Din restul numeroasei distribuții remarcăm pe interpreta Irinei — Margarita Volodina — și pe interpretul comunistului Ignatiev, actorul Leo Poliakov.

„Două vieți", este încă una din paginile pe care arta o închină zilelor eroice ale Revoluției din Octombrie. Și este o pagină reușită

Sergiu BRAND

Evdochia

Evdochia" este un film despre oamenii cinstiți, despre oameni adevărați ; un film despre viață, despre viața obișnuită, cu bucuriile și necazurile zilnice, cu zîmbete și lacrimi, cu zile însorite și înnourate. „Evdochia" este însă mai ales un film despre esența conceptiilor și moralei în societatea comunistă. Fericirea poate fi găsită și într-o viață care nu are în aparență nimic extraordinar, dar care prin sensul ei nou, prin relațiile și prin baza socială care o definesc înseamnă tot ceea ce poate fi mai înalt.

Evdochia este una din milioanele de femei sovietice care trăiesc cinstit, modest, simplu. Scenariul, aparținînd scriitoarei Vera Panova, începe prin a destăinui principala caracteristică a eroinei : — este o poveste, despre o femeie simplă, despre o femeie foarte simplă, și despre copiii ei..."

Autorii filmului au pătruns în viața interioară a eroilor, au dezvăluit în toată profunzimea, în toată plinătatea ei, fiecare notă psihică a lor, prezentindu-ni-i în fiecare detaliu al existenței lor spirituale. Autorii, înfățișînd viața obișnuită, de o simplitate cu totul remarcabilă, discută dincolo de cuvinte, la o mare forță emoțională, problema fericirii și a împlinirii. Exterior, pe planul fabulației, în film nu se întîmplă mai nimic deosebit. Conflictele nu sînt prea puternice, nu determină ciocniri violente sau momente de mare dramatism, și se rezolvă relativ repede fără a prejudicia armonia, liniștea și căldura unui cămin bazat pe înțelegere, pe respect reciproc, pe sentimente frumoase de prietenie și dragoste părintească. Există unele momente mai aspre în viața Evdochiei, ca, de pildă, cel determinat de apariția micului Saşa în casa ei, sau de reamintirea dragostei dintre ea și Ahmet, ele se rezolvă însă în același mod firesc și calm.

In film totul este înfățișat în respectul realității. Nimic patetic, exagerat, melodramatic. Venirea în casă a unui copil orfan, un mic vagabond, murdar și flămînd, apare ca un lucru firesc pentru Cernișevi, pentru că ei cunosc greutățile acelor zile și sînt gata să-l ajute pe Andrei. Nici un moment de uimire, nici un sentiment de dispreț. Dimpotrivă. Toți, Evdochia, Evdochim și fiica lor adoptivă Natașa, se apropie cu dragoste de oaspe-

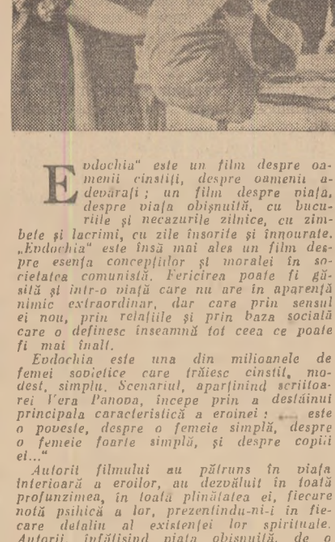

LIUDMILA HITIAEVA în rolul Evdochiei

tele neașteptat. Totul decurge simplu, fără ostentație.

Cei cinci copii ai familiei Cernișev găsesc fiecare în parte adevărata vocație. Acest lucru a fost desigur posibil și datorită educației, îndrumărilor de zi cu zi primite de la părinți. În film nici un moment nu se referă direct la rolul de educatori ai părinților, dar rezultatul, grija lor permanentă este exprimat în concepțiile de viață ale copiilor, în drumul pe care aceștia și l-au ales. Odată crescuți copiii, autorii filmului urmăresc paralel cu viața Evdochiei și destinele lor. Natașa și Andrei, Katia și Pavel, sînt oameni integri, au conștiința datoriei, a responsabilității umane. Soarta copiilor Evdochiei întregește în film tablouI măreț al vieții poporului sovietic. Natașa și Andrei merg să lucreze pe șantierele Magnitogorskului, Katia și Pavel se înscriu voluntari pentru a lupta pe front în zilele Marelui Război de Apărare a Patriei, toți sînt oameni cu o viață bogată, cu preocupări înalte, cu însușiri proprii poporului sovietic. Viața lor se bazează pe principii temeinice asupra familiei, asupra relațiilor de viață, principii proprii societății comuniste.

Regizorarea Tatiana Lioznova a reușit să aducă pe ecran calitatea esențială a scenariului : simplitatea. Totul este realizat în tonalități sobre, cu o sensibilitate și finețe, am spune, feminine, înțelegînd sensurile profunde ale textului literar, regizoarea a redat obișnuitul în detaliile lui cele mai semnificative, creînd o perfectă unitate în intonația generală, în realizarea fiecărui cadru în parte, în îndrumarea jocului actoricesc.

In rolul titular Liudmila Hitiaeva, mergînd pe linia trăirilor sufletești de mare adîncime, evidențiază bogăția spirituală a unei eroine minunată în simplitatea ei cotidiană. Remarcabil este și Nikolai Lebedev în rolul lui Evdochim.

Prin ideile pe care le exprimă, prin mesajul de o înaltă valoare umană, cu și prin realizarea artistică „Evdochia" este un film cu mari merite. Un film care vorbește cu mare emoție despre ceea ce aparține lumii noi.

Silvia NICOLAU

Cerul Balticei

Eroicele zile ale apărării Leningradului în timpul blocadei fasciste nu sînt evocate pentru prima dată pe ecran în „Cerul Balticei". Cineaștii sovietici ne-au dat — ca să ne referim numai la anii din urmă — „Simfonia Leningradului" și „Generația salvată", omagii aduse bravurii și tenacității exemplare a leningrădenilor. Li se adaugă acum realizarea lui Vengherov.

In transpunerea cinematografică, bogăția epică a romanului lui Nikolai Ciukovski (tipărit și în traducere românească) si-a păstrat nealterată substanța. O sumedenie de destine — de la eroii centrali pînă la figuri care parcurg doar o traiectorie episodică — se întretaie în ambianta intens dramatică a orașului închis în încercuire. Fiecare aduce în acțiune o poveste distinctă, fiecare poartă cu sine o durere săpată în adîncul inimii, amintiri, frămîntări intime, năzuințe.

Aparatul de filmat stăruie cu deosebire asupra temerarilor piloți din escadrila lui Rassohin, vajnici apărători ai cerului Balticei, începînd cu comandantul și comisarul politic, care cad eroic la datorie și continuînd cu maiorul Lunin, Kuznețov, Tatarenko ș.a. Dar filmul nu-și limitează cîmpul de investigație la aviatori. Maturizarea timpurie a adolescentei Sonia, supusă de război unor teribile încercări, e descrisă pe larg, cu finețe și tact psihologic. Fratele ei, micuțul Slava, fermecătoare îngemănare de gravitate copilărească și spirit de răspundere matur, își definește trăsăturile în cîteva secvențe emoționante, învăluite într-o undă de umor. Avatarurile învățătoarei Maria Sergheevna sînt, la rîndul lor, urmărite de-a lungul celor două serii, pînă în clipa îndelung așteptată, care decurge extrem de simplu și firesc, a regăsirii omului iubit. Multiplele planuri ale acțiunii se dezvoltă bine articulate, alcătuind un tot unitar, care reflectă cu plinătate și autentică forță dramatică imaginea Leningradului-erou. Izolat, supus de cotropitorii hitleriști unor sălbatice bombardamente, orașul continuă — în pofida foametei, a gerului, a suferințelor de tot felul — să respire, să reziste, să lupte, la unison cu întreaga țară sovietică.

Maniera de cronică, adoptată de regizor, dă filmului un suflu eroic, aspru și viguros, lipsit de orice accente retorice, false patetice. Momentele reconstituite pe platou se acordă deplin cu extrasele din jurnalele cinematografice de război incluse în desfășurarea filmului. Atmosfera e de o autenticitate sobră, concentrată. Ca în acel leit-motiv al cantinei unde piloții de vînătoare se regăsesc după fiecare misiune, tăcuți, ori, dimpotrivă, exuberanți, după cum efectivul escadrilei a mai pierdut pe cineva sau nu. Ca în adăpostul cufundat în penumbră, unde izbucnește vestea marii izbînzi a Armatei Sovietice lîngă Moscova : ca în întîlnirea, pe un cîmp acoperit de zăpadă, a maiorului Lunin, obligat de o defecțiune să aterizeze forțat, cu Slava, care strînge cartofi prin locurile răscolite de bombe ; ca în traversarea nocturnă a lacului Ladoga pe drumul de gheață — drumul vieții — de către nesfîrșite coloane de mașini transportînd muniții și alimente ; ca în încăperile de spital unde aviatorul Serov, alături de alți ostași și ofițeri răniți, ascultă cu nesaț noutățile privind contraofensiva generală declanșată de trupele sovietice : ca în episodul reapariției tramvaiului circulînd prin oras simbolic, prevestire a apropiatei reîntoarceri la viața pașnică.

Există o sensibilă diferență de tonalitate între cele două părți ale filmului, corespunzătoare însăși desfășurării evenimentelor războiului. Pe neobservate, o dată cu loviturile tot mai puternice date fasciștilor de ostașii sovietici, întîmplările istorisite pe ecran se încarcă de lumină și bucurie. Nimic nu e ostentativ, fortat. Pe fețele oamenilor țesiti din case să asculte canonadele artileriei sovietice, fiutură un zîmbet ; aviatorii găsesc răgaz pentru o reuniune cu dans ; o pereche de îndrăgostiți — Sonia și Tatarenko — gustă delicille unei plimbări nocturne.

Inseninarea aceasta e ca o enormă respirație de ușurare a orașului, care a triumfat asupra agresorilor nazisti. Destinele eroilor nu se încheie însă, lupta va continua pînă la victoria definitivă asupra fascismului. Desfășurarea amplă a acțiunii nu l-a stînjenit pe Vladimir Vengherov nici în portretizarea reliefată a personajelor (subliniem aportul important al interpreților, în special P. Glebov — Lunin; M. Ulianov — Rassohin, L. Gurcenko — Sonia), nici în menținerea unității filmului, care lasă publicului o impresie puternică.

Mihail LUPU

De vorbă cu SOFIA GHIAȚINTOVA și VAHTANG BERIDZE

— Cele cîteva zile petrecute în Romînia mi s-au părut doar cîteva minute, atît de repede a trecut timpul, ne spune de la începutul convorbirii SOFIA VLADIMIROVNA BERSENEVA-GHIAȚINTOVA, artistă a poporului a U.R.S.S., membră în conducerea Asociației de prietenie sovieto-română.

— Deci un interviu scurt ca să nu vă răpim prea multă vreme. Sînteți pentru a doua oară la București.

— Da. Am mai fost aci în urmă cu cinci ani. S-au petrecut mari schimbări. Peste tot observ un mare efort creator îndreptat spre crearea frumosului. Această frumusețe o vezi nu numai în arhitectura noilor clădiri dar, mai ales, o citești pe fețele radioase ale oamenilor. Am vizitat uzine, șantiere de construcții, școli — peste tot am întîlnit noul. Arhitectura noilor clădiri din București este interesantă, cu accente proprii. Voi avea ce povesti colegilor de teatru din Moscova.

— Pentru că vorbiți de teatru, ce spectacole ați văzut în București ?

— Din păcate foarte puține. Mi-a plăcut spectacolul cu piesa „Oameni care tac" de Al. Voitin. Îl admir pe marele artist Birlic. O parte din public, cum îl vede pe scenă începe să rîdă. Dar Birlic nu este numai un mare comic ci și un tragedian. M-am mai întîlnit cu Radu Beligan, pe care l-am admirat în noul său rol.

— Care ?

— Acela de director al unui teatru. Și, să știți, nu e un rol ușor. Am mai vizitat studiourile de la Buftea, care sînt bine utilate. Am vizionat acolo filmele lui Gopo, pe care nu le voi uita niciodată. Fac o impresie deosebită.

— După cîte știm, v-ați apropiat de dramaturgia românească nu numai prin vizionări de spectacole ci și prin faptul că ați jucat într-o piesă românească.

— Imi amintesc întotdeauna cu plăcere de rolul Adelei pe care l-am interpretat în piesa „Citadela sfărîmată" a lui Horia Lovinescu la Teatrul Comsomolului din Moscova.

— Spectacolul a avut succes ? Publicul a înțeles realitățile descrise în piesă ?

— Există un limbaj universal, cel al artei. Așa că tinerii noștri spectatori, cu toate că n-au cunoscut realitățile descrise în piesă, au înțeles mesajul ei. Spectacolul a fost apreciat și a avut succes. Ne-a bucurat că și autorul a văzut spectacolul și i-a plăcut. Aș juca cu bucurie în orice altă piesă a valoroasei dramaturgii românești.

— In ce jucați acum ?

— Intr-o comedie a lui Ugriumov, intitulată „Valiza cu etichete". Beligan mi-a spus că a citit și el piesa. „Valiza cu etichete" se joacă și în alte cîteva teatre sovietice, printre care și la cel de comedie al lui Akimov. Montarea diferă însă la noi. Am adus de asemeni, de acord cu autorul, și unele modificări textului, care cred că au îmbunătățit piesa. Mă pregătesc acum să joc un rol într-o piesă a lui Ostrovski. Vă rog, în încheierea acestei scurte convorbiri, să transmiteți prin intermediul „Gazetei literare" cele mai bune urări colegilor mei din R.P.R. de care ne leagă o prietenie tratnică. Sărbătorirea Lunii prieteniei romino-sovietice este încă un prilej de manifestare a frăției veșnice între popoarele noastre.

SOFIA GHIAȚINTOVA

Intervine în discuție tovarășul profesor universitar VAHTANG BERIDZE, director adjunct al Institutului de istoria artei georgiene, președintele Asociației de prietenie sovieto-romîne din R.S.S. Gruzină :

— Intr-adevăr această lună a prieteniei înseamnă o ocazie pentru intensificarea schimburilor culturale dintre țările noastre. Ca și în intreaga Uniune Sovietică, la Tbilisi dorința de a cunoaște cultura românească este foarte mare. A fost editată o culegere de piese ale lui Caragiale, poezii ale lui Eminescu și Arghezi, povestiri ale lui Sadoveanu și alte lucrări din domeniul literaturii.

Pe scena Operei din Tbilisi au cîntat cu mult succes Zenaida Pally, Elena Cernei, Nicolae Herlea și Ladislau Konya.

De altfel astăzi (14 octombrie) se împlinesc doi ani de la înființarea Asociației de prietenie sovieto-română din R.S.S. Gruzină. Nu am ales întîmplător această dată, căci în 1959, la 14 octombrie, au avut loc la Tbilisi manifestări consacrate aniversării înființării primei tipografii gruzine. La aceste manifestări a participat și o delegație română, cunoscută fiind colaborarea istorică dintre tipografii romîni și gruzini.

La întoarcerea în Gruzia voi putea povesti despre deosebita ospitalitate de care ne-am bucurat aci, despre caldele manifestări ale prieteniei dintre țările noastre.

A. L.

Luna prieteniei romîno-sovietice

Scenă din piesa „Arborele genealogic" de Lucia Demetrius, la Teatrul Național „I. L. Caragiale".

LUCIA DEMETRIUS ȘI CRONICA DRAMATICĂ

Cronica dramatică, prezentă cu promptitudine la receptionarea actului artistic, a însoțit cu fidelitate premierele teatrale ale Luciei Demetrius, chiar dacă articolele ample de generalizare critică au întîrziat să apară. Urmărirea atentă a cronicii, a articolului înserat în cotidiane sau reviste, oferă însă, după o pasionantă confruntare, un tablou bogat în semnificații și lumini, în trăsături și culori, al unei opere dramatice unitare în substanța ei etică, dar și sensibil diferențiată în cadrul aceluiași perimetru al concepției despre lume spre o diversitate de preocupări tematice.

Oprindu-ne doar la ultimele scrieri dramatice — transpuse scenic, ale Luciei Demetrius — vom constata că instrumentele criticii au înregistrat în unanimitate interesul scriitoarei pentru sesizarea aspectelor etice, pentru detectarea reacțiilor psihologice generate de o nouă structurare istorico-socială, o vădită predilecție pentru evoluția și involuția sentimentelor în raport direct cu prefacerile sociale din jur.

In acest sens, „Trei generații" și „Arborele genealogic" își descoperă o filiație strînsă în subtextul descripțiilor și avertismentelor etice, o continuitate în definirea sentinței istorice dată vechilor clase condamnate la pieire, și aceeași preocupare și efort pentru redarea noilor comportări și date de conștiință ale tinerei generații educate în anii socialismului.

Ocolind primejdia majoră a creațiilor minore „feministe", teatrul Luciei Demetrius a abordat cu îndrăzneală problema femeii în trecut și prezent, cu respectivele corelații sociale și morale, înglobînd-o cu o anumită profunzime în dezbaterea majoră despre realizarea fericirii umane într-o societate eliberată de exploatare. V. Mîndra vede actualitatea incontestabilă a piesei „Trei generații" în viabilitatea acestei probleme[1]) : *„problema majoră a dreptului femeii la o viață demnă. Autoarea piesei «Trei generații» a atacat această temă, dezvoltînd pe primul plan, drama avîntului înfrînt al eroinelor sale către dragostea înaltă".* Lucia Demetrius lărgește însă cu impetuozitate acest cadru tematic, realizînd o radiografie atentă și revelatoare, prin protest demascator, a lumii burgheze, precum mărturisea ea însăși: *„In «Trei generații» voiam să înfățișez și caracterul acestei lumi, cu tot ceea ce avea și are ea odios".* Această precizare — ca un corolar al intențiilor și realizării artistice — se pare că nu a fost totuși de prisos, de vreme ce unii critici au afirmat că *„in «Trei generații»[2]) regizorul trebuia să urmărească dezvoltarea psihicului unei familii, mai precis să stabilească în ce măsură Veronica este fiica Elizei, în ce măsură Eliza seamănă cu Ruxandra iar aceasta cu Sultana..."* Dincolo de această afirmație, critica a sesizat că[3]) *„«Trei generații» demonstrează caracterul de închisoare al familiei burgheze, obiceiurile josnice care domnesc..."*

Compunerea dramatică a piesei după principiul unei trilogii în care fiecare act are o aparentă unitate, ca și situarea conflictului dramatic în antinomia aparentă dintre generații, în realitate dintre clase, a determinat însă diferențe în opinii. Astăzi, Eugen Luca afirmă că : *„Conflictul nespectaculos, interiorizat al primelor două tablouri, pare burghez fiindcă scriitorii burghezi au atacat adesea tema.* Faptul

I

însă că autoarea oferă în ultimul tablou o nouă soluție, infirmă această impresie de început"[4]). În vreme ce H. Zalis[5]) consideră că în această piesă *„înfruntările și confruntările nu mai sînt prilejuite de ostilități sentimentale, tendința clară a noilor relații este de a ridica conflictul de clasă dintre exponenții noului și ai vechiului, la rang de conflict social și uman fundamental".* Socotind că reconsiderarea vechiului conflict se realizează prin descoperirea noilor resorturi sociale, V. Mîndra afirmă că[7]) *„Lucia Demetrius se deosebește de înaintași săi, pentru că spre diferență de*

CRITICA CRITICII

aceștia, ea s-a detașat de personajele piesei sale îndeajuns pentru a le putea urmări evoluția..." Detașarea critică a scriitoarei de cei care populează o lume veche și vetustă se face simțită cu și mai multă acuitate în „Arborele genealogic", reluîndu-se tema destrămării familiei burgheze sub impulsul noilor relații sociale, cu mai multă limpezime dramatică.

Considerată ca o operă de maturitate artistică prin armonia compoziției dramatice și subtilitatea caracterelor construite — această piesă, pentru H. Zalis[8]), *„precizează calitățile și limitele dramaturgiei Luciei Demetrius într-o sinteză ce marchează net reperele terenului pe care autoarea se simte «ca acasă» și în ale cărei hotare își circumscrie mai cu înlesnire preferințele de ordin problematic și caracterologic".*

Și pentru Letiția Gîtză[9]) *„«Arborele genealogic» este o piesă bună. Nici o secundă, de-a lungul celor trei acte, nu se simte vreun ton fals, nici un personaj nu contravine logicii, nici o greșeală nu apare în construcția piesei".*

In opoziție cu aceste păreri, criticul „Tribunei", N. Pîrvu[10]), — retrage piesei atributele dramatice considerînd că *„lucrarea Luciei Demetrius este mai degrabă o frescă epică, decît o dramă propriu-zisă". „Piesa are însă frumoase calități literare și o bună construcție psihologică a caracterelor"* — recunoaște însă același critic. În același consemn al aprecierii exclusiv tematice, întîlnit și în cronica la „Trei generații", M. Radnev[11]), în „Contemporanul" consideră „Arborele genealogic" *„o galerie de portrete ale vechii aristocrații, care se mai cramponează de embleme și blazoane vechi... Figura centrală a piesei, Suzana Manea-Voinești, ascunzînd sub aparența strălucire nobiliară cele mai josnice tare ale unei clase decăzute".* Același cronicar, apreciind rigoarea construcției dramatice, consideră că piesa *„nu excelează prin conflictul ei. Scriitoarea ne-a dat o lucrare mai mult expozitivă, narativă, preocuparea ei principală fiind... aceea de a crea atmosferă... sentimentele, gîndurile unor oameni din fosta protipendadă".* Reluînd ideea lipsei de inedit a conflictului și a valorării într-o nouă optică a unor teme și caractere specifice tradiției literaturii noastre dramatice, V. Mîndru[12]) socotește că *„«Arborele genealogic» are meritul că, reluînd astăzi conflictul stirnit de pătrunderea unei fete de țăran într-o familie boierească,* trateaza materialul dramatic într-un climat care stabilește limpede *sensul social al problemei".* Și, mai departe, criticul precizează, surprinzînd în esență adevăratul merit al piesei: *„Unui vechi conflict, construit artificial, pe o bază etică falsă, autoarea îi descoperă suportul social și astfel înțelesuri noi".*

Urmează să analizăm reacțiile în fața unei piese cu un alt peisaj tematic — „Vlaicu și feciorii lui" — pentru a putea dezbate, pe baza celor trei piese, profilul eroilor din dramaturgia Luciei Demetrius, raportul de forțe dintre aceștia ca și greutatea specifică a conflictului de actualitate în lumea eroilor respectivi.

Mira IOSIF

---

[1]) „Gazeta literară" nr. 18 (112), 3 mai 1956 — V. Mîndra: „Trei generații"

[2]) „Tribuna" nr. 42/23 noiembrie 1957 — N. Pîrvu: „Trei generații"

[3]) „Contemporanul" nr. 14 (496), 12 aprilie 1956 — Manase Radnev

[4]) „Teatrul" nr. 2 — 1956 — Eugen Luca: „De la comanda socială la realizarea artistică"

[5]) „Teatrul" nr. 6/1958 — H. Zalis: „Teatrul Luciei Demetrius"

[6]) „Gazeta literară" nr. 18 (112), 3 mai 1956 — V. Mîndra: „Trei generații"

[7]) Ibidem

[8]) „Teatrul" nr. 6/1958

[9]) „Teatrul" nr. 1/1958

[10]) „Tribuna" nr. 48/12 ianuarie 1958

[11]) „Contemporanul" nr. 52 (586), 29 decembrie 1957

[12]) „Gazeta literară" nr. 210/20 martie 1958

CONFRUNTARE CU VIITORUL

Reciteam zilele trecute frumoasele cuvinte ale lui Engels despre Dante Alighieri, dintr-o prefață la ediția italiană din 1892 a „Manifestului comunist" și m-am oprit o clipă asupra unei propoziții meditînd la rezonanța ei de altă dată și la înțelesul actual: „Astăzi, scria marele gînditor, ca și pe la 1300, sîntem pe pragul unei noi ere istorice". Cele șapte decenii trecute de atunci au convertit generoasa profeție într-o realitate palpabilă și nu e puțin lucru să poți spune că faci parte din lumea care a și început s-o trăiască.

Ritmul istoriei s-a accelerat: la noi această nouă eră a și sosit, a devenit un fapt istoric și în același timp un liman spre care privesc oamenii de bine de pretutindenea încercînd să trăiască alături de noi ca într-o ideală existență anticipată. Totuși sînt în occident și unii care manifestă inchietudine cu atît mai lipsită de sens cu cît e mai lipsită de temeiuri. Nu mă gîndesc desigur la fabricantul absorbit de afaceri sau la proprietarul necuprinselor plantații coloniale — temerile lor sînt pe deplin justificate cît timp orizontul nu prefigurează imaginea sclavagismului pentru care cugetul lor hrănește nocturn, nostalgii și aspirații obscure. Ideologii lor se străduiesc de multă vreme să demonstreze că actuala criză capitalistă, prea evidentă ca să-și poată găsi alibiuri neverosimile, nu e de structură ci de adăptare (în spiritul argumentației lor se poate dovedi oricînd bunăoară superfluitatea clădirilor combinatului de la Hunedoara pe care l-ar fi putut găzdui excelent și castelul Corvinești-lor, bineînțeles cu unele mici modificări). Rațiunile și logica lor ad-hoc ies din cadrul încercării de față. Mă gîndesc însă la acei intelectuali și mai cu seamă literați apuseni a căror angoasă afirmată cu titlul de blazon al „spiritualității contemporane" nu e în ultimă instanță decît disimularea zădarnică a ceea ce aș numi teama de viitor. Teama de comunism vor replica poate unii; dar oare nu e același lucru? Ce este proiectul de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, dacă nu un strălucit curs de istorie a viitorului?

Asemenea intelectuali și literați vehiculează în genere atunci cînd nu manifestă direct atitudini reacționare ca altădată bietul Lamartine care credea în „eternitatea proprietății private" — o serie de noțiuni înrudite conceptului de „neangajare". Cuvîntul e de fapt pseudonimul precar al unei iluzii de independență. Saint John Perse care a ajuns să fie slăvit de un recent exeget pentru anacronismul său — ce ironie, cu atît mai tristă cu cît e involuntară, devine un asemenea elogiu pentru un poet! — crede că poetul trebuie să fie „atașat propriului său destin și liber de orice ideologie", dar mai departe în același eseu, destul de amplu de altfel, e obligat să se contrazică el însuși, cînd afirmă că „poetul se află deasemenea legat, fără voia lui, de evenimentul istoric. Și nici una din dramele timpului său nu-i e străină". Iată deci că pînă la urmă propriul său destin se arată a fi strîns împletit cu acela al oamenilor vremii sale. De ce să nu saluți dar din inimă proiectul de Program al P.C.U.S. care recomanda scriitorului între altele, „întărirea legăturilor cu viața poporului", riscul ar fi cel mult acela de a pierde dreptul la elogiul „anacronismului"...

Paul Valéry în perioada de afirmare a fascismului spusese răspicat că politica lui Bismarck își pierde azi orice sens. Dacă „nici una din dramele timpului său nu-i e străină" de ce nu-i spune astăzi Saint John Perse cancelarului Adenauer același lucru despre politica lui Hitler, despre care cred că nu e de acord, de îndată ce s-a exilat odinioară din calea ei, nu numai că nu și-a avut sensul niciodată ci că a constituit cea mai sumbră întruchipare a monstruozității? Și de ce n-o fac atîția alții cînd nimic nu i-ar putea împiedica?

Agonia capitalismului e totuși un fenomen prea pătrunzător ca să mai poată fi trecut cu vederea. Există însă suficienți literați apuseni care deplasează fals faptele pe teren geografic, vorbind despre crepusculul Europei, căutînd zadarnic modalitățile unui posibil reviriment și încercînd să atribuie decăderea unor factori cu totul incontingenți. Ei mi-l asociază pe Symmachus, unul dintre ultimii scriitori ai decadenței latine, care la sfîrșitul secolului al IV-lea al erei noastre, cînd șubrezitul imperiu roman se cutremura de loviturile Goților și pierduse Galia, se osteneau să-și convingă concetățenii că dezastrul se datorește faptului de a nu fi sacrificat cîtiva boi lui Jupiter; sau pe Rutilius care încă mai tîrziu, în ajunul căderii definitive a Romei, îi prezicea un viitor de aur. (Acesta avea cel puțin motive să încerce a se autosugestiona, fiind unul dintre cei mai bogați oameni ai vremii!)

A vorbi despre amurgul Europei înseamnă a răstălmăci realitatea. Nu continentul e acela care declină ci societatea capitalistă; e sfîrșitul unei epoci și nu al unității geografice în care ne cuprindem. Dacă vei privi adevărul în față, nu vei mai încerca anxiosul sentiment al plutirii în vid și vei alunga orice teamă de viitor. În aceeași Europă se dezvoltă într-o cadență impetuoasă viața nouă a unor popoare al căror prezent întruchipează viitorul întregii lumi; dimensiunile lui noi am avut prilejul de a le cunoaște și de aceea printre intelectualii și scriitorii noștri teama de viitor risipită demult a fost înlocuită de sentimentul tonic al încrederii în propriul nostru destin și în aceia al oamenilor de pretutindeni. De aceea ne sînt străine și defetismul profesional și elegantul scepticism și crisparea existențialistă și aprehensiunea nedeslușită a viitorului. Optimismul convențional ce ni se atribuie de către dușmani, nu e decît produsul penibil al unei simplificări ieftine și calomnioase; știm că omul se naște și moare după ce a trăit deopotrivă bucurii și mîhniri, a cunoscut victorii și înfrîngeri, după cum știm că imensul efort de construire a unei noi lumi implică nu odată dificultăți serioase, indiferent dacă ele provin din afară sau dacă uneori rezidă în noi înșine. Dar conștiința că drumul nostru are o perspectivă superbă e dominanta existenței noastre de fiecare zi. Iată de ce lectura proiectului de Program al P.C.U.S. a însemnat pentru noi o sărbătoare: în paginile lui descifrăm propria noastră devenire. Citindu-l avem sentimentul unei solemne confruntări cu viitorul.

A. E. BACONSKY

Saptămîna

După atîtea „succese" memorabile pentru contemporani și urmașii lor, după răsunătoarele „victorii" obținute cu aponul „U2" și după interoenția armată în Cuba, Allan Dulles, șeful agenției de spionaj a S.U.A., C.I.A., a părăsit scena și meditează acum de pe poziții de pensionar la trecutul, prezentul și viitorul omenirii. Mai trist pentru ultimul ilustru reprezentant al familiei Dulles în politica americană este faptul că greu s-ar găsi un pămîntean oarecare care să nu verse o lacrimă de regret în amintirea spionului nr. 1 al S.U.A. Dar, morții cu morții și viii cu viii sau, ca să pomenim o veche tradiție dinastică, „regele a murit, trăiască regele".

Cine e noul rege neîncoronat al S.U.A.? Vreun funcționar zelos sau un negustor de nasturi care peste noapte ajunge sus, în vîrful piramidei, în țara „valorilor posibilităților"? Nu e un muritor oarecare, el este mister John McCome. Mister John McCome a trudit din greu zeci de ani în fruntea multor consilii de administrație, la conducerea celor mai importante trusturi industriale din S.U.A. Drept recompensă pentru serviciile aduse națiunii și celor mai „autentici" reprezentanți ai ei, bancherii și industriașii, John McCome a trecut prin Pentagon și Ministerul Aviației iar pînă la urmă ajunsese președintele Comisiei pentru energie atomică a S.U.A. Apoi campionul grupului influent pentagono-electronico-atomic a fost înălțat la gradul de super-informator al S.U.A.

Despre acest post și despre omul care are o pondere atît de mare în țara unde tronează o anumă statuie a libertății, un politician american spunea

Spionul nr. 1

că președintele S.U.A. nu poate face politică fără el, dar el poate foarte bine să facă politică fără președinte. Iar o anecdotă lansată pe coridoarele Casei Albe prezenta ierarhia puterii americane în această formă destul de semnificativă.

— Cum se alege în America?

— Poporul alege pe electori, iar electorii aleg pe președinte.

— Și apoi?

După o clipă de uimire: — Președintele alege pe șeful C.I.A.

Este cazul, ca la orice înălțare în grad, să transmitem proaspătului uns cu încrederea pontifilor financiari ai S.U.A. felicitările noastre, emoționate de personalitatea atît de reprezentativă a Americii, și să-i urăm cele ce urmează:

— Să aibă aceeași glorie și aceleași succese ca și ale ilustrului său predecesor.

— Să se călăuzească în toate de înțelepciunea și ponderea care l-au făcut pe Allan Dulles să dea în gropi; alte gropi se găsesc destule că lumea e mare și încăpătoare.

— Să se bucure de aceeași simpatie printre popoarele Asiei, Africii și Americii latine, încununată de un monument cu nemuritoarea inscripție: Go home!

— Să afle de toate și din cele neaflate pînă acum: orice trimis pe alte meleaguri ale lui Allan Dulles, astăzi McCome, e prins cu mîța în sac. Și ce se întîmplă cu mîța prinsă-n sac, mai e nevoie să adăugăm că știe pînă și McCome?

Ion MIHĂILEANU

WOLFGANG SPEER (R.D.G.) *„Topitorii"*

Rațiunea va învinge absurdul

Trăim într-un secol în care s-ar părea că absurdul există doar ca noțiune menită să stabilească un echivalent valoric pentru lucruri comentate indeobște la rubrica „Faptul divers".

În acest secol al zborului omului în cosmos omenirea se conduce tot mai mult după realități evidente și nu după himere, iar absurdul, cel puțin la noi, este combătut încă la copii, de la o vîrstă fragedă, alături de mîncIună și pîră, verbal, pentru că sînt rare cazurile cînd absurdul să necesite hîrtie și cerneală.

Cine ar mai avea timp să asculte, fără să nu-i pună la îndoială luciditatea, pe un individ care s-ar încăpățîna să susțină că vecinul lui de peste drum „nu există", numai pentru că a îndrăznit să-și pună gard la curte și să-și mobileze casa după gustul lui? Desigur că dacă absurdul este pașnic este lăsat în voia lui, iar dacă devine agresiv este dus, pentru liniștea colectivității, la un loc sigur și pus sub control medical. Dar cînd absurdul este ridicat la rangul de principiu, și cînd cercurile conducătoare din Occident își întemeiază întreaga lor politică pe un atare principiu, vigilența devine o datorie a fiecărui om cinstit. Pentru că absurdul consideră orice absurditate normală și poate comite absurdități care pentru omenire ar însemna jertfe de neimaginat.

De 12 ani există Republica Democrată Germană. Prestigiul ei a crescut an de an, relațiile ei internaționale s-au lărgit și s-au întărit, harta nouă a Europei o consemnează, și totuși, cercurile conducătoare din Apus, în numele absurdului susțin că ea nu există.

De 12 ani, pe teritoriul Republicii Democrate Germane, din Berlinul Occidental, aflat între granițele Republicii Democrate Germane, sînt trimiși de către agențiile de spionaj americane, engleze și franceze spioni și diversioniști, iar cînd guvernul Republicii Democrate Germane a hotărît să ia măsuri pentru securitatea propriei sale țări, cercurile conducătoare din Apus, în numele absurdului, au început să susțină că Republica Democrată Germană amenință prin aceste măsuri pacea.

Existența a două state germane este un fapt istoricește statornicit, dar cercurile conducătoare din Apus, în numele absurdului, nu recunosc decît Republica Federală Germană.

Existența Republicii Democrate Germane nu mai poate fi ignorată. Și-au dat seama de acest lucru pînă și unii comentatori ai presei occidentale care nu pot fi în nici un caz învinuiți de a fi prieteni ai Republicii Democrate Germane. Pentru fiecare om care nu se conduce după legile absurdului este clar că situația internațională nu se va însănătoși prin înzestrarea Republicii Federale Germane cu arme atomice și cu hidrogen, că discursurile revanșarde ale colaboratorilor apropiați ai lui Hitler, deveniți astăzi colaboratori apropiați ai cancelarului Adenauer, nu au altă menire decît aceea de a atîța și mai mult isteria războinică, de a împinge omenirea la un nou măcel.

Propunerile Uniunii Sovietice și ale Republicii Democrate Germane, pentru normalizarea situației din Berlinul Occidental, nu sînt luate în considerare numai de acei care în locul evidenței se conduc după principii absurde. Dar în numele absurdului nimeni nu poate obliga Republica Democrată Germană și țările socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică, să nu ia măsurile corespunzătoare pentru a asigura pacea în Europa și în întreaga lume.

Pentru ce însă țările imperialiste promovează politica absurdului este limpede pentru fiecare om cît de cît avizat. Țările capitaliste vor să mențină starea actuală din Berlinul Occidental, o stare de fapt anormală creată după cel de-al doilea război mondial, vor să susțină acest cap de pod îndreptat împotriva Republicii Democrate Germane și a țărilor socialiste. Dar această situație anormală nu mai poate dura. Propunerile Uniunii Sovietice și Republicii Democrate Germane, care asigură Berlinului Occidental statutul de oraș liber, demilitarizat, cu toate drepturile și obligațiile care decurg din aceasta, sînt singura cale spre soluționarea pașnică a problemei germane.

Uniunea Sovietică este gata pentru tratative la orice nivel, ea a depus și depune în continuare eforturi pentru a face ca puterile occidentale să înțeleagă că situația creată în Berlinul Occidental nu mai poate continua, că Republica Democrată Germană are dreptul să fie recunoscută ca stat suveran.

În discursul său la adunarea festivă de la Berlin, consacrată celei de a douăsprezecea aniversări de la întemeierea Republicii Democrate Germane, A. I. Mikoian a spus că „dacă țările occidentale vor tărăgăna încheierea tratatului de pace cu Germania atunci Uniunea Sovietică, împreună cu celelalte state interesate vor fi nevoite să semneze tratatul de pace cu Republica Democrată Germană". Pe baza acestui tratat va fi soluționată și situația din Berlinul Occidental. Oricîte piedici vor încerca să pună puterile imperialiste încheierii acestui tratat și soluționării problemei Berlinului Occidental nu vor exista forțe care să împiedice luarea unor măsuri corespunzătoare menite a însănătoși situația din centrul Europei.

Tot mai mulți oameni de rînd din întreaga lume înțeleg sensul pozitiv al propunerilor sovietice. Ar fi timpul ca mințile înfierbîntate din Apus să-și dea seama și ele că la urma urmei orice absurd are o limită. Raportul de forță creat în momentul de față în lume, dezvoltarea impetuoasă și multilaterală a Uniunii Sovietice și a celorlalte țări socialiste, a căror comunitate unește la un loc peste un miliard de oameni, creșterea neîncetată a forțelor păcii sînt o garanție în plus pentru omenirea dornică de pace și în același timp un îndemn la luciditate pentru conducătorii din țările imperialiste. Omenirea nu va îngădui niciodată ca absurdul să primeze asupra rațiunii.

Petre SĂLCUDEANU

NICOLÁS GUILLEN văzut de DAVID

Un poet al șarjei

De vorbă cu caricaturistul cuban DAVID

De obicei imaginea clasică a caricaturistului rămîne aceea a unui ins uscățiv și tăios, spiritul satiric asociindu-se, nu știu de ce, cu linia ascuțită, acreala sufletească și bolile de ficat. Prietenul nostru cuban, caricaturistul David, răstoarnă regula, mai întîi prin cele peste o sută de kilograme pe care le poartă cu o vioiciune tinerească și apoi prin generozitatea lui spirituală. E un uriaș blînd, vesel și jovial, un fel de Colas Breugnon, bucurîndu-se din plin de voluptățile vieții. L-am cunoscut la hotel Riviera din Havana, prin prietenul nostru comun în Cuba, pictorul Darie, *romînul nostru din Havana*. L-am cunoscut la un pahar de *daikiri* la bar, apoi cîteva zile mai tîrziu (după ce ne văzusem în alte cîteva rînduri, manifestîndu-ne simpatia reciprocă prin priviri, *abrasos*, și un amestec hilar de dialog romîno-spaniol, bineînțeles cu vorbind în spaniolă și el în romînește) i-am luat acest interviu.

Remarcasem încă de la venirea în Cuba desenele sale văzute în periodice — linia lui viguroasă și spirituală, căldura umană ce se degajă din șarjele lui portretistice. Am căutat să schimb cu el cîteva opinii despre arta sa și despre felul în care concepe funcția socială a caricaturii. Mi s-a părut interesant să-mi precizeze un artist ce dovedea un atît de pregnant patos poetic, felul în care izbutește să sublinieze, din caracterul celor caricaturizați, trăsătura valorii lor umane, și nu ceea ce o diminuează, cum se întîmplă în genere cu caricaturiștii. Văzînd, de pildă, portretul poetului național al Cubei, Nicolás Guillen — marele prieten al poporului nostru, a cărui fizionomie mi-era cunoscută din vizitele lui în Romînia — mi-am dat seama cît de profund poate opera intuiția psihologică a caricaturistului care dezvăluie în trăsături rezumative esențialul unei personalități. Problema eroului pozitiv în caricatură fiind una din preocupările importante ale practicienilor acestui gen în cadrul realismului socialist, l-am rugat să-mi spună cum a ajuns la această formulă patetică a șarjei. Am presupus că experiența sa de viață trebuie să-i fi oferit prilejul de a cunoaște oamenii în toate ipostazele. Pentru că nu se poate descifra dintr-o fizionomie valoarea pozitivă sau părțile negative ale unui caracter, fără o frecventare asiduă a diverselor medii sociale în care se desfășoară dramele și pasiunile personajelor respective. Undeva, în biografia lui, trebuie să fi existat experiența amară care să-l fi dus la nevoia șarjei.

— Companiero David, înainte de a deveni caricaturist, ce-ai făcut?

— *Am fost funcționar la judecătorie.* Deci, cam ceea ce presupuneam eu.

— Ai avut o galerie de tipuri interesante de studiat.

— *A fost un capriciu al vieții, care mi-a folosit. Zeul umorului, dacă există vreunul, s-a răzbunat pe mine, dezvoltîndu-mi spiritul de observație și condamnîndu-mă să devin un fel de judecător în afara codurilor, al caracterelor omenești.*

— Bănuiesc că demonul caricaturii te ispitea încă mai de mult.

— *Din școală, din Cienfuegos încă. M-am născut în Cienfuegos, „Perla de la Sud", orașul cu care se mîndresc toți cubanii. A dat mulți oameni de seamă Cubei. Ca să nu-l pomenesc decît pe Osvaldo Dorticos, președintele nostru, și pe Carlos Rafael Rodriguez, directorul ziarului „Hoy". Îți închipui, prin urmare, că acest fapt mă obligă foarte mult.*

— De acord. Și cum ai lichidat cariera judecătorească?

— *Schimbînd radical rolurile: trecînd de cealaltă parte a barei.*

— Adică?

— *Devenind din funcționar de judecătorie, pușcăriaș.*

— Interesant! Cu ce prilej?

— *Am fost unul din conducătorii grevei generale din martie 1936. Grevă care a marcat începuturile luptei sociale organizate împotriva dictaturii fasciste a lui Batista. După grevă, mi-am pierdut slujba și m-au expulsat din oraș. În felul acesta am ajuns la Havana. Un an de zile am bătut scările redacțiilor, în speranța că mi se vor publica desenele. Erau — cum îți închipui — aspecte care satirizau regimul Batista. Bineînțeles, au a apărut nici o caricatură și nu le-am putut publica nici după revoluție.*

— De ce?

— *Îmi fuseseră distruse de cenzură. Însă un lucru bun, din epoca aceea, am deprins obiceiul de a prezenta personaje contrastante: fiecărui personaj îi găseam contrariul lui, mergînd pe antinomii de caractere. Apoi a intervenit Revoluția. Forța și frumusețea umană a revoluției. Cum ți-am spus, apropierea de oamenii simpli o începusem încă de pe vremea organizării grevei din '36. Revoluția mi-a adus descătușarea deplină și încrederea în forțele sufletului uman.*

— Cum a început noua perioadă în viața dumitale?

— *Fără caricatură.*

— Adică?

— *În primul an după revoluție am lucrat ca consilier cultural al misiunii guvernului revoluționar cuban în Uruguay. Diplomații cubani în străinătate au avut o misiune foarte grea. Trebuia să lucrăm sub o mare tensiune și nu aveam timp să desenez. Mi s-a părut, însă, că e mai important să lucrez în felul acesta pentru revoluție. Abia întors în țară, mi-am reluat munca profesională.*

— Cum se traduce acum, în caricatura dumitale, cunoașterea laturii generoase a personalității umane?

— *Prin valorile de umor, optimism și bună dispoziție care sînt specifice cubanilor — valori care au fost atîta timp înăbușite de tristețea dictaturii fasciste și a ocupației yankee, și pe care acum poporul și le redobîndește. Încerc și eu, deci, să le exprim în desenele mele. Întrebuințez o linie nouă, făcînd o sinteză între satiră și lirism. Cred că, în general, satira trebuie să aibă un conținut patetic. Umorul fără vibrație poetică mi se pare insipid. Caricaturistul este un om generos, și trebuie să fie generos într-o țară în care a triumfat revoluția. Caricatura de astăzi contrazice vechea noțiune a caricaturii și a cuvîntului șarjă, în general, care înseamnă atac. Caricaturistul revoluționar nu are atît funcția primordială de a ataca realități iudezirabile, ci pe aceea de a sublinia latura frumoasă a vieții noi.*

— Și la noi caricaturiștii sînt preocupați de probleme similare. Cunoști ceva din creația caricaturiștilor romîni?

— *Din păcate, nu. Și aș dori cu atît mai mult să cunosc, cu cît poporul romîn e înzestrat cu mult umor. Prietenul meu Sandu Darie, stabilit de 30 de ani în Cuba, mi-a vorbit mult de frumusețea și diversitatea artei populare romîne și am urmărit la el cum încearcă, pe linia geometrismului, să o aplice în tablourile sale. Există apoi un caricaturist de talie universală, care a avut o influență covîrșitoare asupra tuturor desenatorilor din America Latină și Europa, romînul S. Steinberg, unul din cei mai mari umoriști ai timpului nostru. Am urmărit și m-a cucerit opera lui Brîncuși, de asemenea influențat de arta populară romînească. Am văzut, apoi, albume de folclor romînesc care mi-au plăcut foarte mult și una din serile cele mai plăcute ale vieții mele, am trăit-o în Uruguay, cînd am fost invitat la ambasada romînă din Montevideo, la o seară de muzică folclorică. S-au făcut audiții de muzică populară romînească și creații ale lui George Enescu. În aceeași seară am văzut o serie de fotografii ale genialului compozitor și eu, ca om care știu să privesc și să înțeleg o fotografie, am fost impresionat, fascinat aș putea spune, de ochii lui Enescu, care sînt ochii unui popor extrem de spiritual, inteligent și generos, înclinat deopotrivă spre meditare și lirism, ca și spre veselie.*

— În sfîrșit, o ultimă întrebare: dacă ai fi, să zicem, un demiurg, ceea ce presupun că ți-ar plăcea, ca oricărui creator — ce fel de oameni ai crea pe pămînt?

— *I-aș face pe toți artiști.*

— Vrei să spui caricaturiști, nu?

— *Fereastă dumnezeu! se alarmează David. Singurul caricaturist să rămîn eu.*

— Și cu yankeii ce-ai face?

— *I-aș păstra ca subiect permanent de caricatură.*

Alecu Ivan GHILIA

HEMINGWAY văzut de DAVID

CONTRAPUNCT

U. R. S. S.

În cinstea celui de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S., Teatrul Mare din Moscova prezintă noua operă a lui I. Dzerjinski, „Soarta unui om", după povestirea cu același nume a lui Solohov.

Colectivul Teatrului de Operă și Balet pregătește de asemenea pentru luna octombrie o nouă premieră, baletul „Paginile vieții", închinat oamenilor sovietici, constructori ai comunismului.

22 de hărți marine ale primelor expediții rusești din Antarctica (1819—1821) conduse de vestiții navigatori Bellingshausen și Lazarev au fost descoperite în arhivele din Leningrad. Din aceste hărți reiese cu precizie că Antarctica a fost descoperită cu peste un secol în urmă de marinarii ruși.

33 lucrări de cosmonautică vor vedea lumina tiparului în anul 1962. Ele vor fi editate de Academia de Științe a U.R.S.S. într-o colecție intitulată „Cosmos". Colecția cuprinde studii de istorie a cosmonauticii sovietice, operele alese ale lui Țiolkovski, rapoarte asupra zborului primilor doi cosmonauți și jurnalele lor de bord.

R. D. Germană

Editura „Volks-Verlag" din Weimar a asigurat apariția în condiții tehnice excelente, a unei culegeri din proza și poezia cunoscutului poet german Johannes Becher.

Această carte socotită azi cea mai bună antologie a autorului cuprinde materiale culese de Uwe Berger în colaborare cu cei ce păstrează arhiva poetului.

Culegerea cuprinde de asemenea o serie de materiale închinate vieții și creației literare a poetului; precum și discursul lui Walter Ulbricht închinat memoriei lui Johannes Becher.

Italia

„În cinematografia italiană se simte lipsa acută a unei conștiințe colective... Prezența cenzurii e de-a dreptul supărătoare. De fapt însă, nici n-ar merita să mai lupți pentru o lege care să limiteze arbitrariul cenzurii, de vreme ce sîntem siguri dinainte că legea aceasta nu va fi aplicată..." Constatările acestea le face cunoscutul regizor Cesare Zavattini într-un interviu acordat recent revistei „Lettres françaises".

„Acum — continuă Zavattini — trebuie să luptăm cu mai multă dîrzenie... Anul viitor vreau să turnez un film împreună cu De Sica... Va fi o adevărată bătălie. Dacă îl vor interzice, cu atît mai bine. Va deveni o armă de luptă".

R. P. Bulgaria

„Literaturni novini" („Noutăți literare") se intitulează noua revistă din Bulgaria, organ al Ministerului Învățămîntului și Culturii, care va apare de două ori pe săptămînă. Noua publicație își propune să informeze despre cărțile editate, despre planurile de creație ale scriitorilor bulgari, despre literatura din țările socialiste ca și din întreaga lume.

Grecia

La Atena a început apariția unui nou ciclu de lucrări ale scriitorilor greci sub titlul general „Grecia înarmată". Aceste cărți înfățișează lupta eroică a poporului împotriva ocupanților fascisti. Primul volum cuprinde cele mai de seamă povestiri scrise în ultima vreme pe această temă. Volumul II include romanele „Fiara" de N. Vretakos, „Cerul plin de fum" de K. Kodzias și „Focul" lui D. Hadzis.

R. P. D. Coreeană

„Istoria luptelor revoluționare din Coreea" este una dintre recentele lucrări ale colaboratorilor Institutului de Istorie al Academiei de Științe din R.P.D. Coreeană. Volumul, care va apare curînd, tratează despre perioada dintre cel de al șaselea deceniu al secolului trecut și momentul eliberării Coreei de către Uniunea Sovietică.

Anglia

„Programele de televiziune britanice pun accentul pe forță, brutalitate și crimă", constată un raport alcătuit de o comisie de anchetă care a cercetat recent influențele exercitate de aceste programe asupra copiilor britanici.

„Un băiat de 11 ani și a ucis tovarășa de joacă cu 39 lovituri de cuțit", ne informează de asemenea ziarele britanice.

Aparent între cele două informații nu există nici o legătură. Totuși, din declarațiile pe care nevîrstnicul asasin le-a făcut după crimă, reiese că el a fost îăptuită „așa cum a văzut într-un program televizat". Comisia a propus măsuri în legătură cu aceste emisiuni (în special cu cele difuzate între orele 18 și 21).

Și societatea de Radioteleviziune britanică le-a luat: „aceste emisiuni au fost mutate după ora 21...".

S. U. A.

Domnul Frank Morrison, cunoscut mai bine publicului american sub numele de Mickey Spillane, autorul cu cel mai mare număr de victime în rîndul cititorilor de romane criminale și de groază în S.U.A., este un mare admirator al doamnei Ayn Rand, scriitoare „mare preoteasă a orientării obiectiviste" (și autoare a faimosului „Atlas a dat din umeri"), ai cărei fervenți adepți poartă la butonieră sau cravată un ac cu semnul distinctiv al lirei sterline. În semn de omagiu, Spillane, (vezi „Crima cea mare", „Eu judecătorul", etc.) i-a oferit un exemplar din ultima sa carte „Străfundurile" pe care a semnat-o Spillane. Legătura spirituală dintre cei doi „scriitori" s-a făcut, așadar, fără prea mare greutate, printr-un simplu semn.

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., PAUL GEORGESCU (redactor șef), ȘTEFAN GHEORGHIU (redactor șef adjunct), EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R., ION MIHĂILEANU, V. MÎNDRA (redactor șef adjunct), MIHAIL PETROVEANU, CICERONE THEODORESCU, ION VITNER

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon 12.74.26; 11.39.36. ADMINISTRAȚIA: Șos Kiseleff nr. 10. Telefon 18.63.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Întreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25.